

SETSWANA

PUOGAE YA

Buka 2
Kgweditsharo
3 & 4

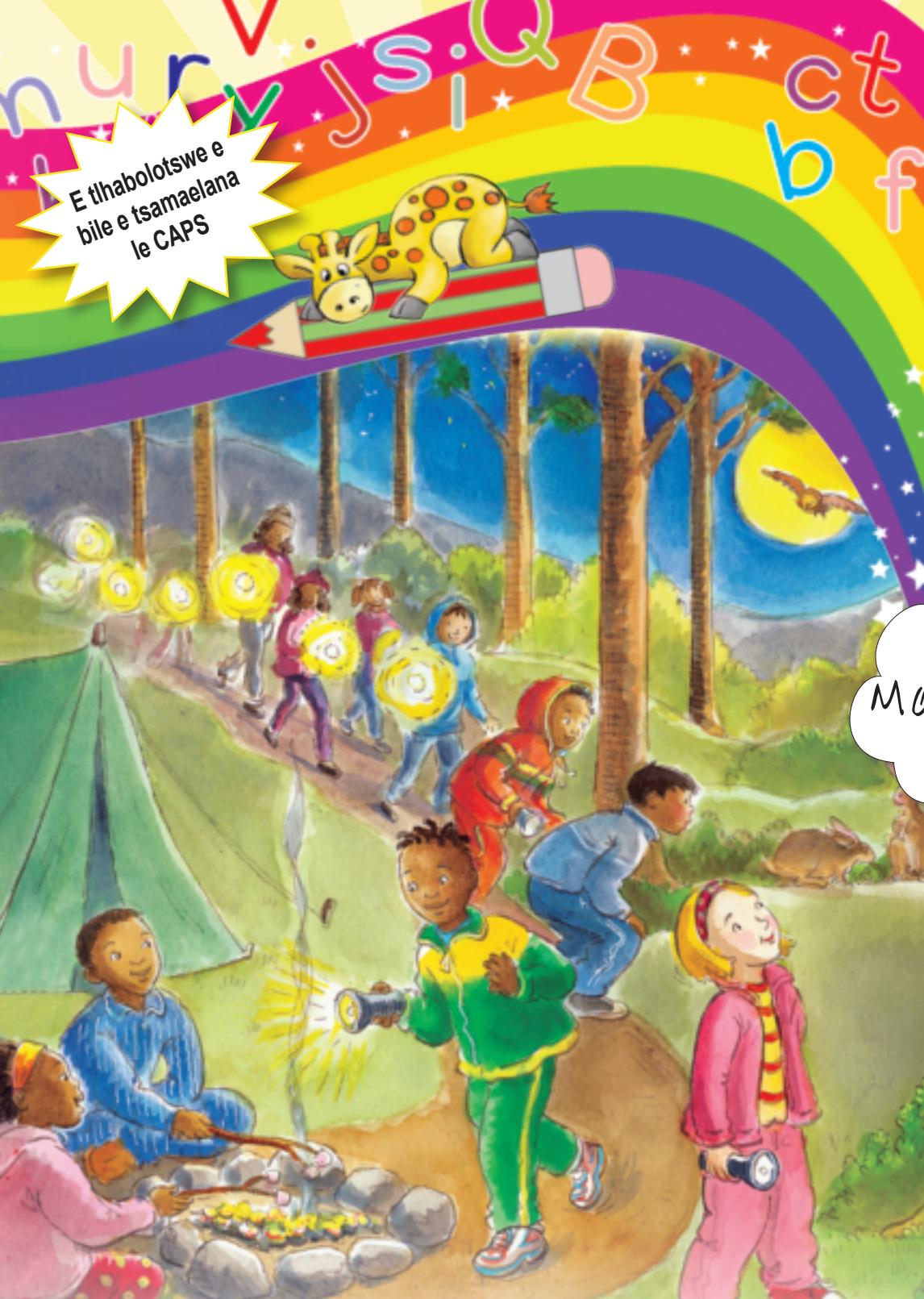

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Leina:

Phaposi:

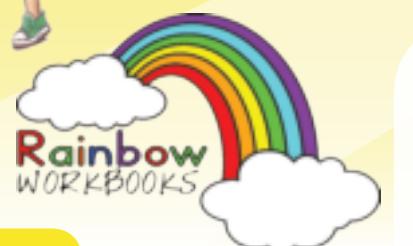
PUOGAE YA SETSWANA – Mophato 4 Buka 2

ISBN 978-1-4315-0088-8

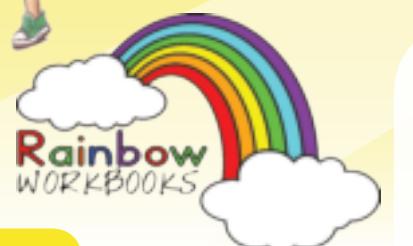
9 781431 500888

SETSWANA HOME LANGUAGE
GRADE 4 – BOOK 2
TERMS 3 & 4
ISBN 978-1-4315-0088-8
THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.
7th Edition

9 781431 500888

SETSWANA HOME LANGUAGE
GRADE 4 – BOOK 2
TERMS 3 & 4
ISBN 978-1-4315-0088-8
THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.
7th Edition

Ithute ka ga Molaotheo wa Rephaboleki ya Afrika Borwa (1996)

Molaotheo wa Afrika Borwa (1996) ke molao o o kwa godimo wa lefatshe. Molao o o kwa godingwana go na le Moporesidente, o kwa godingwana go na le dikgotlatshekelo e bile o kwa godingwana go na le mmuso.

O tlhalosa ka moo batho ba lefatshe la rona ba tshwanetseng go tshola ba bangwe ka teng, le gore ditshwanelo le maikarabelo a bona ke eng. Molaotheo wa lefatshe o teng go re sireletsa rotlhe jaanong, le bana ba rona ka moso.

Ela tlhoko hisetori ya rona.

A re se keng ra boeletsa diphoso tsa hisetori ya rona.

Molaotheo wa rona o re thusa go akanya le go aga bokamoso jo bo botoka jwa botlhe.

Rona, re le batho ba Afrika Borwa;
Re itse ditshiamololo tsa rona tse di fetileng;
Re tlota ba ba bogetseng tshiamo le kgololosego mo lefatsheng la rona;
Re tlota ba ba diretseng go aga le go tlhabolola naga ya rona; mme
Re dumela gore Afrika Borwa ke ya botlhe ba ba tshelang mo go yona, re tshwaragane
mo go farologaneng ga rona.
Rona ka jalo, ka baemedi ba re ba itlhophetseng ka kgololosego, re amogela
Molaotheo o jaaka Molaomogolo wa Rephaboliki gore re—

alafe dikgogakgogano tse di fetileng mme re age Setshaba se se thailweng mo
meetlong ya demokerasi, bosiamisi mo bathong le ditshwanelo tse di bothokwa
tsa botho;

tlhome metheo ya demokerasi le bosetshaba jo bo buletsweng botlhe jo mo go
bona puso e theilweng, mo thatong ya batho e bile moagi mongwe le mongwe a
sireleditsweng ka go lekana ke molao;

tokafatse matshelo a baagi botlhe le go golola neo ya mongwe le mongwe le;
age Afrika Borwa e kopaneng ya demokerasi e e kgonang go tsaya maemo a
yona a a e siametseng jaaka naga e e ipusang mo tshikeng ya mafatshe.

Senka ditshwanelo tsa gago jaaka Moafrikaborwa mme o tseye maikarabelo a gago a go sireletsatshwanelo tsa batho ba bangwe.

Itse Molaotlhomo wa Ditshwanelo & Molaotlhomo wa Maikarabelo.

May God protect our people.
Nkosi Sikele' iAfrika. Morena boloka setjhaba sa heso.
God seën Suid-Afrika. God bless South Africa.
Mudzimu fhatutshedza Afurika. Hosi katekisa Afrika.

9 781431 500888

Dibukatiro tse di fitlhelwang mo
metselsetseleng e. ke:

- Puotlaleletso ya Ntlha ya Setswana Mephato 1–3 (Ka dipuo tsotlhe tsa semmuso)
- Puotlaleletso ya Ntlha ya Setswana Mephato 4–6 (Ka Seesimane)
- Puogae ya Setswana Mephato 1–6 (Ka dipuo tsotlhe tsa semmuso)
- Matesisi (Mmetshe) Mephato 1–3 (Ka dipuo tsotlhe tsa semmuso)
- Matesisi (Mmetshe) Mephato 4–9 (Ka Seesimane le Seaforikanse)
- Bokgoni jwa Botshelo Mephato 1–3 (Ka dipuo tsotlhe tsa semmuso)

Tsamaiso ya go kwala

Mme Angie Motsheka,
Tonakgolo ya Thutotheo

Rre Enver Surty,
Motlatsatonakgolo ya
Thutotheo

Dibukatiro tse di kwaletswe barutwana ba Afrika Borwa ka fa tlase ga boeteledipele jwa ga Tonakgolo ya Lefapha la Thutotheo. Mme Angie Motshekga le Motlatsatonakgolo ya Lefapha la Thutotheo. Rre Enver Surty.

Dibukatiro tsa Rainbow ke karolo ya maiteko a mangwe a Lefapha la Thutotheo a a ikaeletsweng go tokafatsa bokgoni jwa barutwana kgotsa baithuti ba Afrika Borwa mo mephatong e merataro ya ntlha. Jaaka e le sengwe sa dilo tse di kwa godimo mo Lenaneotirong la Mmuso, porojeke e e etleediwa ke Letlotlo la Semmuso. Se se kgontshitse Lefapha go kwala dibukatiro tse ka dipuo tsotlhe tsa semmuso, mme ga di duelewé.

Re solo fela gore dibukatiro tse di tlaa tswela barutabana mosola mo go ruteng ga bona ga letsatsi le letsatsi, le mo go netefatseng gore barutwana ba digela kharikhulamo ya bona. Re netefaditse gore re kaela morutabana sentle mo tirong nngwe le nngwe ka go tsenyeletsa mesupatsela go bontsha gore ke eng se morutwana a tshwanetseng go se dira.

Re solo fela gore bana ba tlaa itumelela go dira mo bukeng e fa ba ntse ba gola e bile ba ithuta, le gore wena jaaka morutabana, o tlaa abelana le bona boitumelo jwa bona.

Re go eleletsa katlego e kgolo mo tirisong ya dibukatiro tse, wena le barutwana ba gago.

Rulaganya

Swetsa ka ga setlhogo sa gago. Bua le setlhophwa sa gago go kgobokanya dikakanyo. Dirisa mmepe wa tlhaloganyo go sedifatsa dikakanyo tsa gago ka ga poloto, baanelwa le maitshetlego.

Kwala setlhengwa sa ntlha

Kwala leyakgatiso (mokgwaritsokgwaritso) la gago la ntlha. Akanya ka ga baretsi, kagego le temana nngwe le nngwe.

Boeletsa

Sekaseka leyakgatiso mme o neye ditshwaelo tse di tswang mo balekaneng le go siamisa diphoso.

Siamisa diphoso

Siamisa diphoso tsa mopeleto le tsa matshwaopiso. Baakakanya leyakgatiso (mokgwaritsokgwaritso).

Phasalatsa

Kwala leyakgatiso la gago le le siamisitsweng diphoso sentle jaaka setlankana sa bofelo sa go se neela.

Mophato

4

YA SETSWANA

Buka e, ke ya ga:

Buka

2

SETSWANA

DIKAEDITSA GO DIRISA BUKATIRO E

Dirisa Bukatiro mmogo le metswedi e mengwe ya gago. Bona KPCT (CAPS) ya Kgato ya Bogare ya Puogae.

Re go amogela mo Bukatirong ya Puogae ya Kgato ya Bogare. Maemo a Puogae ya Kgato ya Bogare a ikaeletswe go tlhabolola le go godisa bokgoni jwa puo ya barutwana mabapi le bokgoni jwa go buisana jo bo batliwang mo maemo a setho, le go tlhabolola le go godisa bokgoni jwa borutegi jwa bona jo bo tlhokegang mo go ithuteng go kgabaganya kharikhulamo. Re solo fela gore o tlaa bona Bukatiro e e le mosola thata mo go thuseng barutwana ba gago go godisa bokgoni jo.

Bukatiro e rulagantswe go ya ka tsamao ya dibeke di le pedi tsa KPCT (CAPS). O tlaa fitlhela kakaretso ya dintlha tse di tshwanetseng go fitlhelwelwa mo go nngwe le nngwe ya dibeke tse pedi mo ditsebeng tsa 1, 35, 69 le 103tsa Bukatiro. Tikologo nngwe le nngwe ya dibeke di le 2 e rulagantswe go akaretsa bokgoni jwa puo bo le bone jwa puo jo bo latelang:

1 Go reetsa le Go bua (Molomo) – diura di le 2 ka tikologo ya beke

A re bueng

Barutwana ba tlhoka ditshono tsa kgabetsakgabetsa go godisa bokgoni jwa bona jwa Go Reetsa le Go Bua go ba kgontsha go kgobokanya tshedimosetso, gorarabolola mathata le go tlhagisa dikakanyo le megopolo. Bukatiro e na le ditirwana di le mmalwa tsa go bua le tsa go reetsa tse o ka di atolosang go netefatsa gore barutwana ba bona dinako tse dintsinyana tsa go ikatisetsa ditiro tsa molomo.

2 Go buisa le Go bogela – diura di le 5 ka tikologo ya beke

A re buiseng

KPCT (CAPS) e batla gore barutwana ba buise le go bogela dikwalwa le mefutakwalo e e rileng mo tikologong ya dibeke di le 2. Se se akaretsa puiso: dikgankhutshe, thutaditso, ditiragalo tsa gago, makwalo, diimeile, ditsenywa tsa bukatsatsi, diterama, diathikele tsa makwalodikgang, diathikele tsa dimakasine, dipotsolotso tsa diyalemowa kana diromamowa, maboko, dikwalwa tsa tlhotlheletso, dipapatso, ditaelo, dikaelo le tsamaiso. Gape, KPCT (CAPS) e batla gore barutwana ba buise dikwalwa tsa tshedimosetso tse di nang le ditshwantsho: mebepe, ditshate, ditheibole, dithalo, mebepe ya tlhaloganyo, ditshate tsa maemo a bosa, diphousetara, dikitsiso, ditshwantsho le dikerafo. O tlaa fitlhela tlhopho e ntle ya mefuta e ya dikwalwa mo Bukatirong.

KPCT (CAPS) e tlhophile tsamaiso ya puiso e e bopiwang ke dikgato tsa pele-ga-puiso, puiso le morago-ga-puiso. O tlaa fitlhela tlhaloso e e thusang ya sekerafo ya tsamaiso ya puiso mo bogareng jwa sephuthelo se se kwa pele sa buka.

3 Go kwala le Go tlhagisa – diura di le 4 ka tikologo ya dibeke di le 2

A re kwaleng

KPCT (CAPS) e batla gore barutwana ba bone ditshono tsa kgabetsakgabetsa go ikatisetsa go kwala mo mabakeng a a farologaneng. Bukatiro e neelana ka diforeimi di le mmalwa tsa go kwala le dirulaganyi go tlhatlhamolola tlhagiso ya barutwana ya dikwalo tse di kwadiwang, tsa ditshwantsho le tsa bobegakgang-bontsi. O tlaa fitlhela tlhaloso ya sekerafo ya tsamaiso ya go kwala mo bogareng jwa sephuthelo sa Bukatiro kwa morago.

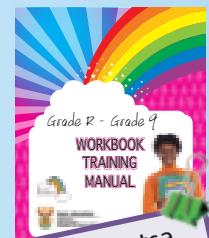
4 Dipopego tsa Puo le Melawana – ura e le 1 mo tikologong ya dibeke di le 2

A re kwaleng

PUOGAE

KPCT (CAPS) e neelana ka lenaneo la Dipopego tsa Puo le Melawana (dintlhana) tse di tshwanetseng go dirwa mo mophatong mongwe e mongwe. Bukatiro e akaretsa dithutiso tse di kgethegileng tsa nngwe le nngwe ya ditikologo tsa dibeke di le 2. Go le gantsi ditirwana tse di akaretsa "kitsiso" e e tlhalosang molawana wa puo.

Go ikgobokanyetsa go le gontsinyana o kopiba go okomela Bukana ya Katiso ya Bukatiro.

Thitokgang 5: Ka moo re ikutlwang ka teng le gore re dira eng

Kgweditharo 3: Dibeke 1 - 4

Kgweditharo 3: Dibeke 1 - 2
Batho ba ba kgathalang

65 Seotlwana se se^{ll}wa sa ga Mary Ann

Tlotla le go dira dipolelelopele ka ga setshwantsho.
Buisa kgang.

66 Nagana ka ga kgang

Tlotla kgang ka ditlhophpha.
Kwala bokhutlo jwa kgang.
Araba dipotso ka ga kgang.
Kwala setsenywa sa bukatsatsi.

67 Go tlhopha seotlwana

Buisa bokhutlo jwa kgang.
Lemoga ditiro tse di tlhalosiwang ka matlhalosi mo sekwalweng.
Kwala dipolelo ka matlhalosi.

68 Tshola bukatsatsi

Rulaganya go kwala setsenywa sa bukatsatsi ka go tlatsa mmepe wa tlhaloganyo.
Kwala setsenywa sa bukatsatsi.

69 Nt^{ll}wa e e latlhgileng

Tlhamha phousetara ya ntswa e e latlhgileng.
Tlhatlhoba phousetara ya molekane wa bona ba dirisa dielo tse di filweng.
Dirisa matlhalosi go bopa dipolelo.

70 Dipolelo tse di raraaneng

Lemoga madiri mo dipolelonolong.
Kopanya dipolelonolo go bopa dipolelotswako.
Kgaoganya dipolelotswako go ya ka dipolelonolo.
Dirisa madiri a dikapolelo go emisetsa mafoko a a mo masakaneng.
Tlatsa madiri a dikapolelo a a nepagetseng mo dipolelong.

71 Buisa bukatsatsi

Buisa ditsenywa tse pedi tsa bukatsatsi.

72 Go kwala bukatsatsi ya gago

16
Araba dipotso ka ga ditsenywa tsa bukatsatsi.
Kwala ditsenywa tsa bona tsa bukatsatsi tsa malatsi a mararo.

Kgweditharo 3: Dibeke 3 - 4 Go buisa tshedimosetso

73 Nako ya sekerine

18
Buisa tshedimosetso go tswa mo phamfoleteng.
Tlotla dipotso ka ga phamfolete.

74 Ka ga phamfolete

20
Araba dipotso ka ga diphamfolete.
Golaganya ma fokolo le bokao jwa ona.
Tlhamha phousetara go rotloetsa bana go dira ditirwana tse dingwe ntle le go bogela TV.
Ranola baatshate.
Dira lenaneo la ditlamorago tse di kotsi tsa nako e ntsi ya go bogela TV.

75 Fa dillo di leng teng

22
Buisa kgang ya setshwantsho.
Tlatsa matlhalosi a a nepagetseng mo setshwantshong sengwe le sengwe.
Kwala dipolelo tsa setshwantsho sengwe le sengwe o dirisa matlhalosi.
Sedimosa tshwantshanyo e e filweng, tshwantshiso le poapoeletso.

76 Gotlhe ka ga bodipa

24
Buisa sekwalwa sa tshedimosetso ka ga go dipisa.
Tlotla dipotso ka ga go dipisa.

77 Go akanya ka ga bodipa

26
Araba dipotso ka ga phamfolete ya go dipisa.
Tlhamha letshwao la go khutlisa go dipisa; dirisa makopanyi.
Dirisa makopanyi go kopanya dipolelo.
Golaganya ma fokolo le bokao jwa ona.

78 Pakaphetitsweledi le pakatlangtswaledi

28
Tshameka motshameko o dirisa pakapheti le pakatlang kana pakajaanong.

79 Tlhamha phamfolete

30
Dirisa serulaganyi go tlhamha phamfolete ya bona.
Sega le go mena tsebe go dira phamfolete.
Dirisa serulaganyi go feleletsa phamfolete sentle.

80 Phamfolete e e segiwang

31

Seotlwana se sešwa sa ga Mary Ann

A re bueng

Lebelela setshwantsho mme o bolelele tsala ya gago gore o nagana gore kgang kgotsa setori se se ka ga eng.

O nagana gore badiragatsibagolo ke bomang mo kgannyeng kgotsa setoring se?
Ba lebega ba le bogolo bo le kae?

A re buiseng

Buisa kgang mme o arabe dipotso tse di latelang.

Go tlhopha seotlwana

Ngwedi e a galalela. E ne e le ka Labotlhano fela morago ga bosigogare fa Mary a phaphame mo bolaong jwa gagwe. O ne a nagana ka ga ntšwanyana e a tlileng go e reka fa ena le Nomsa ba ya kwa tshireletsong ya diphologolo mo mosong. Mary Ann e ne e le mosetsana a le mongwe fela mo phaphosing yo o neng a se na seotlwana ka gonne o ne a dula kwa foleteng. Fa balelapa ba fudugela kwa ntlong, Mary Ann o ne a simolola go boloka madi kgotsa tšelete ya gagwe ya go kgwathla go reka ntšwanyana. Jaanong o na le R25 ya go dueleta ntšwanyana.

Kwa bokhutlong e ne ya nna mo mosong mme Mary Ann o ne a tlola mo bolaong. O ne a tlhapa a apara mme a emela tsala ya gagwe **ka go fela pelo**, Nomsa yo o neng a tla go eta. Nomsa o ne a soloeditse Mary Ann gore o tlaa tsamaya le ena kwa tshireletsong ya diphologolo go mo thusa go tlhopha seotlwana.

Kwa bofelong bese ya ga Nomsa e ne ya fitlha. O ne a tlola mo beseng, a tabogela **ka bonako** kwa hekeng ya kwa bo Mary Ann, mme a dumedisa losika lwa ga Mary Ann **ka**

Pele o buisa
• Lebelela ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go bonelapele gore diteng di bua ka ga eng. • Okola tsebe go bona gore o tlaa buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa
• Bapisa penelopele ya gago le se o se buisitseng. • Fa o sa tlhaloganye karolo e o e buisitseng e buise gape ka iketlo. E buisetse kwa godimo.

boitumelo. Basetsana ba babedi ba simolola go tsamaya **ka phisego** go ya kwa tshireletsong ya diphologolo. Ka bobedi ba ne ba tlhagafetse, ba tlota mme ba tshegela **kwa godimo** fa ba ntse ba tsamaya. Ba tshela mmila **ka kelotlhoko** mo dirobotong mme ba tsena kwa ntlotshireletsong.

Mary Ann o ne a lapile mme a dula mo godimo ga mokoa wa dijo tse dišwa go ikhutsa. O ne a bona dintšwanyana di le thataro di robetse mo serotong. Basetsana ba ithutile go sola dintšwanyana **ka bonolo**, ba gakgametse gore ba tlhophe efe.

"Jaanong, makgarebe, a le batla go reka ntšwanyana?" ga botsa motsamaisi.

"Ee! Ke ne ka boloka madi a ke a boneng ka letsatsi la me la botsalo le fa ke thusa mme ka dijana," A rialo. Matlho a gagwe a phatsima.

"E e tlaa nna seotlwana sa me sa ntlha," a rialo ka tlhagafalo kwa go motsamaisi.

"Ga ke ise ke nne le seotlwana."

"Go siame, tlaya ke go bolelele ka ga tse," ga bua motsamaisi. "Dintšwanyana tsa dikholaro tse di khibidu, tala le serolwana di setse di rekisitswe. Jaanong o na fela le tlhopho ya dintšwanyana di le pedi. O tlaa tshwanelwa ke go tlhopha magareng ga ntšwanyana ya kholoro e pinki le ya kholoro e e botala jwa legodimo."

"Ohoo," ga bua Mary Ann. "Ntšwanyana ya kholoro e e phephole kgotsa selaole yona? A le yona e rekilwe?"

"Oho, ntšwanyana eo," ga araba motsamaisi. "O ka se ka wa batla go e reka," a rialo. "E tshotswe ka letheka le le gobetseng ka jalo ga e kitla e kgona go taboga kgotsa tshameka ka bolo."

Matlho a ga Mary Ann a ne a phuruphutsha ketše. A leba ntšwa e e boboa bo bosweu, ntšwa e nnye e e borokwa, ntšwa e kgolo e e botsalano, ntšwa e e serolwana le kwa dikatseng le dikatsana.

66

Nagana ka ga kgang

A re bueng

Ka ditlhophha tsa lona, buang ka ga kgang kgotsa setori go fitlhelela fa.
Ke seotlwana sefe se o naganang gore Mary Ann o tlaa se reka?

Fa o ne o le Mary Ann o ne o tlaa dira eng?
O nagana gore kgang kgotsa setori se tlaa fela jang?

A re kwaleng

Kwala temana gore o nagana gore kgang e tlile go fela jang.

Buisa kgang kgotsa setori gape mme o arabe dipotso tse.

Ke dipolelo dife mo kgannyeng tse di re bolelelang gore Mary Ann o ne a itumeletse go bona seotlwana? Di batle mme o di kopololele fa.

Goreng Mary Ann e ne e le ene fela mo phaposing yo a neng a se na seotlwana?

Re itse jang gore Mary Ann le Nomsa e ne e le ditsala tsa botlhokwa kgotsa tse di siameng?

Kgang kgotsa setori se re bolelela gore Mary Ann o ne a lapile fa basetsana ba fitlha kwa tshireletsong ya diphologolo. O nagana gore ke ka ntlha ya eng a ne a lapile?

Letha:

Motsamaisi o reetse basetsana a reng mabapi le go nna teng ga nngwe le nngwe ya dintšwanyana tse thataro? Ke dintšwa dife tse di neng di rekisiwa, mme ke dife tse di neng di sa rekisiwe? (Lebelela mebala ya dikholoro tsa bona.)

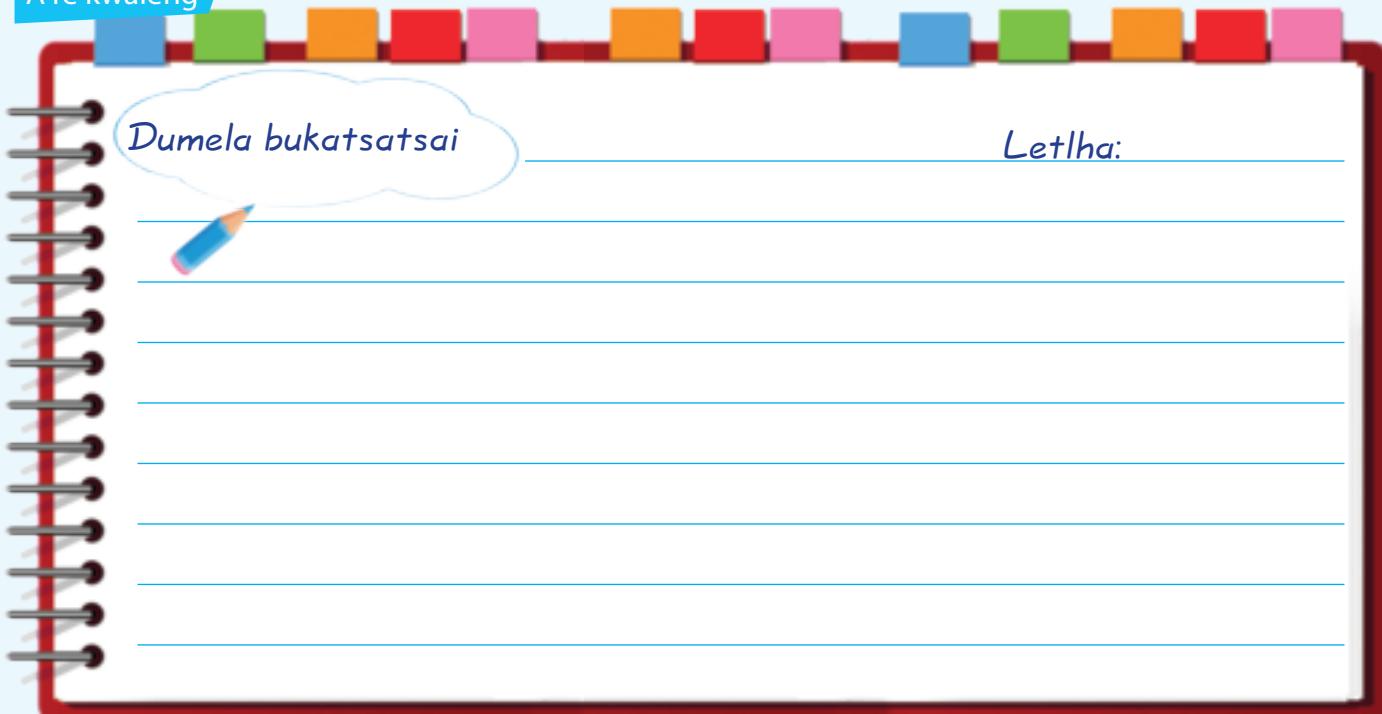
A re kwaleng

	<i>Ntšwanyana e setse e rekisitswe.</i>

Akanya fela o le Mary Ann. Kwala bukatsatsi ya gago o tlhalose gore ke eng o sa robala bosigo pele ga bo, le gore o ne o ikutlwangore o tshwanetse o tseye tshwetso ya gore ke seotlwana sefe se o ka se tlhophang.

A re kwaleng

TEACHER: Sign

Date

67 Go tlhopha seotlwana

A re buiseng

Jaanong buisa bokhutlo jwa kgang kgotsa setori mme o se bapise le bokhutlo bo o bo kwadileng.

Seotlwana se se^lwa

Mary Ann o sola ntšwanyana e e selaole mo kholorong. Ya emisa ditsebe tsa yona, ya tshikinya mogatla le go leba Mary Ann ka matlho a a borokwa a a ikuelang. Mary Ann o ne a leba gotlhe kwa diphologolong tse dingwe mo lebenkeleng. O ne a leba kwa dintšwanyaneng di le thataro tse di mo serotong.

Morago o ne a khubama mme ka kelotlhoko a tsholetsa ntšwanyana ka kholoro e e phepole mme a e baya mo sehubeng. O ne a kcona go utlwa go thebatheba ga pelo ya yona. Ya mo nkgelela, a e baya mo molaleng mme ya robala. O ne a e solasola ka bonolo, mme a retologela kwa motsamaising.

"Ga go kgathalasege le fa a sa kgone go tshameka bolo kgotsa go taboga," a rialo.

O ne a goga leoto la borokgwe jwa bokhate go bontsha motsamaisi marapo a a robegileng mo leotong la gagwe. "Ke tshotswe ka bogole ba leoto", a rialo. "Gape ke sokola go taboga mme ga ke kgone go tshameka bolo. Fela ke na le balosika le ditsala tse dintsitse di nthatang, mme seo se a itumedis."

"Ke nagana gore o a itumedis." A rialo.

O retologetse kwa go Nomsa mme a botsa, "O nagana eng Nomsa?"

Nomsa o ne a dumela ka tlhogo a bontsha go amogela a ntse a solasola ntšwanyana ya kholoro e selaole ka bonolo.

"Ka kopo, mma a nka, a nka mo duelela?" Mary Ann a botsa.

"Ke batla go reka ntšwa e ya kholoro e e selaole. E ke ntšwa e ke e batlang!"

"O tlile go nna le legae le le tlala go tlhokomelang, ntšwanyana," o a seba, mme o buela kwa tlase fa a neela motsamaisi R25.

Fa Nomsa le Mary Ann ba tswa mo lebenkeleng, ntšwanyana ya simolola go tsikinya mogatla ka tshakgalo. Basetsana ba babedi ba tsamaya ka bonya mo mmileng ba tshwere ntšhwanyana ya kholoro e e selaole. O ne o ba utlwa fa ba tlotla ka boitumelo fa ba tsenya bomagorogomašwa mo ntlong.

Letha:

A re kwaleng

Dikai:
Nomsa o tsamaya ka bonya.   *Mosetsana o opelela kwa godimo.*

Matlhalosi a a botala jwa legodimo a re bolelela ka ga madiri. Are bolelela ka moo Nomsa a tsamayang ka teng le ka moo mosetsana a opelang ka teng.

fela pelo	
bonako	
boitumelo	
phisego	
godimo	
kelotlhoko	
bonolo	
tlhagafalo	

Leba kwa morago mo karolong ya kgang kgotsa setori mo letlharetirong la 67. Thalela matlhalosi otlhe a a simololang ka setlhongwa -ka, mme o dire sediko kgotsa o sekeletse ditiro tse a di tlhalosang.

La bofelo, dirisa matlhalosi a matlhano a o a thaletseng go kwala dipolelo tsa gago.

TEACHER: Sign _____ Date _____

68 Tshola bukatsatsi

A re kwaleng

Akanya gore o Mary Ann. Rulaganya go kwala bukatsatsi o tlhalosa gore go diragetse eng mo go wena fa o ne o ya kwa tshireletsong ya diphologolo. Dirisa mmepe o wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya ditsenywa tsa gago. Gopola go kwala bukatsatsi ya gago ka paka e e fetileng.

- Dirisa mmapa wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya mokwalo wa gago
- Kwala paakanyo magwata • Kopa tsala go tseleganya paakanyo • Boeltsa diteng tsa gago mme o dire ditshiamiso tse di tlhogagalang • Morago o e kwale ka bothakga mo bukeng ya gago.

1

**Go diragetse eng
bosigo jo bo fetileng**

*Bosigo jo bo fetileng ke ne ke sa kgone
go robala gonne ...*

2

**Go ya kwa
tshireletsong ya diphologolo**

*Kwa bofelong Nomsa o ne a goroga mme ra
tsamaela kwa tshireletsong ya diphologolo.*

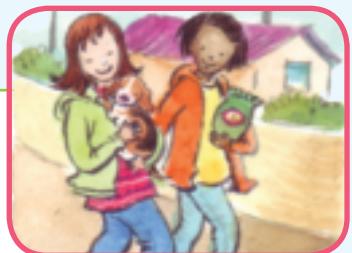

3

Swetsa gore ke

seotlwana sefe se o se tlhophang

*Ke sweditse go reka ntšwanyana e e nang
le kholoro e e selaoles mme ke ...*

4

**Go boela kwa
gae**

*Ke a itse gore ke tsere tshwetso e e
nepagetseng ...*

A re kwaleng

Jaanong dirisa mmepe wa gago wa tlhaloganyo go kwala bukatsatsi. Kwala ditsenywa mo bukatsatsing ya gago mme o kope tsala go e lekola. Dira ditshiamiso mme o kwale ka bothakga mo phatleng mo tsebeng e e lebaganeng le yona.

Letha:

A re kwaleng

Kwala bukatsatsi ka bothakga mo phatlheng e e neetsweng.

Dumela bukatsatsi

Letha:

TEACHER: Sign

Date

69

Ntšwa e e latlhegileng

A re direng

Ntšwa ya ga Mary Ann's e latlhegileng. Dira phousetara ya NTŠWA E E LATLHEGILENG. Neelana ka botlalo ka ga ntšwa le gore mong-wa-yona a ka fitlhelelwa jang.

Thala setshwantsho sa ntšwa
mme o dirise mebala e
e phatsimang go
gogela maikutlo
a babuisi.

Bapisa kgotsa tshwantshanya phousetara ya gago le ya ditsala tsa gago.
Tlhatlhobang phousetara nngwe le nngwe o dirisa lenaneonetefatso le
le latelang.

Ke a netefatsa

A phousetara e na le:

setshwantsho sa ntšwa?

setlhogo se segolo go gogela maikutlo?

tshedimosetso e e maleba go ikgolaganya le mong wa yona?

tlhaloso e e utlwlang ya ntšwa?

tshedimosetso ka ga gore ntšwa e latlhegileng le gona kwa kae?

leina la ntšwa?

Letha:

Tiriso ya
mafoko

Matthalosi a tlholego le mantsi a re bolelala ka mokgwa wa tiriso e e simololang ka -ka go na le dikao mo theiboleng kgotsa mo tafoleng e.

Ka phatsimo	Ka kutlobotlhoko	Ka bopelonolo
Ka iketlo	Ka boipelo	Ka pele
Ka tidimalo	Ka kwa godimo	Ka bonolo

Lebelela ditlhongwamorago (ditlhaka kwa bofelong) tsa mafoko mo lenaneong le le latelang. Ela tlhoko gore -ka e duma go tshwana mo mafokong otlhe, mme mafoko a a mo lenaneona la bobedi a na le ka.

ka boiketlo	ka bonnete	ka botshepegi
ka kelotlhoko	ka bokgoni	ka tshoganyetso
ka tlhago	ka bothata	ka tshoganyetso

Ke goreng o akanya gore mafoko a a mo lenaneong la bobedi a na le "ka" otlhe. A o lemogile gore ntle le -ka mafoko otlhe ga a nne matthalosi.

A re kwaleng

Dirisa matthalosi a le mane go tswa mo lebokosong nngwe le nngwe go bopa polelo (dipolelo di le robedi tsotlh).

Dipolelo tse di raraaneng

A re kwaleng

Dipolelo tse di raraaneng di na le madiri a a fetang nngwe. Thalela madiri mo polelonolong nngwe le nngwe, mme o tshwaraganye para nngwe le nngwe ya dipolelo go bopa polelo e e raraaneng, o dirise mafoko a a mo masakaneng.

Mosetsana o tsamaya ka bonya.

O utlwisitse leoto la gagwe bothhoko.

(ka gonne)

Mosetsana o tsamaya ka bonya ka gonne o utlwisitse leoto la gagwe bothhoko.

O ne a sa kgone go robala.

O buisa buka.

(ka jalo)

Ntšwa e tshikinya mogatla.

E ne e itumetse.

(ka gonne)

Re bakile dikuku.

Re jele dikuku.

(mme morago)

Ke rata diapole.

Ke rata dipiere.

(le)

A re kwaleng

Jaanong kgaoganya nngwe le nngwe ya dipolelotswako tse ka dipolelonolo di le pedi.

Mosimane o ne a tlhotsa ka gonne o ne a utlwisitse leoto la gagwe bothhoko.Mosimane o ne a tlhotsa.*Mosimane o utlwisitse leoto la gagwe bothhoko.*

Yvonne o jele dikuku di le tlhano ka gonne e le mosetsana yo o megagaru.

Ntšwa e ne ya bogola ka gonne e ne utlwa leratla.

Ke thusa mme go apaya mme morago ka seta tafole.

Letha:

A re kwaleng

Lebelela mafoko a a fa tlase ga polelo nngwe le nngwe. Tlhophha lefoko le le nepagetseng mme o le kwale mo phatlheng e e filweng.

Moso mongwe le mongwe ke (emisa go robala) **tsoga**
ka ura ya borataro.

tsoga	ema	emisetsa
-------	-----	----------

O tshwanetse go (emisa go nna bonya)
kgotsa o tlaa siiwa ke bese.

dira ka bonako	itlhaganele	tsamaya
----------------	-------------	---------

Fa re fitlha kwa boemelabeseng re a (re fologa mo)
bese.

fologa kgotsa tswaya	fologa	e ya kwa tlase
----------------------	--------	----------------

Jaanong tlatsa madiri a dikapolelo a a nepagetseng mo dipolelong tse.

tlhokomela	nne fa fatshe	apere	tšhuna	tima
letsa kgotsa tshuba	letse	tsoga	apola	tima

Ke ile kwa phaposing mme ka lebone.

Ga ke rate go mo mosong thata.

O mpoleletse gore ke lebanta la pholoso nako nngwe le nngwe fa ke tsena mo sejanageng.

Mme o boleletse Jabu gore ke mmino ka gonno o le kwa godimo thata.

Ga ke a kgona go thulaganyo ya radio ka jalo ke e fositse.

Ke ne ke tshwanetse go nnake wa mosetsana fa mme a ne a se yo.

Morutabana wa me o re boleletse gore re mme re didimale.

Fa ke fitlha kwa gae ke ile go diaparo tsa me tsa sekolo.

Ka kopo pompo gore o se ke wa senya metsi.

TEACHER: Sign

Date

13

A re buiseng

Buisa se se kwadilweng mo bukatsatsing e mme o arabe dipotso tse di latelang. Thalela mafoko otlhe a a sa peletiwang ka nepagalo.

Mokwalo o o latelang wa bukatsatsi o tserwe mo bukatsatsing ya ga Wimpy Kid ka ga Jeff Kinney. Mokwadi wa bukatsatsi e e kwadilwe ke Greg Heffley, yo e leng mosimane wa sekolo kwa sekolong sa magareng kwa Amerika. Kwa sekolong se se magareng se ka lekana le Mophato wa 4–7 mo thulaganyong ya dikolo mo Aforikaborwa. Mangwe a mafoko a a dirisitseng ke a mofuta wa Amerika a re a tlhalositseng fa tlase.

Gompieno ke letsatsi la ntlha la sekolo, ka nako e re emetse fela morutabana go itlhaganelo le go feleletsa tshate kgotsa papetlana ya bodulo. Ka jalo ka inaganelo gore nka nna ka kwalela mo bukeng e go tsamaisa nako.

Le gale, e re ke go neye kgakololo e e siameng. Mo letsatsing la ntlha la sekolo, o tlaa tshwanelo go bua nneta gore o dula kwa kae. O tsamaya mo phaposiborutelong mme o tsenya metsamao ya –

KE A TSHEPA GORE LOTLHE
LO RATA MO LE DULANG
TENG, KA GONNE A KE
MADULO A LONA A LERURI.

Le gale, tlaya ke lo neele maele a a siameng. Ka letsatsi la ntlha la sekolo, o tshwanetse o tlhokomele gore o dula kae. O tsena mo phaposing mme o beye dilwana tsa gago mo desekeng nngwe le nngwe ya bogologolo mme se se latelang o tlaa itse se morutabana a se buang.

A SETULO
SE SE
TSERWE?

EE!
EE!

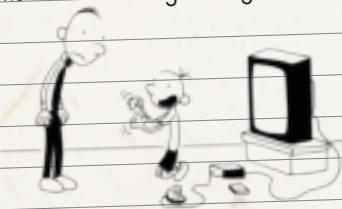
Labobedi

Ga ke itse gore a nkile ka umaka se pele, fela ke GAISA thata mo motshamekong wa bidio.

Ke a go bolelela nka gaisa mongwe le mongwe mo mophatong wa me tlhogo ka tlhogo.

Ka bomadimabe, Rre ga a itumelele bokgoni jwa me. Ka malatsi otlhe o a ntselela gore ke tswe ke ye godira sengwe se se "matlhagathaga".

Gompieno morago ga dijo tsa bosigo fa Rre a simolola mathata ka go tsamaya ga me, ke lekile go tlhalosa gore o ka tshameka metshameko kgwele ya dinao jang ka vidio mme o sa utlwe mogote le go fufulewa.

Fela jaaka gale, Rre ga a ke a bona se ke se buang se utlwala.

Rre ke monna yo o botlhale ka kakaretso fela fa e tla mo go tlhaloganyeng, malatsi a mangwe ke a tle ke makale.

Ke a tshepa gore Rre a ka tlhatlhmalola thulaganyo ya motshameko fa a ka itse gore e ka dirwa jaang, fela ka letlhognolo, batho ba ba dirang dilo tse ba di dira gore batsadi ba seke ba di fitlhelela.

Laboraro

Gompieno mo thutafatsheng go ne go na le dipotso tsa kitso kakaretso, mmeke ne ke sena puo, ke kgale ke letetse nako e sebaka se se telele.

Kitso kakaretso e ne e le ka ga metse megolo, mme ke dula kwa morago mo phaposing, fa thoko ga mmapa o mogolo wa United States. Metsemegolo yotlh e kwadilwe ka ditlhaka

tse dikgolo tse di khibidu,
ka jalo ke ne ke itse gore e
tsena mo kgetseng.

Fela pele ga teko e simolola,
Patty Farrell o ne a lets
phala go simolola kwa pele mo phaposing.

Patty o bolelela Rre Tra gore a khurumetse mmapa wa United States pele re simolola go kwala.

Ditebogo go Patty, ka feleletsa ke tlhagisa dipotso tsa kitso kakaretso. Mme ke tlaa batla tsela ya go moduelela seo.

Go kwala bukatsatsi ya gago

A re kwaleng

Ke ditiragalo dife tse di umakilweng mo bukatsatsing ya *Wimpy Kid* mo tsebeng e e fetileng?

Dira lenaneo la tse a kwadileng ka tsona mo dibukatsatsing tse tharo.

- 1
- 2
- 3

Nagana ka ga mokwalo mongwe le mongwe wa bukatsatsi mme o kwale setlhogo ka ga nngwe le nngwe.

- 1
- 2
- 3

A re kwaleng

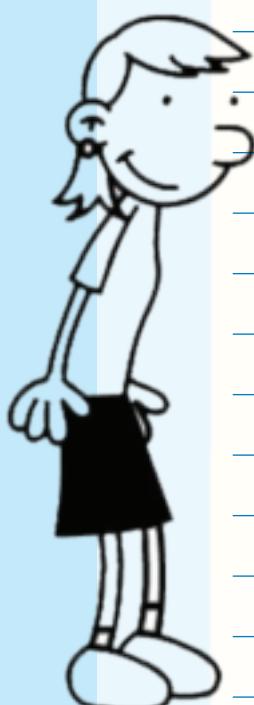
Jaanong ikwalele bukatsatsi. Akanya ka ga maitemogelo a gago a a farologaneng a o utlwileng gore a ne a le bothokwa, a swabisa kgotsa a sa itumedise. Tlatsa letlha le letsatsi, mme o gopole go kwala ka motho wa ntlha, (o dirisa “Nna”) ka pakatlang. O ka sala morago sekao sa *Wimpy Kid* mme o thale setshwantsho go tlhalosa bukatsatsi nngwe le nngwe.

Dumela Bukatsatsi

Letsatsi:

Letlha:

Sedimosa setsenya sa bukatsatsi ya gago

Letha:

Dumela Bukatsatsi Letsatsi:

Letha:

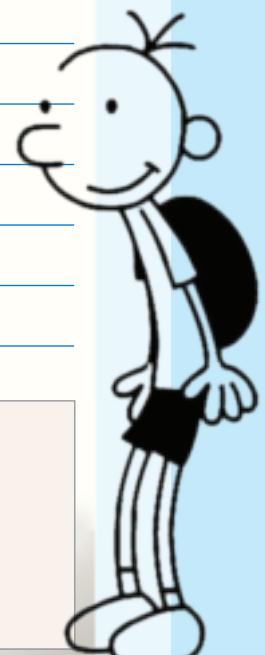
Sedimosa setsenya sa bukatsatsi ya gago

Dumela Bukatsatsi Letsatsi:

Letha:

Sedimosa setsenya sa bukatsatsi ya gago

TEACHER: Sign

Date

73

Nako ya sekerine

Kgweditlhoro 3 – Dibeke 3–4

A O NA LE MATLHO A A SEKWERE?

Agee Bana

A o fetsa nako e le
ntsi o bogetse TV
kgotsa baeskopo,
o tshameka ka sele,
khomphiutha kgotsa
metshamekwana ya
vidio? A o tapole ya sofa?

Bontsi jwa bana ba fetsa nako
e le ntsi thata fa pele ga sekerine.
Gone, nako nngwe ya sekerine e a ruta, le gale
ke bana ba le bantsi thata ba ba fetsang nako e
le ntsi thata fa pele ga sekerine. Bana bangwe
ba fetsa nako e le ntsi ba bogetse TV le go
tshameka metshamekwane go feta nako e ba e
fetsang kwa sekolong!

Goreng nako e ntsi thata ya sekerine e le
matsapa?

. Go sa lekanelia ga nako ya boroko. Go
bogela TV sebaka go tlhola gore o ye
go robala thari ka jalo wa se nne le Nako
e e lekaneng ya boroko. Boroko jo
bokhutswanwe thata bo tlhola go lapa, mme
bana ba lapileng ba palelwa ke go nna
tsebenthla kwa phaposiborutelong.

. Go nona. Go dula fa pele ga TV go oketsa
kotsi ya go nona. Bontsi jwa bana ba ba
dulang fa pele ga TV sebaka ba nna le keletso
ya dijo tsa sepatikane tse di bapatswang mo

18

Pele o buisa

● Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o
leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se
tlaa nna ka ga eng. ● Buisa tsebe ka bofelo
go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

● Bapisa kakanyetso ya gago le se o se
buisang. ● Fa o sa tlhaloganye karolo, e
buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

thelevišeneng. Go botlhoho go ja go fetisa fa
o bogetse TV.

- Tiro e e bokoa kwa sekolong.** Gale
bana ba ba bogelang TV bobe kgotsa
go tshameka metshamekwana ya
khomphiutha bobe ba iphitlhela ba se na
nako e e lekaneng ya tirogae kgotsa go
ipaakanyetsa ditlhathlobo.
- Go bontshwa ga thukutho.** Go le gantsi
mananeo a TV a bontsha thukutho. Bana
ba tshwanetse go itse gore thukutho
le pifelo tse ba di bonang mo go TV di
fosagetse. Ga se tsela e e siameng ya go
rarabolola mathata.
- Go tlhoka nako e e lekanetseng ya go
tshameka.** Nako e ntsi ya sekerine e go
tlogelela nako e nnye ya go tshameka.

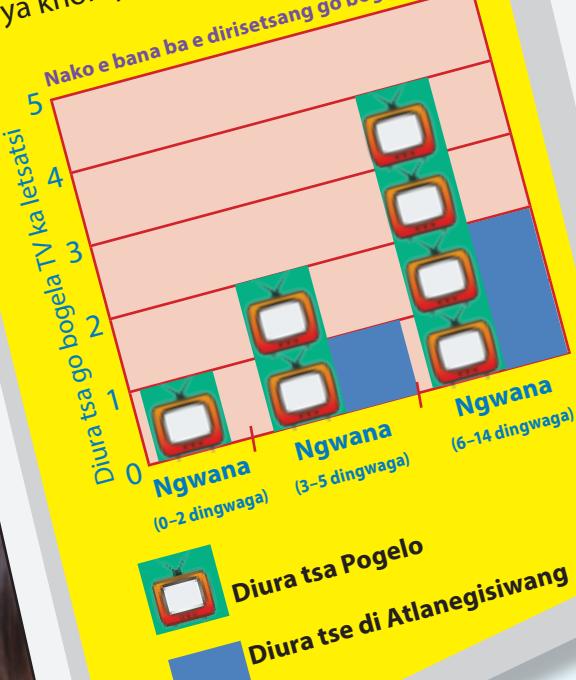

Dira se se siametseng bana

Bana ba sekolo ga ba a tshwanelo go fetsa ura kgotsa di le pedi ka letsatsi fa pele ga sekerine.

O tshwanetse go baa melelwane gore o fokotse nako ya go bogela TV le go tshameka metshamekwana ya khomphiutha kgotsa ya vidio.

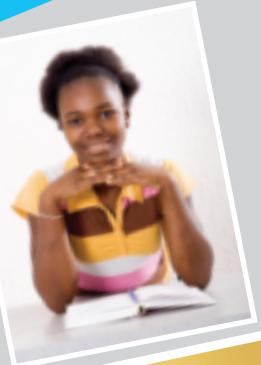
Nako e bana ba e dirisetsang go bogela TV

A re bueng

O ka dira ditiro dife gape?

Tsenela setlhophha sa metshameko kgotsa laeborari mme o buise dibuka. Tshameka le ditsala kgotsa kwa phakeng. Ithute go tshameka seletswa sa mmino, tshameka metshamekwana ya tafole kgotsa o iponele se se go kgatlhang.

- O fetsa nako e le kae o bogetse TV ka letsatsi?
- O rata go bogela mananeo afe?
- O rata go dira eng fa o bogetse TV?
- O tshameka metshamekwana efe ya sekerine?
- O fetsa nako e le kae o tshameka metshamekwana ya sekerine ka letsatsi?
- “Tapole ya sofa” ke eng?

Ka ga phamfolete

Buisa lekwalonyana gape mme o arabe dipotso tse.

Nyalanya mafoko a le bokao jwa ona.

A re kwaleng

monono

go iponatsha

nako ya sekerine

tebisa mogopololo

fokotsa

akanya

go fetisa tekanyo ya mmele

fokotsa

gokagana

nako e o e tsayang o bogetse sekerine

Lekwalonyana le le kwaletswe mang? Tshwaya ✓ lebokose le le nepagetseng.

Batsadi

Barutabana

Bana ba sekolo

Bagodi

Goreng o rialo? Kwalolola polelo e le nngwe go tswa lekwalonyaneng e e re rayang jalo.

Lekwalonyana le, le e reng?

1 Gore go bogela TV le go tshameka metshamekwane ya video go senya motlakase.

2 Gore bana ga ba a tshwanela go fetsa diura di feta 1–2 ka letsatsi fa pele ga sekerine.

3 Gore basimane ba rata ga tshameka metshamekwane ya video mme basetsana ba rata go bogela TV.

4 Gore o tlaa nna le matlho a sekwere fa o na le nako e ntsi thata ya sekerine.

Goreng TV e e okeditweng e tlhola dipholo tse di bokoa?

1 Ka gobo bana ba rata go ja dijo tsa sepatikane tse ba di bonang di bapatswa mo thelevišeneng.

2 Ka gobo bana ga ba ikatise.

3 Ka gobo TV e rotloetsa thukutho.

4 Ka gobo bana ba tlhoka nako e e lekanetseng ya go dira tirogae.

Leba papetla ya bara e e mo go tsebe 19 ka kelothhoko. Papetla e, e re bolelela eng ka ga nako e bana ba dingwaga tse di farologaneng ba e tsayang ba bogetse thelevišene? Ke nako efe e e atlanegisiwang?

Letha:

Kwala ditshwaetso di le tharo tse di bosula tse di neetsweng lekwalonyaneng, tse di tlholwang ke nako e e feteletseng ya sekerine.

A re kwaleng

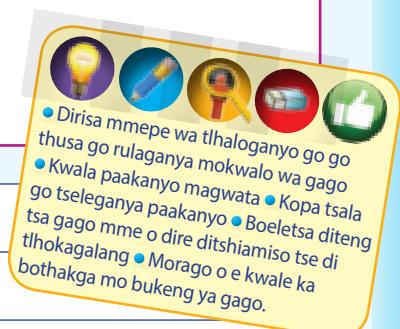

A re direng

Dira le tsala mme o tlhame phousetara ya go rotloetsa bana go dira ditiro tse dingwe kwantle ga go tshameka metshamekwana ya vidio le go bogela TV.

A re kwaleng

Jaanong kwala temana go tlhalosa phousetara ya gago. Tlhalosa gore goreng bana ba sa tshwanela go tsaya nako e le ntsi fa pele ga sekerine, mme ba tsee nako e le ntsi ba dira ditiro tse dingwe.

TEACHER: Sign

Date

Fa dilo di leng teng

A re kwaleng

Leba kanelo e ya setshwantsho ya ntšwa e e rekang kuranta. Tlatsa makopanyi a a maleba mo sebakeng mo setshwantshong sengwe le sengwe. O ka dirisa lekopanyi le lengwe gangwe.

Go leba
matlama

Makopanyi a kaya gore dilo di kae fa di bapsiwa le tse dingwe. A tla pele ga maina kgotsa maemedi.

kgabaganya

go ya go

godimo

ka fa gare

fa thoko

ka fa tlase

ntle

go feta

go tlola

kgabaganya

A re kwaleng

Jaanong kwala polelo malebana le setshwantsho sengwe le sengwe o dirisa lekopanyi lengwe le lengwe gangwe.

1 Rover o ya kwa lebenkeleng. O kgabaganya mmila.

2

3

4

5

6

7

8

9

Letha:

Boitumelo ka puopapiso

Tlhola gore dikapuo tse di latelang ke dife mme o thale setshwantsho go kaya sekao sengwe le sengwe.

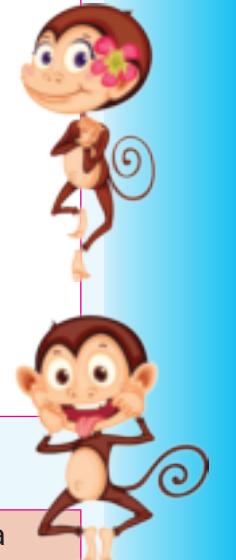

Tshwantshanyo

Tshwantshanyo e bapisa dilo di le pedi ka go dirisa mafoko "tshwana le" kgotsa "jaaka".

Maabane ke robetse go tshwana le kota.

Ba tshegisa jaaka dikgabo.

Tshwantshiso

Tshwantshiso e bapisa dilo di le pedi tse di farologaneng mme e di atametsa kwantle ga go dirisa "tshwana le" kgotsa "jaaka".

Ke tapole ya sofa. O lebana le TV tsatsi lotlhe.

Pula e na medupe. Re ka se kgone go tshameka kgwele ya dinao.

Poeletsomodumo

Poeletsomodumo ke poeletso ya modumo o o rileng mo polelong.

Sejo sennye se gaisa segolo.

Bagolo ba beetse bana bogobe.

TEACHER: Sign

Date

23

Gotlhe ka ga bodipa

A re buiseng

Buisa lekwalonyana
morago o arabe dipotso
tse di latelang.

Khutlisa bodipa

Bontsi jwa bana ba sekolo bo a kgeriswa.
Kgeriso ke bothata jo re tshwanetseng
go bo fedisa mo dikolong tsa rona.
O tshwanetse wa nna o etse maitsholo
a bodipa tlhoko.

Go kgeriswa ke go dira eng?

Go dipisa ke maitsholo a bogagapa le ntwa
magareng ga bana ba sekolo. Go le gantsi
maitsholo ke a, ke a a ipoletsang.

Go dipisa go akaretsa go tshosetsa, go
sotla, bo bitsa maina, go utlwisa motho
botlhoko le go ntsha motho mo setlhopheng
ka maikaelelo.

Go kgerisa go kae?

Bodipa bo diragala gongwe le gongwe

- kwa sekolong
- mo tseleng ya go ya sekolong
- kwa patlelong ya metshameko
- kwa matlwaneng
- kwa maetong a sekolo   • mo mogaleng kgotsa **inthaneteng**

Go dipisiwa go utlwala jang?

Go dipisiwa go botlhoko mme bana ba ba dipisiwang ba a hutsafala, ba nna
ba tshogile le go nna bodutung. Bodipa bo ka se khutle go fitlhela o itsise
mongwe ka ga bona. Fa o dipisiwa o tshwanetse go itsise morutabana kgotsa
mogolo mongwe yo o tlaa go thusang.

Fa o sa bone thuso, letsetsa Childline mo mogaleng ono
o o sa dueleweng.

Pele o buisa

Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o
leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se
tlaa nna ka ga eng. ● Buisa tsebe ka bofelo
go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

Bapisa kakanyetso ya gago le se o se
buisang.. ● Fa o sa tlhaloganye karolo, e
buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

O ka dira eng fa o dipisiwa?

Itsise mongwe Itsise morutabana wa gago kgotsa mmaago kgotsa rraago
kgotsa mongwe wa losika. Ba lope go go thusa gore o ka dira eng. Fa e le
gore o dipisiwa mo mogaleng kgotsa inthaneteng, tshola melaetsa e mme o e
bontshe mogolo.

Nna o akanya Tsa molemo jaaka tse o itumelelang go di dira kwa sekolong
kgotsa tse o di kgonang. Ka gale nna o gakologelwa gore go na le batho

Childline

08000 55 555

ba ba go ratang, ba ba go
tlhokomelang.

Leka sengwe ka bowena Itsise motho yo o go kgerisang gore ga o rate se a se dirang. E re "Ga ke rate seo." **Bua ka go itshepa.** Fa o bona go bolokesegile, o ka botsa modipa gore bothata ke bofe le gore a lo ka kcona go bo rarabolola mmogo. O se bue le modipa o le esi. Lopa tsala go go felegetsa.

A o kile wa bidiwa modipa?

Ga go monate go bidiwa modipa. Ga go ope yo o ratang badipa.

Nako dingwe ga o itse gore goreng o bidiwa modipa mme nako tse dingwe o a itse. Fa o bidiwa modipa o tshwanetse go akanya gore o dira'ng le gore o ka fetola maitsholo a gago jang.

O ka lopa thuso go fetola maitsholo a gago. Bua le batsadi ba gago kgotsa barutabana mme o lope thuso.

O tshwanetse go dira eng fa o le modipa?

- Amogela gore o ntse o le modipa mme o simolole go fetola maitsholo a gago. Akanya ka ga se se tlhodileng gore o itshole ka mokgwa o.
- Kopa tshwarelo go motho yo o mo kgerisitseng. Go re tshwarelo ke kgato ya ntlha ya go tokafatsa dilo.
- Kwalela motho yo lekwalo fa a sa batle go bua nao.
- Itsise morutabana wa gago gore o nnile bosula mme o tlhoka thuso go fetola maitsholo a gago.

O tshwanetse go dira eng fa o itse mongwe yo o kgerisiwang?

Fa mongwe yo o mo itseng a kgetisiwa, o tlhoka thuso ya gago.

O ka nna wa se khutlise bodipa ka bowena, le gale o ka thusa.

Bua le barutabana ba gago ka ga bodipa jo.

Thusa motho yo o dipisiwang go ya gongwe kwa go babalesegileng.

A re bueng

- A o kile wa dipisiwa?
- O dirile eng?
- O ka bua le mang fa o dipisiwa?

Go akanya ka ga bodipa

A re kwaleng

Buisa lekwalonyana ka ga bodipa mme morago o arabe dipotso tse.

Phamfolete e e kwaletswe mang? Tshwaya ✓ lebokose le le nepagetseng.

Batsadi

Bana ba ba
dipisiwang

Bana ba e
leng badipa

Barutabana

Gore'ng o rialo? Kwalolola polelo e le nngwe go tswa phamfoleteng, e e re itsiseng se.

--

Nyalanya mafoko a le bokao jwa ona.

maeto

inthanete

boitshepo

tshwarelo

amogela

ka bonnete

ketelo

ipobola

go re tshwarelo

mafaratlhatlha a khomphiutha

Neela mafelo a le mane fao bodipa bo diragalang gona.

Kwala dilo di le tharo tse o tshwanetseng go di dira fa o dipisiwa. O ka dira eng fa o lekile dilo dingwe ka bowena mme o santse o palelwa ke go fedisa tiriso dikgoka?

Motho a ka dipisiwa jang mo mogaleng kgotsa
inthaneteng?

Tlhama sekai sa “fedisa kgeriso”.

--

Letha:

Dipolelopate

A re kwaleng

Dirisa lekopanyi le le mo masakaneng go fetolela dipolelonolo go dipolelopate.

Ke rata go ya kwa Kruger Park.	Ann o tlhopha go ya lewatleng. (le gale)
Ditsala tsa me di rata kampa.	Fela jalo ka kgaitadike. (le)
Re bone ditshukudu kwa phakeng.	Re bone ditlou kwa phakeng. (le)
Mme o fitlhile dikuku.	Re di fitlhetsi. (le gale)
Nka eletsa go ya lewatleng gantsi.	Ke dula kgakala tota. (le gale)
Ke rata go opela mo khwaereng.	Ke rata le go tshameka kgwele ya dinao.(le)

TEACHER: Sign _____ Date _____

Pakaphetitsweledi le pakatlangtsweledi

Re dirisa pakaphetitsweledi go tlhalosa tiro e e neng e diragala ka nako e e rileng e e fetileng.

O e bopa jang: **ne+lediri+mogatlana**

Ke ne ke bogetse TV. Ke ne ke robetse fa pula e simolola. Maabane pula e ne e na.

Re dirisa pakatlangtsweledi malebana le dithulaganyo tsa isagwe.

O e bopa jang: **ke/re/o/lo/o/ba+lediri+popi** ya isagwe

Re ya Natala ka Labotlhano.

Ba ya kwa lebenkeleng.

Ke ya sekolong se sešwa kotara e e tlang.

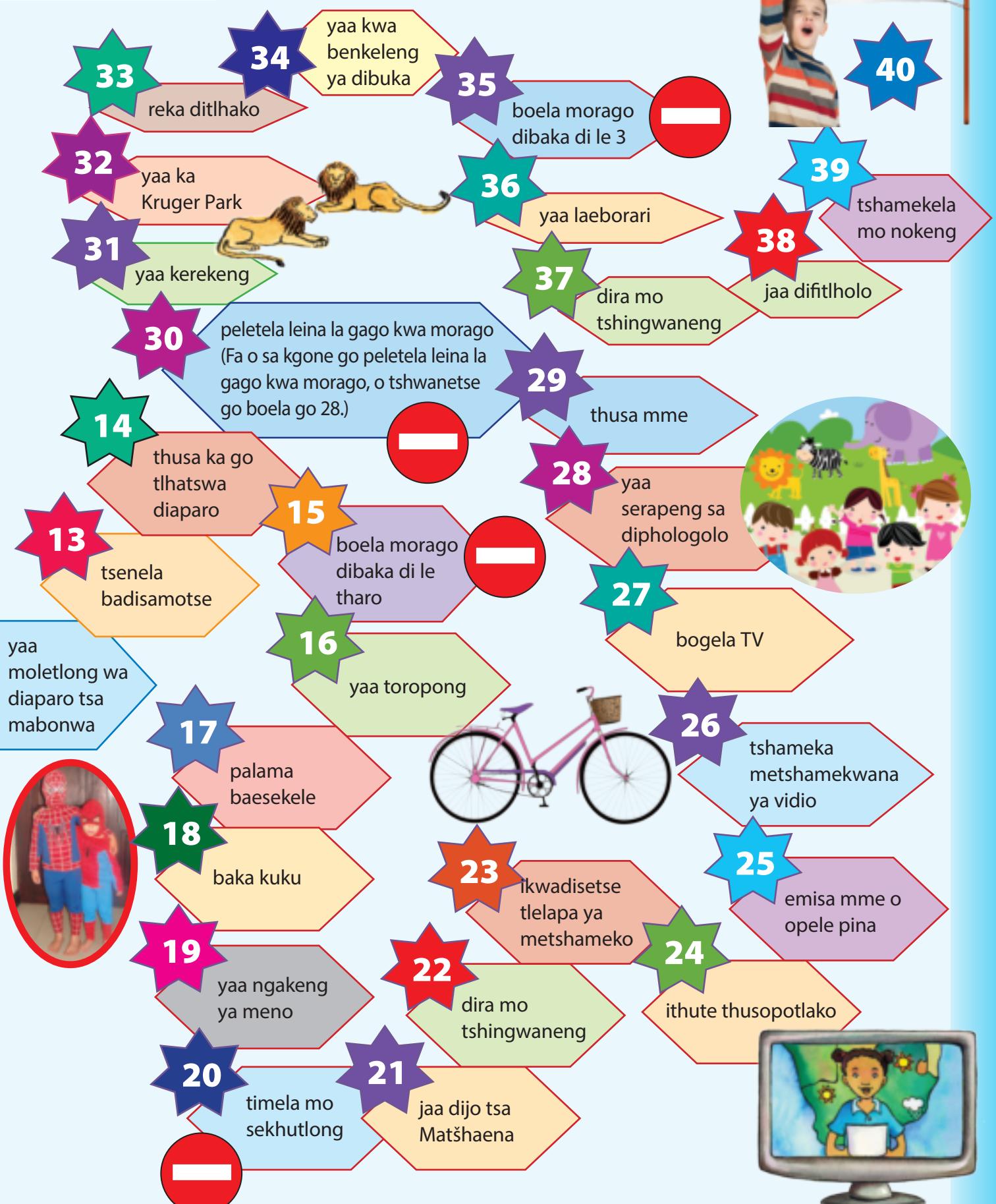
MELAO

Tshameka motshamekwana o wa paka mme o bone gore o kcona go le kae go bopa dipolelo ka pakaphetitsweledi le pakatlangtsweledi.

O tshameka jang

- Kgokolosa maditshipi. Tlhogo o ya pele dibaka di le pedi. Mogatla o ya pele sebaka se le sengwe.
- Dirisa mafoko a a mo bokoseng e o gorogelang go yona go bopa polelo ya pakaphetitsweledi kgotsa pakatlangtsweledi.
- Fa o gorogela go palomaleka, simolola polelo ya gago **ka ka moso, beke e e tlang, kgwedi e e tlang kgotsa moragonyana gompijeno**.
- Fa o ka gorogela go **palomolaafeta, simolola polelo ya gago ka maabane, beke e e fetileng**.
- Lamatlhatso o o fetileng.

A re kwaleng

Boela go matlakalatiro a 73 le 76 mme o lebe dipopego tse pedi tsa makwalonyana la. Jaanong o ya go tlhama phamfolete ya gago ka ga bodipa. Dirisa serulaganyi se se latelang go go thusa. Tsebe ya gago ya fa pele e tshwanetse go nna le sethwantsho go ngoka kgatlhego ya mmuisi. E nne gape le setlhogo se se gogelang le sekapolelo se se gogelang kgotsa tsekedi – sekao “A re Fediseng go kherisa bodipa jaanong jaana!” Thala sethwantsho mo tsebeng nngwe le nngwe go kaya dikakanyo tsa gago. Mo tsebeng ya kwa morago, gakologelwa go akaretsa nomore ya mogala ya Childline.

3 Sphuthelo se se kwa morago: Naya tshedimosetso ya go golagana le Childline.	2 Kwa bodipa bo diragalang gone	1
Tsebe ya fa pele		

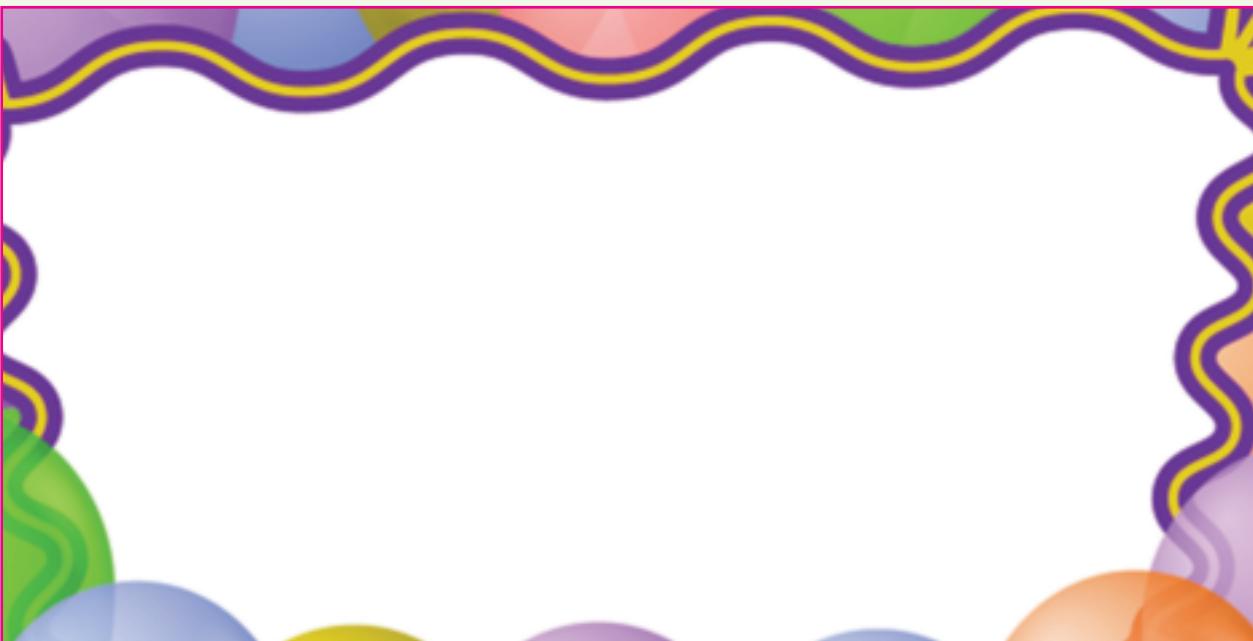
6 O ka dira eng fa o dipisiwa?	5 O ka thusa jang mongwe yo o dipisiwang?	4 O ka dira eng fa o le modipa mme o eletsa go bo khutlisa?
--------------------------------	---	---

A re direng

Jaanong segolola tsebe e e latelang mme o mene tsebe go bopa phamfolete ya Karata-Z. Dirisa thulaganyo ya gago ya magwata go feleletsa phamfolete ka bothakga.

80

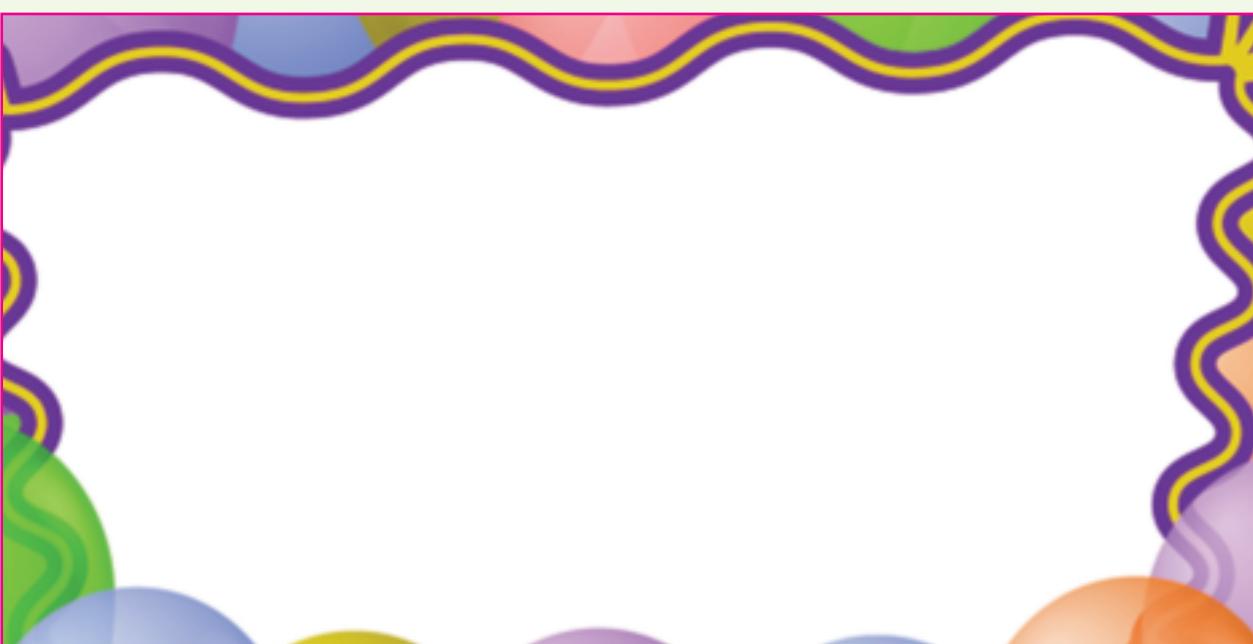

TSEBE YA FA PELE: menela pele

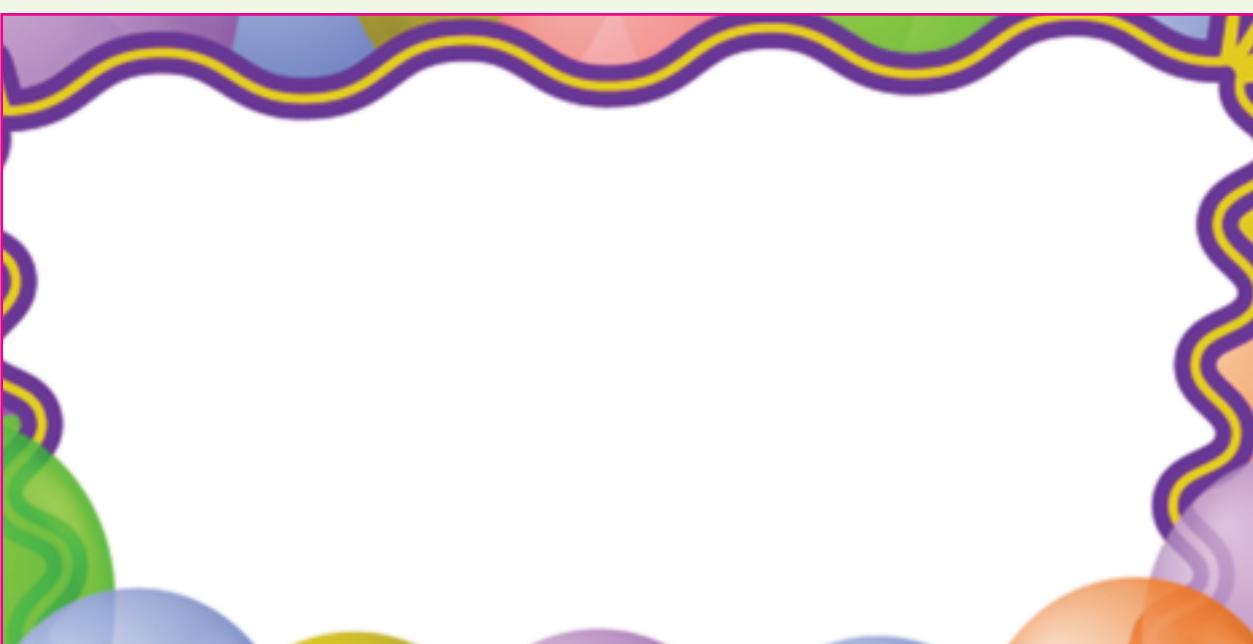
1

TSEBE YA KWA MORAGO: ke ya tshedimosetsokakaretso jaaka
dinomore tsa mogala tsa Childline, atere se le atere se yaimeile.

6

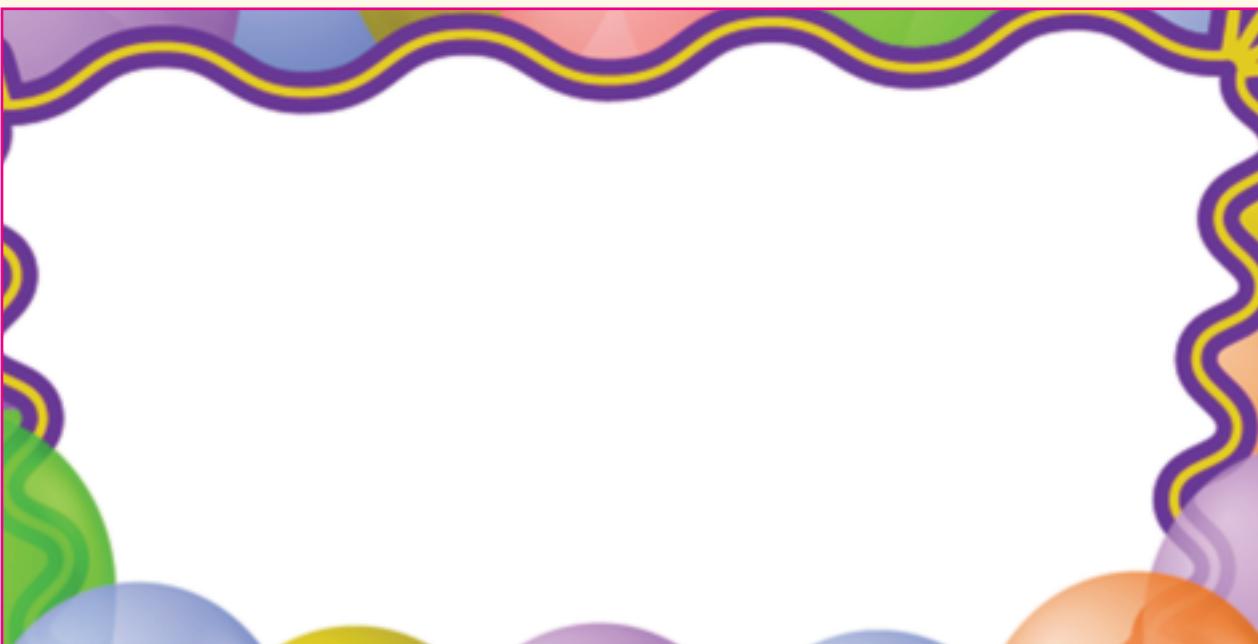

5

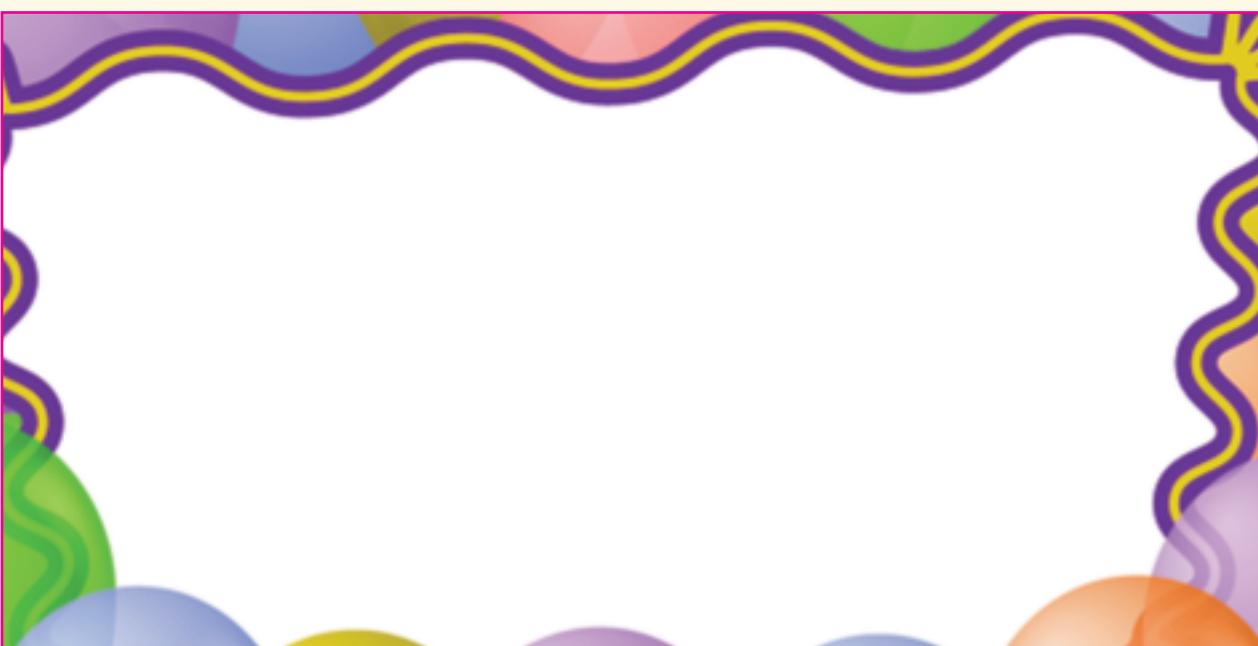

31

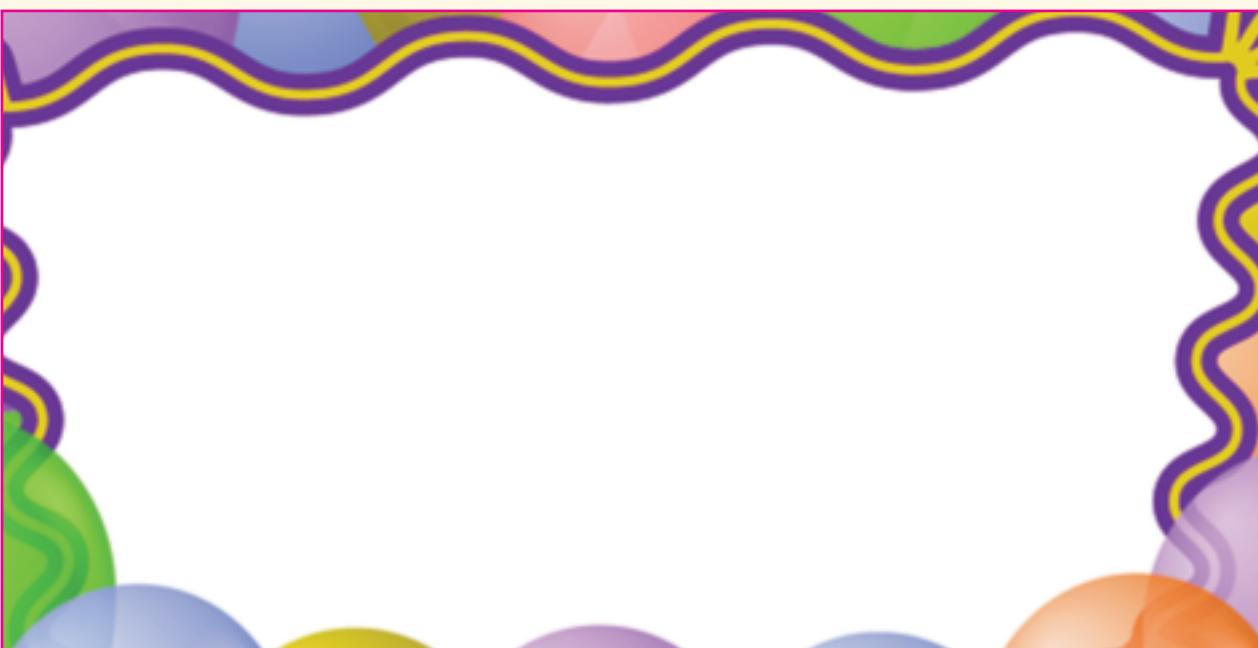
2

3

4

KE KGONA GO

buisa ntlhatsenngwa ya bukatsatsi.		
buisa kanelo ya ditshwantsho.		
buisa kanelo.		
Buisa lekwalyana ya tshedimosetso.		
araba dipotso tse di ikaegileng ka kanelo.		
araba dipotso tse di ikaegileng ka phamfolete.		
araba dipotso tse di ikaegileng ka kanelo ya ditshwantsho.		
tlhama phamfolete.		
tlhama phousetara.		
buisana le go bonela pele kanelo e e ikaegileng ka setshwantsho.		
kgaoganya dipolelotswako ka dipolelonolo.		
lemoga tshwantshiso, tshwantshanyo, poeletsomodumo.		
lemoga madiri.		
ranola kerafo ya bara.		
golaganya dipolelonolo go bopa dipolelotswako.		
nyalanya matlhalosi le ditiro.		
nyalanya mafoko le bokao jwa ona.		
rulaganya le go kwala ntlhatsenngwa ya bukatsatsi.		
dirisa matlhalosi mo dipolelong.		
dirisa makopanyi go tshwaraganya dipolelo.		
dirisa madiri a dikapolelo.		
dirisa matlama ka tolamo.		
dirisa pakaphetitsweledi le pakatlangtsweledi.		
kwala ntlhatsenngwa ya bukatsatsi.		
kwala bokhutlo jwa kanelo.		

A re direng

Lopa ditsala tsa gago go kwala melaetsa ya botsalano mo dibakeng tse di fa tlase.

Sekao:

Go tsala ya me Amo
Ke tlaa go tlhokomela ka fa ke
kgonang.
Go tswa go Mary

Thitokgang 6: Go tshameka le pok'o

Kgweditharo 3: Dibeke 5 - 6
Go itumedisa ka pok'o

81 Boitumediso ka pok'o

Tlotla ka leboko le mafoko a a raraanyang loleme. Batla mafoko a a rumisanang mo lebokong. Lemoga mothofatso mo lebokong. Ikatisa go bua diraraanyaloleme. Lemoga poeletsomodumo mo lebokong.

82 Maboko a mangwe a boitumediso

Buisa leboko. Araba dipotso ka ga leboko. Batla mafoko a a rumisanang mo lebokong. Lemoga sediri le letiro. Kwala dipolelonolo tse dingwe o bo o supa sediri le letiro.

83 Kwala leboko lwa gago

Feleletsa temana ya leboko ka go tlatsa mafoko a a rumisanang. Araba dipotso ka ga leboko. Rulaganya go kwala leboko o dirisa serulaganyi sa leboko.

84 Go leba puo

Tlatsa matiro go feleletsa dipolelo. Kwala bokao jwa dikhutshwafatso. Dirisa makopanyi go fetolela dipolelonolo mo dipolelopateng.

85 Lebenkele la phaloso ya diphologolo

Buisetsa leboko kwa godimo o itthalosa. Araba dipotso ka ga leboko.

86 Leboko la Aforika

Buisa maboko a dipopego. Lemoga mafoko a a rumisanang mo mabokong. Thala ditshwantsho go golaganya ditemana le leboko.

87 Go kwala leboko la sebopego

Rulaganya go kwala leboko la dipopego. Kwala leboko ka go kgwaritsakgwaritsa mme morago o le kwale sentle.

88 A o ka gopola?

Kwalolola dipolelo o dirisa matshwaopuso a anepagetseng sentle. Supa gore a dipolelo di a laola, botsa, tlhagisa kgotsa di a tsibosa. Dirisa makopanyi go kopanya dipolelo.

Kgweditharo 3: Dibeke 7 - 8
Batho le mafelo

89 Batho le mafelo

Lebelela mmepe wa Afrikaborwa mme o buise ka ga bana ba porofense nngwe le nngwe. Balolola tshedimosetso ka ga bana go tswa porofenseng nngw ele nngwe.

90 Ka ga puo

Dira patlisiso ya puo le go balolola diphitlhelelo. Tlotla ka dipotso tse di ka ga dipuontsi. Buisa tshate. Araba dipotso ka ga tshate. Araba dipotso ka ga mmepe. Lemoga madiri.

91 Dikolo tse di leng go dikologa lefatshe

Buisa mmepe wa lefatshe le ditlhaloso tsa dikolo go tswa kwa dinageng tse dingwe.

92 Go ya sekolong kwa dinageng tse dingwe

Araba dipotso ka ga mmepe wa lefatshe. Rualaganya lenaneo la mathata go tswa mo motlotlong. Golaganya diaga le dikontinente. Feleletsa dipotsolotso ka ga yunifomo ya sekolo, dijo, jj. Kwala dipolelo o dirisa dikarabo tse dingwe go tswa mo dipotsolotsong.

Kgweditharo 3: Dibeke 5 - 10

Kgweditharo 3: Dibeke 9 - 10
Mokgwa wa go tshameka

93 Nako ya go tshameka

Buisa motshameko.

94 Go akanya ka ga kgang

Araba dipotso ka ga motshameko. Feleletsa phazele (maleane) ya mafoko a a kgabaganyang o dirisa mainagoboka.

95 Kwala motshameko wa gago

Rulaganya go kwala motshameko o dirisa mmepe wa tlhaloganyo le serulaganyi. Kwala motshameko.

96 Go lebelela puo

Kwala dipolelo o dirisa ditlhongwapele (ditlhogo). Kwala dipolelo o dirisa ditlhongwamorago (megatlana).

Boitumediso ka pokol

A re bueng

A o kile wa raraana leleme?

A o ka bua mafoko a ka bonako?

Mo karolong e o tlaa leba maboko a a farologaneng mme o tlaa leka go kwala maboko a a mmalwa ka bowena.

Ramolora o lora a rosa dirolo ka llori. ramolora o lora a rosa dirolo ka llori

O tlaa feleletsa o bua dilo di tshwana le,
ramolora o rola diloro ka llori.

Mokwadi wa leboko le o ne a na le bothata jo bo tshwanang le jo fa a boka leboko la gagwe. O ne a raraana leleme fa a buisa mafoko a tshwana le “tlou” le “pou”.

Leba setshwantsho le setlhogo sa leboko. O akanya gore leboko le le ka ga eng? Bua le molekane wa gago ka ga se.

Potlounyana

Go kile ga bo go le Tlounyana,

Yo o neng a dirisa pounyana-

Nnyaya! Nnyaya! Ke raya tlounyama

A leka go dirisa pounyama-

(Ruriruri! Ga ke tlhomamise gore le
gajaana ke nepile.)

Le gale ke nnete, o thateditse selopo

mo go sa mosamo selopo;

Fa a ntse a leka ka natla

O ne a ntse a fela maatla

(Ya re a leka go ikgolola

A fetsa meno a a kgola!)

Laura Richards (Ranotswe)

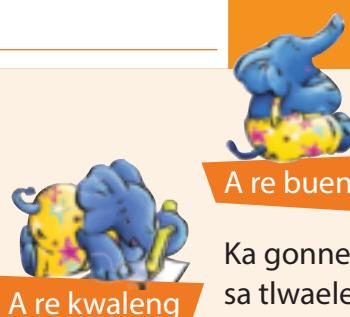

A re buiseng

Buisa leboko ka kelotlhoko.
Mme morago lo le buisetse
kwa godimo ka setlhophha.

Letha:

Leboko le ka ga eng?

A re bueng

Ke mafoko afe a o nnileng le bothata jwa go a bua? A thalele.

A re kwaleng

Ka gonne mokwadi o ne a raraana leleme, o ne a dirisa mafoko a a mmalwa a a sa tlwaelegang. Le gale, a ne a ruma le a mafoko a mangwe mo lebokong. Batla mafoko a a rumisanang le ona mme o a kwale mo diphatlheng.

tlounyana	pounyana	natla	maatla	ikgolola	kgola

Tlou e ne e leka go dira eng?

Ke goreng e ne e palelwa ke go dira se?

Mothofatso

Fa mokwadi a naya diphologolo kgotsa dilo tse di sa tsheleng maemo a setho, se re se bitsa **mothofatso**. Mo lebokong le mokwadi o naya tlou maikutlo a setho.

Kwalolola polelo go tswa mo lebokong e e supang gore tlou e itshotse jaaka motho.

Poeletsomodumo

A re direng

Ikatise go bua mafoko a a raraanyang leleme. O ka a bua ka bonako jo bokae?

Tlhapa tlhogo tlhapi tlhapa tlhapi
tlhogo tlhogo tlhapa tlhapa tlhapi
tlhapi tlhogo

Buisa tshedimosetso ka ga poeletsomodumo, mme morago o thalele medumo e e ipoeletsang mo go raraanyeng leleme.

Dikgomo tsa kgomokgomo
tse dikgolo di kgaotse dikgole
makgakgao kgakala kwa

Kgomokgomo

Metlholo e e
tshimogileng mo mothong
e tlhodile tlhatlhuruane
kwa Tlhatlaganyane

Fa re boeletsa
mafoko kwa
tshimologong ya
mafoko a a bapileng
mo polelong, re bitsa
se poeletsomodumo.

TEACHER: Sign

Date

Maboko a mangwe a boitumediso

Buisa leboko mme morago o arabe dipotso.

A re buiseng

A re kwaleng

Nna le nna

Ke ne ke tsamaya mo sekgweng ka letsatsi lengwe,

Ke tsamaya ke le esi.

Ka utlwa modumo mo tseleng,

Foo ka bona dingwe!

Jase ya gagwe e ne e le botala jwa legodimo,

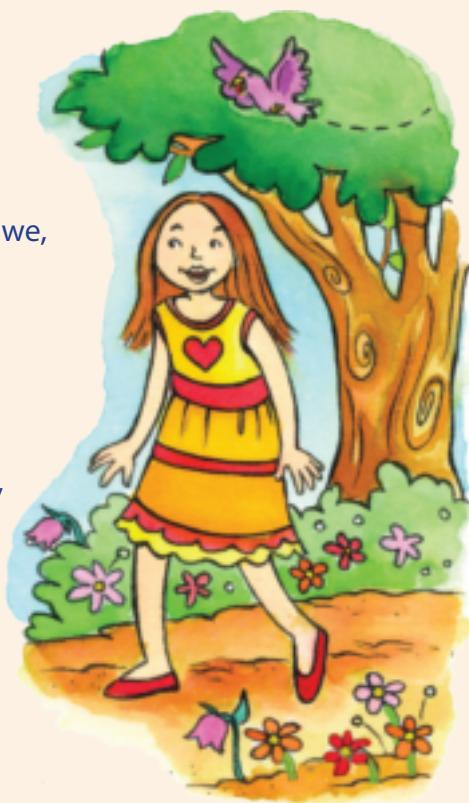
Moriri wa gagwe e kete mosi,

Ditlhako tsa gagwe di le serolwana.

Ke eletsa e kete nka bona dingwe yoo gape,

E ne e le moeka yo mosetlhana.

Helen Moor

Mokwadi o bone rametlae kwa kae?

Ke eng se se dirileng gore mokwadi a lemoje rametlae?

Mokwadi o ne a bona rametlae ga kae?

Nopola polelo e e re bolelelang gore gore o ne a ka batla go bona rametlae gape.

A o akanya gore e ke kgang ya nnete? Goreng o rialo?

Batla mafoko mo lebokong a a
rumisanang le mafoko a a leng mo
moleng o o fa godimo wa theibole e.

setlhana	nna	dingwe

Letha:

Dipolelonolo le dipolelotswako

Polelonolo e na le sediri le sedirwa.

Sediri se kaya motho kgotsa selo.

+

Sedirwa se re bolelela sengwe ka ga motho kgotsa sengwe.

Mpho

sediri.

opela

sedirwa

Sekeletsa sediri mme o thalele sedirwa mo dipolelong tse.

A re kwaleng
Mosadimogolo o a buisa.

O raga kgwele.

Ke lepile.

O a opela.

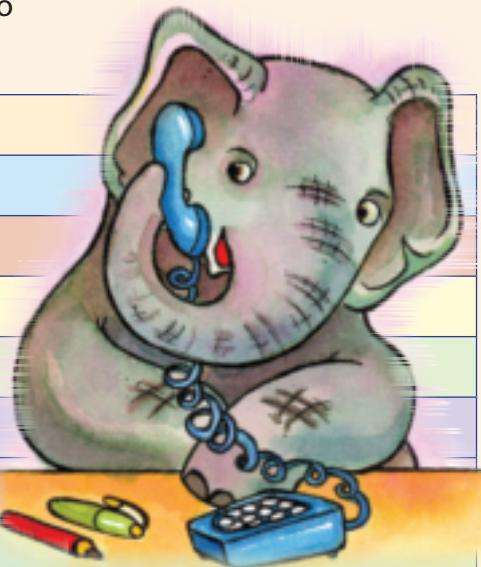
Ntšwa e tshwerwe ke tlala.

O thari.

Tlou e bua mo mogaleng.

Ntšwanyana ya me e raga kgwele ya me.

Ke pakile kuku.

Kwala dipolelonolo tsa gago. Sekeletsa sedirwa mme o thalele sedirwa.

TEACHER: Sign

Date

Kwala leboko lwa gago

A re kwaleng

Tlaleletsa ka mafoko a a
rumisanang go feleletsa
temana e.

Molapalo

pina

lobaka

kgona

fosa

A re kwaleng

Ineeleng Kgomonngwe o ithutile _____ (1).

Le fa go mo tsere _____ (2).

Bosigo bongwe le bongwe o ne a e _____ (3).

Ka letsatsi le le latelang o ne a di _____ (4).

Dikarabo 1 lobaka, 2 fosa, 3 pina, 4 kgona

Leboko le ka ga eng?

Goreng o akanya gore o fositse molapalo wa gagwe ka letsatsi le le latelang?

A o setse o lebetse tiro nngwe ya gago, jaaka Ineeleng Kgomonngwe? Tlhalosa gore go diragetseng.

A re kwaleng

Rulaganya go kwala leboko. Dira le molekane wa gago, mme o akanye ka ga setlhogo le polelo e e simololang. A ditemana tsa gago di nne boleele jwa mela e le mene. Mola wa bobedi le wa bone e tshwanetse go nna boleele jo bo lekanang, mme e nne le dinoko tse di lekanang ka palo. O tlaa kwalela mo phatlheng e e ntshofaditsweng. Leka gore mafoko a bofelo a mela 2 le 4 e rumisane.

Pele o simolola, batla morero wa leboko mme o batle mafoko a a rumisanang.

Thulaganyo ya leboko la me

Kgwaritsakgwaritsa leboko mo sekgemetšhaneng sa pampiri mme morago o le kwale sentle mo phatlheng e e fa tlase

Setlhogo sa leboko

Morero wa leboko

Tlatsa mafoko a morumo wa mola wa bobedi le wa bone a temana nngwe le nngwe.

Temana 1	Temana 2	Temana 3

Leboko la me

Setlhogo _____

- Dirisa mmapa wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya mokwalo wa gago
- Kwala paakanyo magwata ● Kopa tsala go tseleganya paakanyo ● Boeletsa diteng tsa gago mme o dire ditshiamiso tse di tlhogalang ● Morago o e kwale ka bothakga mo bukeng ya gago.

Go leba puo

Didiri le didirwa

- Sediri sa polelo se re bolelela ka ga motho, lefelo kgotsa selo.
- Ka gale sediri ke leina kgotsa leemedi.

Leba sekao se.

Ausi wa me o rata tshokolete.

Sediri	Letiro le le re bolelelang ka ga sediri.
--------	--

A re kwaleng

Feleletsa dipolelo tse ka go tlaleletsa ka matiro a a re bolelelang ka ga didiri tse.

Bana ba bantsi ba *rata go tshameka*.

Bontsi jwa diphologolo

Tsala ya me

Batshameki ba kgwele ya dinao

Dikatse tse di tshwerweng ke tlala

Morutabana wa rona

A re kwaleng

Dikhutshwafatso tse di emetse eng? Di kwale ka botlalo.

sk.		Moh.	
jj.		mogl	
Saj.		Mop.	
k.g.r.			

Letha:

Go kopanya dipolelo

A re kwaleng

Dirisa mafoko a a mo kholomong e e fa gare go kopanya dipolelo tse. Thala mola go gokaganya karolo ya ntlha ya polelo nngwe le nngwe mo kholomong ya **A** le karolo e e nepagetseng mo kholomong ya **B** go bopa polelo e e feleletseng.

Re dirisa mafoko
a a kopanyang a
tshwana le **mme**, ka
jalo, **gore** le **gonne**
go kopanya dipolelo
mmogo.

A	Gonne o re bolelela lebaka	B
Ke ne ke le thari kwa sekolong.		Go tsididi ka jeno.
Ke apere jeresi.	gonne	Ke tsogile thari.
Mosimane o ne a tshogile.		O nthuta go peleta.
Ke rata morutabana wa me.		O ne a dipisiwa ke barutwana.

Mme o re bontsha phapologantsho
Ke rata go bogela TV.
Ke setse ke kile ka ya kwa toropokgolong.
Ke ne ke batla go mo thibela go ntipisa.
O pakile dibutshe tsa gagwe tsa kgwele ya dinao.

Gore o re bolelela maikaelelo
Ke ne ke dira tirogae ya me letsatsi lengwe le lengwe.
Ke ne ke tsoga phakela.
Ke ne ke ikatisa letsatsi lengwe le lengwe.
Ke ne ke paka kgetsana ya me.

Jaanong dirisa "gonne", "gore" kgotsa "mme" go kopanya dipolelo tse.

Ke setse ke palame setimela.		Ga ke ise ke palame sefofane.
Re ka se kgone go tshameka kgwele ya dinao.		Pula e a na.
Ke ithuta thata.		Ke tle ke falole ditlhatlhobo tsa me.
Ke ne ka tsoga thari go ya sekolong.		Alamo ya me ga e a lela.
Ke rata kgwele ya dinao.		Ga ke rate kherikete.

TEACHER: Sign

Date

Lebenkele la phaloso ya diphologolo

A re buiseng

Buisetsa leboko kwa godimo ka maikutlo. Morago o buise leboko ka kelothoko go feta gangwe go netefatsa gore o a le tlhaloganya.

Lebenkele la phaloso ya diphologolo

Fa nka bo ke na le didolara di le lekgolo go di dirisa,
kgotsa gongwe tse dintsinyana,
ke ne ke tlaa tabogela kwa lebenkeleng la phaloso
ya diphologolo ka bonako jo ke ka bo kgonang.

Ke ne ke ka se re, "Se kgotsa sele ke bokae?"
"Ke ntšwa ya mofuta mang e?"
Ke ne ke tlaa reka tse dintsi,
Kgotsa e ntsokoletsat mogatla.

Ke ne ke tlaa tsaya ntšwa ya
ditsebe tse di lepeletseng.
E e kgonang go nna ka boyona e le esi
Matesi le mengau le dikutukutu di tlaa nna tsa me.

Nka reka papagae e khividu le e tala
Le kgabo e ke e boneng pele,
Fa ke ne ke na le diranta di le lekgolo go duela,
kgotsa tse dintsinyana go feta.

(Rachel Field)

Letha:

A re kwaleng

Buisa leboko ka kelotlhoko, sekaseka
dipotso tsotlhoko le tsala ya gago mme
o kwale dikarabo.

Ke mafoko afe a a rumisanang? Boela morago kwa lebokong mme o
sekeletse mafoko a a rumisanang le mafoko a mahibidu. A kwale fa.

tala	pele	duela	fele

Mokwadi a re o ne a tlaa dira eng fa a ka bo a na le madi?

Mokwadi a re o ne a tlaa dira eng fa a ka bo a na le madi?

Re itse jang gore le ga se leboko la Aforikaborwa?

Re itse jang gore le ga se leboko la Aforikaborwa?

Ke seotlwana sefe se mokwadi a neng a tlaa se reka fa a ka bo a na le madi?

Ke seotlwana sefe se mokwadi a neng a tlaa se reka fa a ka bo a na le madi?

O rekile dintšwa di le kae?

O rekile dintšwa di le kae?

Ke eng se se tlaa mo tlhotlheletsang go reka ntšwa?

Ke eng se se tlaa mo tlhotlheletsang go reka ntšwa?

Ke mofuta ofe wa ntšwa o a ka ratang go reka?

Ke mofuta ofe wa ntšwa o a ka ratang go reka?

Re itse jang gore mokwadi o rata diphologolo?

Re itse jang gore mokwadi o rata diphologolo?

O ne o ka reka eng fa o ne o na le madi?

O ne o ka reka eng fa o ne o na le madi?

TEACHER: Sign

Date

A re buiseng

Leba leboko le le mo tsebeng e. A bidiwa maboko a dibopego mme a kwalwa go lekana mo sebopengong sa setshwantsho. Le fa maboko a dibopego a ruma, maboko a mantsi a dibopego ga a rume. Jaanong buisa leboko.

A re kwaleng

Thalela dipara tsa mafoko a a rumisanang ka mmala o o tshwanang mo go sengwe le sengwe sa dibopego.

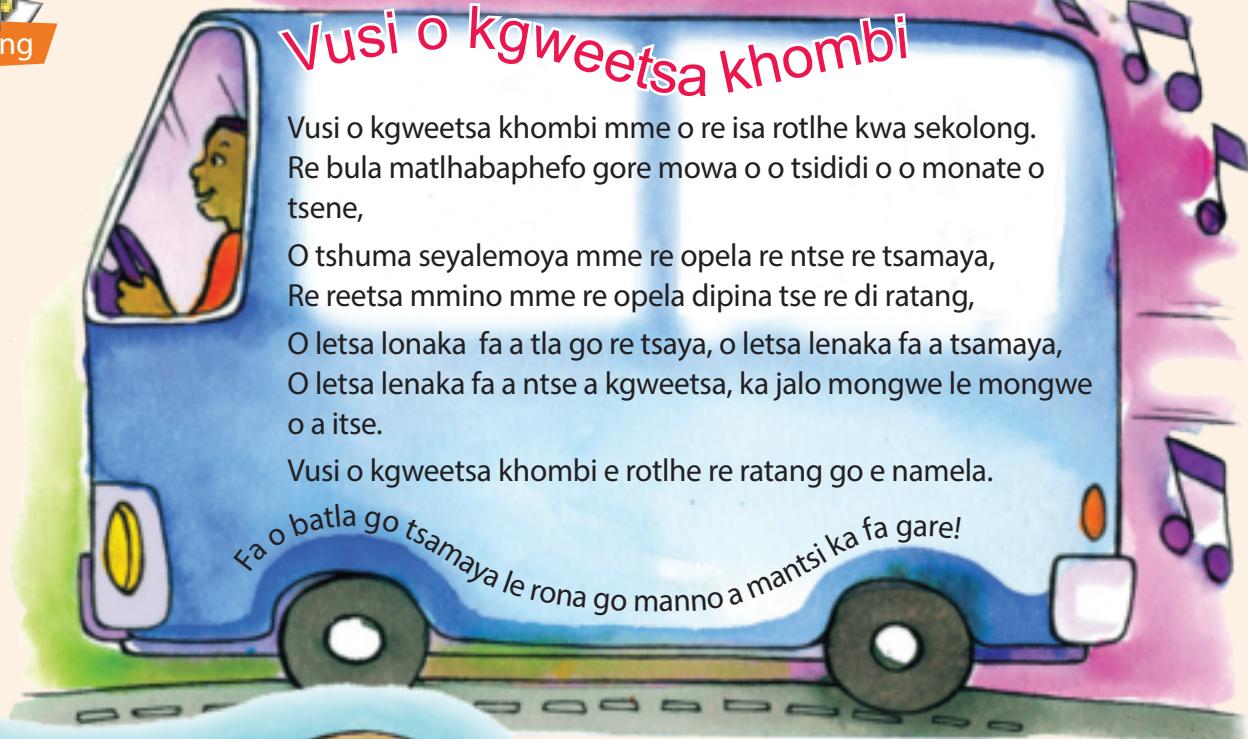
Vusi o kgweetsa khombi

Vusi o kgweetsa khombi mme o re isa rotlhe kwa sekolong.
Re bulu matlhhabaphefo gore mowa o o tsididi o o monate o tsene,

O tshuma seyalemoya mme re opela re ntse re tsamaya,
Re reetsa mmino mme re opela dipina tse re di ratang,
O letsa lonaka fa a tla go re tsaya, o letsa lenaka fa a tsamaya,
O letsa lenaka fa a ntse a kgweetsa, ka jalo mongwe le mongwe o a itse.

Vusi o kgweetsa khombi e rotlhe re ratang go e namela.

Fa o batla go tsamaya le rona go manno a mantsi ka fa gare!

KUBU E NNYE

Kubu e nnye e ne ya ya go tshameka,

Ka letsatsi lengwe le le mogote, e ne ya phatšhamela ka fa nokeng.

"Ke timetse," ya bua,
"Ke esi."

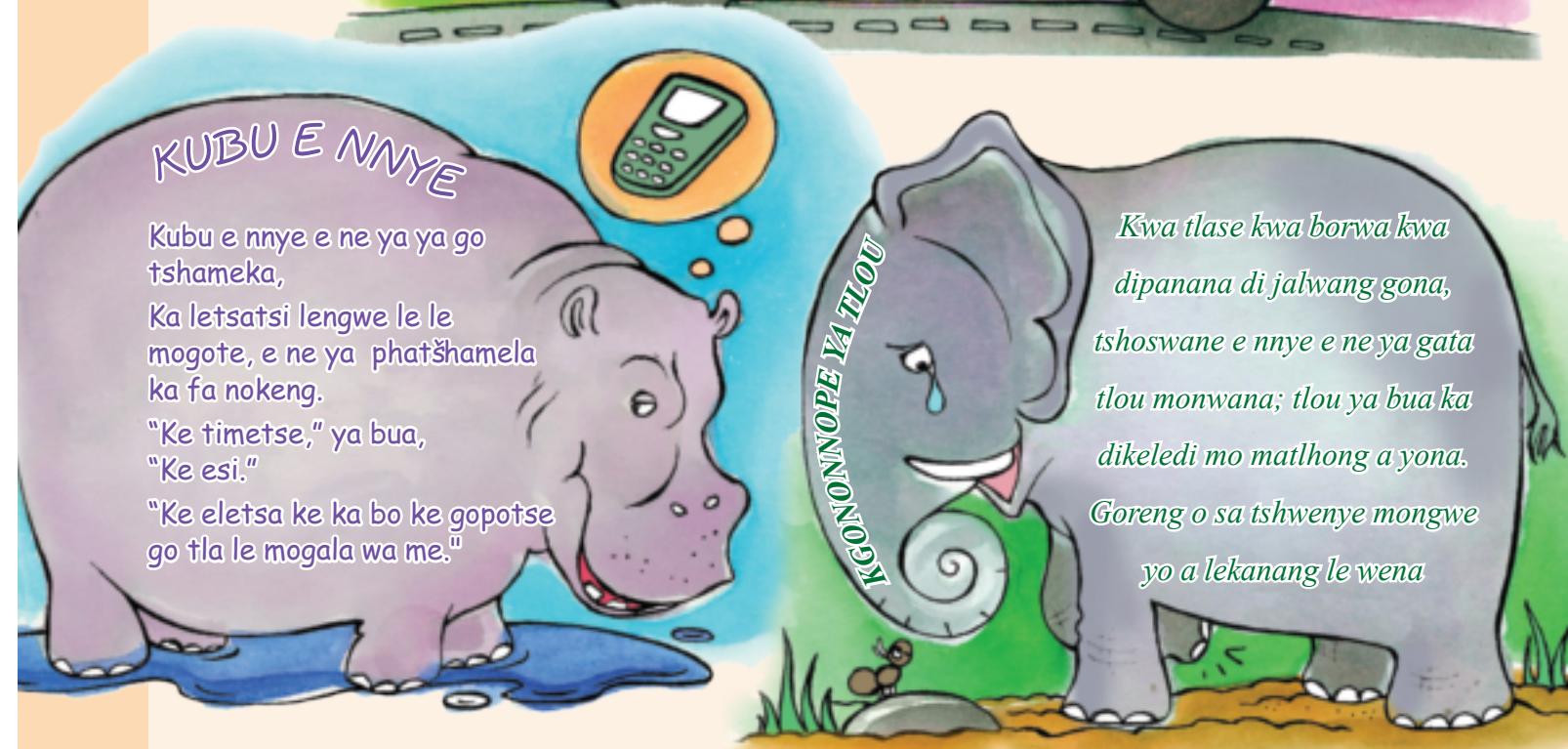
"Ke eletsa ke ka bo ke gopotse go tla le mogala wa me."

KGONONNOPE YATLOU

Kwa tlase kwa borwa kwa dipanana di jalwang gona,
tshoswane e nnye e ne ya gata tlou monwana; tlou ya bua ka dikeledi mo matlhong a yona.

Goreng o sa tshwenye mongwe yo a lekanang le wena

Letha:

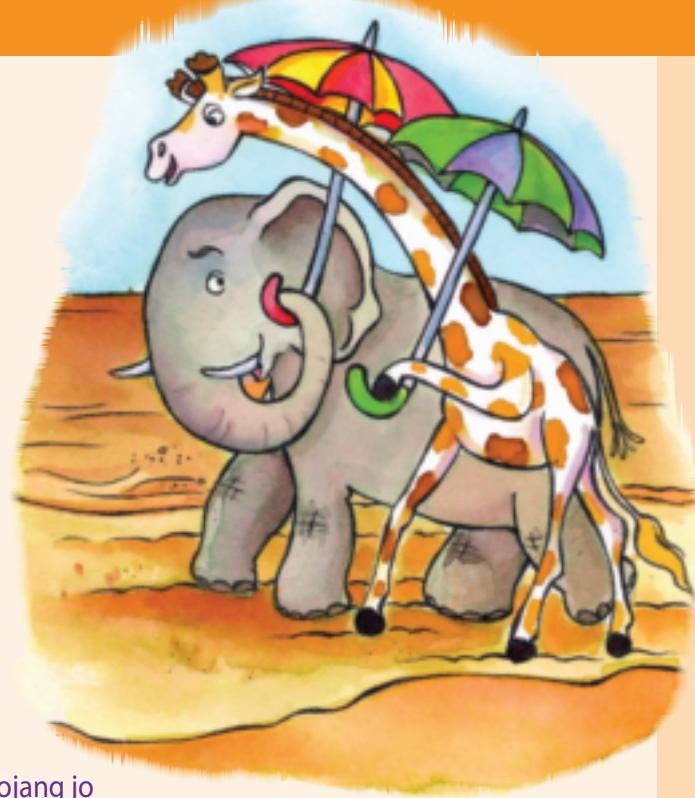
A re buiseng

Pula e kae?

Thutlwa le tlou di ne tsa nna le mosepele.
Di ne tsa ema mo meriting mme tsa simolola go bua.
"Ke eletsa e kete pula e ka na," ga bua thutlwa.
"Ke lapisitswe ke go bona maru a ntse a re feta!"
"Ee," ga bua tlou, "pula e kae?"
Ke eletsa e kete nka ja matlhare a mata la gape."
Letsatsi le mogote mme gape le naga e omile;
"Pula e tlaa na leng go tswa kwa loaping?"

Kgantele mo letsatsing maru a fetoga a nna masetlha,
Ditshenekegi tse di fofang tsa fofa gore! kgakajana
re kgona go utlwa tladi!"
Thutlwa le tlou tsa leba kwa loaping
Tsa utlwa ntsu e ntsho e goa ka selelo sa yona,
"Pula e tlile, dinoka di tlaa elela; komelelo e fedile; jaanong bojang jo
botala bo tlaa tlhogal!"

Motswedi: <http://www.canteach.ca>

A re direng

Mo lebokong le o le buisitseng, mokwadi o naya tlhaloso ka botlalo
ya lemorago pele le morago ga pula. Buisa ditemana tse pedi ka
kelotlhoko mme o thale setshwantsho go bapisa ditemana.

Temana 1	Temana 2

TEACHER: Sign

Date

Go kwala leboko la sebole

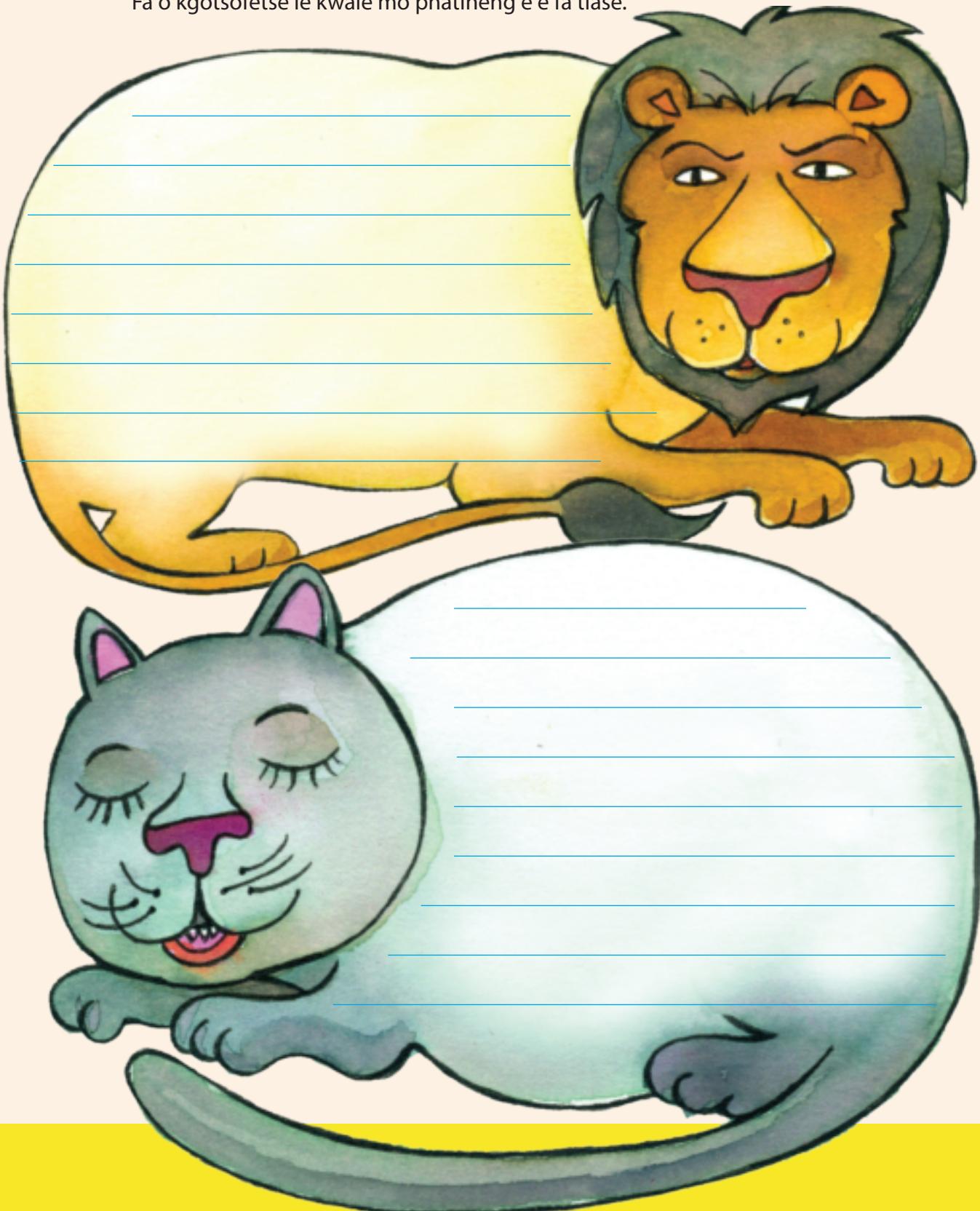

A re bueng

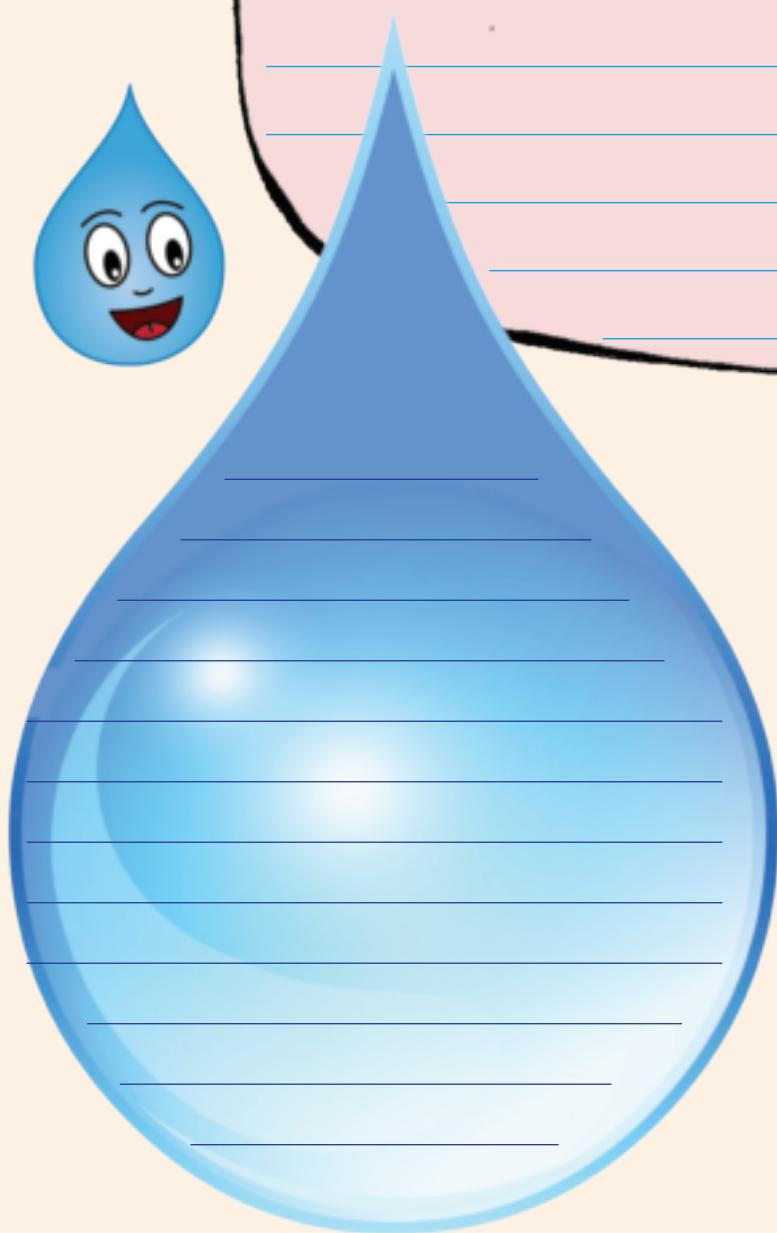
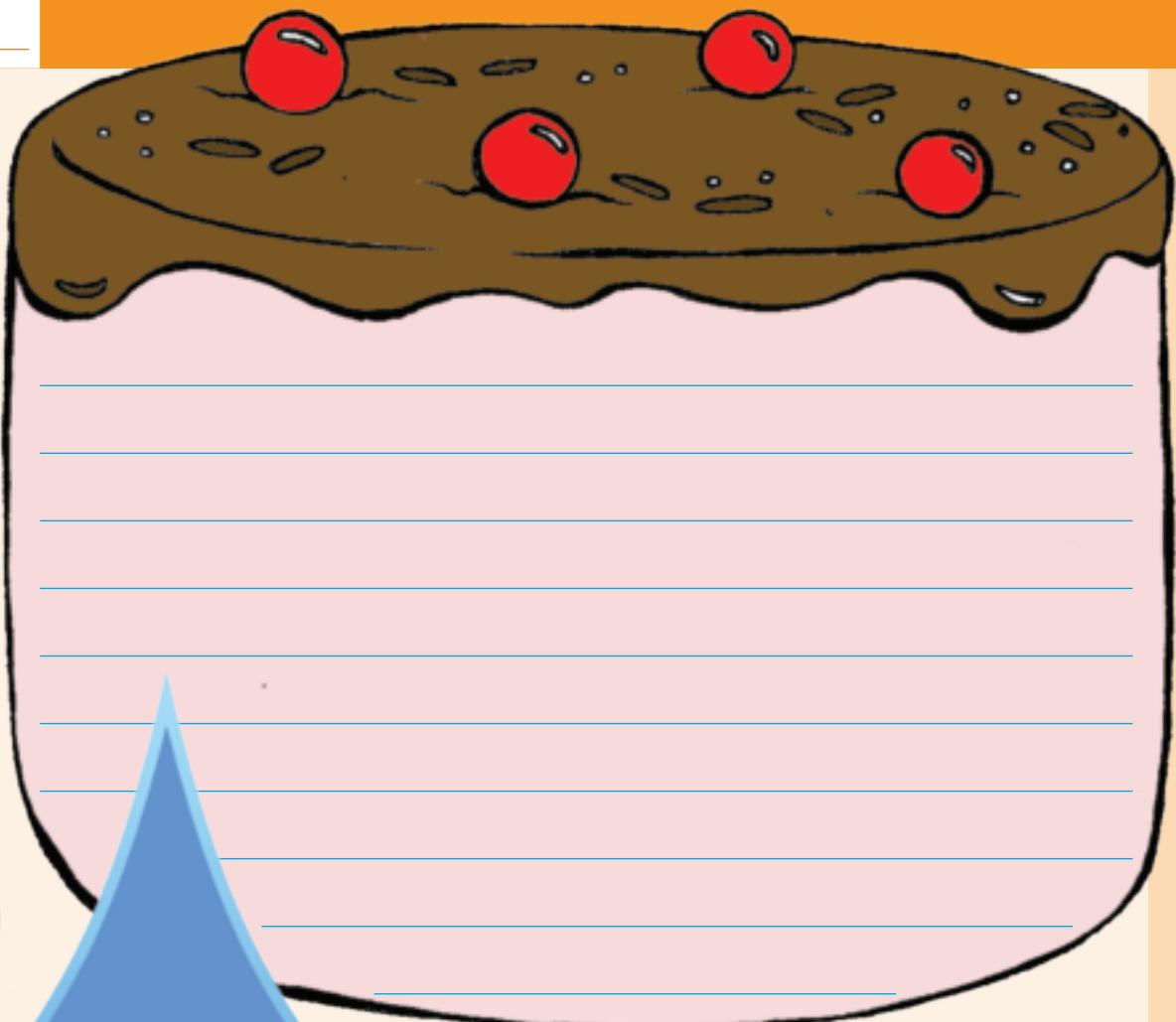
Leba ditshwantsho tse nne. Rulaganya go kwala leboko la sebole.

- Ke setlhogo sefe se sethwantsho sengwe le sengwe se dirang gore o se akanye?
- Ke mafoko afe a o ka a dirisang mo lebokong la gago?
- A leboko la gago le tlao nna le morumo?

Dirang ka dipara go rulaganya leboko la gago. Le kgwaritsekqwaritse pele.
Fa o kgotsofetse le kwale mo phatlheng e e fa tlase.

Letha:

TEACHER: Sign _____ Date _____

A o ka gopola?

Ditlhagiso ke dipolelo tse di re bolelelang ka ga sengwe.

Di felela ka khutlo.

Ke mo Mophatong wa 4.

Dipotso ke dipolelo tse di batlang dikarabo.

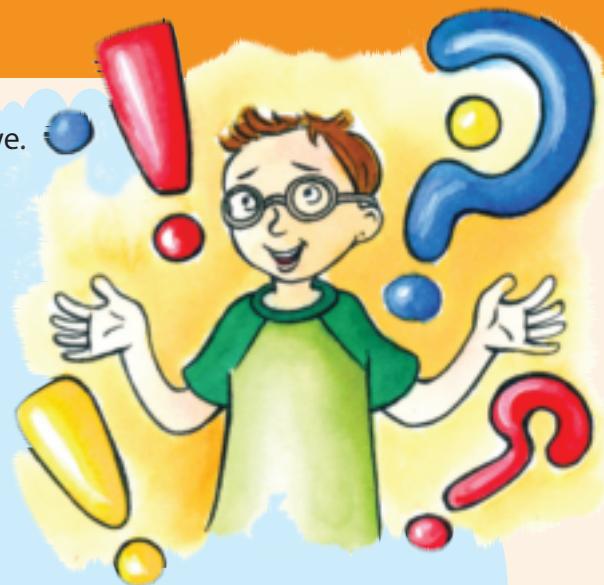
Di felela ka letshwao la potso?

Letsatsi la gago la botsalo le leng?

Ditaelo ke dipolelo tse di nayang ditaelo.

Di felela ka khutlo.

Tlaya kwano, ke batla go go bona.

Tsibogo ke dipolelo tse di supang maikutlo a a tseneletseng jaaka kgakgamalo, letshogo kgotsa tšakgalo. A felela ka letswao la tsiboso!

Tlhokomela! O tlac wa!

A re kwaleng

Kwalolola polelo nngwe le nngwe, o dirisa matshwao a a nepagetseng a puiso.

Mme o bue gore ke taelo, potso, sekapolelo kgotsa tsiboso.

o se ka wa ba wa re ke tsere buka

ya gago a o bone jeresi

ya me ija bona gore o

tsamaela ka bonako jang a o na le bonnete jwa gore o

rekile ditlhako tsa gago tsa kgwele ya dinao bese e tloga ka ura ya 12 tsweetswee

nnang mo ditilong tsa lona go fitlhela tshipi e lela ija ga ke

dumele gore ntšwa e jele dijotshegaré tsa me

Letha:

Tse dingwe gape ka ga makopanyi

O setse o itse gore re dirisa makopanyi go kopanya dipolelo.

le	Le re bolelele gore go diragetse eng se se tlaleletsang
mme	Le bontsha pharologantsho magareng ga dikarolo di le pedi tsa polelo
pele	Le re bolelela gore go diragetse eng pele ga tiragalo
morago	Le re bolela gore go diragetse eng morago ga moo
gonne	Le re bolelela lebaka

Golaganya para nngwe le nngwe ya dipolelo ka go dirisa makopanyi a a mo masakaneng.

Re ne re lapile fa re fitlha kwa sekolong. Re ne ra tshwanelo ke go kuka a dinao. (gonne)

Ka gale ke apara dithhako tsa kgwele ya dinao. Ke ya kwa ikatisong ya kgwele ya dinao. (pele)

Ke rata go buisa dikgang. Ga ke rate dinoolwane. (mme)

O dira tirogae ya gagwe. A ya kwa dithutong tsa mmino. (pele)

O tlala dira mophato ya 7 mo sekolong se. A fetele kwa sekolong se segolwane. (mme)

TEACHER: Sign

Date

Batho le mafelo

A re bueng

Lebelela mmepe mme o bolelele molekane wa gago gore ke porofense efe e e nang le setshaba se sentsi le gore ke efe e e nang le se senny, ke dife tse di mo gare ga lefatshe le gore ke dife tse di aroganngwang ke molelwane o le mongwe dile tharo.

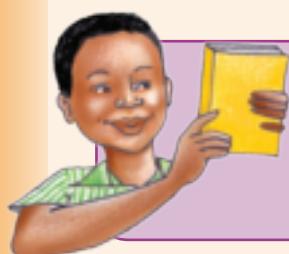
Aforikaborwa

Buisa ditlhaloso tsa ngwana
mongwe le mongwe mme morago
o tlatse tshedimosetso ka ga bona mo theiboleng.

A re kwaleng

Leina la me ke Malebo, ke nna kwa Soshanguve mo Gauteng. Ke bogolo jwa dingwaga di le 10 mme ke mo Mophatong ya 5. Re bua Sepedi kwa gae. Ke rata go buisa. Ke tokololo la tlelapa ya dibuka mme re kopana Lamatlhatso mongwe le mongwe kwa laeborari. Re bolelela mongwe le mongwe wa rona ka ga dibuka tse re di buisitseng mme re refosane dibuka tsa rona. Ke solo fela fa ke tlaa nna modiri wa laeborari fa ke fetsa sekolo.

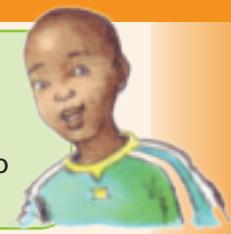
Ke nna Lulama mme ke nna kwa Mthatha. Sethosa ke puo ya me ya ntsha mme ke bua le Sezulu. Ke bogolo jwa dingwaga di le 11 mme ke mo Mophatong wa 6. Bokgoni jwa me jo bo kgethegileng ke mmino. Rre ke moletsi wa terompeta, mme o nthutile go letsatse terompeta. Fa ke fetsa sekolo, ke rata go ithutela mmino kwa yunibesithing.

Ke nna Ndivhuho. Ke bua Sevenda (Setswetla). Ke nna kwa Thohoyandou kwa Limpopo. Ke bogolo jwa dingwaga di le 14 mme ke mo Mophatong wa 9 kwa sekolong. Ke tshameka kgwele ya dinao kwa sekolong mme ke tshameka gape kgwele ya dinao kwa setlhopheng sa Black Leopards sa dingwaga tse di ka fa tlase ga 15. Ke solo fetsese go nna setshameki sa porefešenale sa kgwele ya dinao fa ke fetsa sekolo.

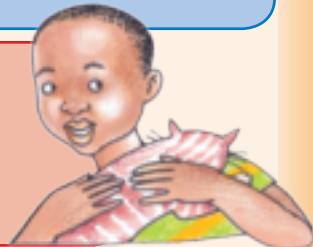
Letha:

Ke nna Refiloe. Ke bogolo jwa dingwaga di le 11. Ke nna kwa Foreisetata. Re bua Sesotho kwa gae. Ke ithuta Sesotho, Seesimane le Seaforikanse kwa sekolong. Bontsi jwa ditsala tsa me bo bua Sesotho mme ke na le tsala e le esi e e buang Seaforikanse le di le pedi tse di buang Seesimane. Jaanong ka ke le mo Mophatong wa 4 re dira dirutwa tsa rona tsotlhe ka Seesimane. Ke itumelela go tshameka tshese le kgwele ya molangwana. Ke rata go nna moenjinere fa ke fetsa sekolo.

Ke nna Phaladi go tswa kwa Mahikeng kwa porofenseng ya Bokonebophirima. Ke bogolo jwa dingwaga di le 12, ke bua Setswana mme ke mo Mophatong wa 7. Nna le ditsala tsa me re ditokololo (maloko) tsa setlhophpha sa tikologo. Re kopana bokhutlo jwa beke mme re phepafatsa diphaka le mariba a dinoka. Re itumelela go dira se ka gone re itumelela go nna mmogo re thusa go dibela tikologo ya rona. Ke rata go dira kwa serapeng sa diphologolo fa ke fetsa sekolo.

Ke nna Zodwa mme ke tswa kwa Mbombela kwa Mpumalanga. Ke bogolo jwa dingwaga di le 9 ke bua Seswati ke mo Mophatong ya 5. Ke rata diphologolo. Ke na le dintšwa di le 3 le dikatse di le 2. Fa ke fetsa sekolo, ke rata go nna ngaka ya diphologolo. Ke thusa kwa SPCA Lamatlhatso mongwe le mongwe. Re na le setlhophpha se se tlhokomelang dikatse mme re tlhokomela diphologolo tse di tshabileng kwa gae.

Ke nna Marieta. Ke nna kwa Kapa kwa Kapabophirima. Ke bua Seaforikanse mme ke mo Mophatong wa 12. Ke rata go thuma le go nna nako ya me e ntsi kwa losing lwa lewatle. Ke ikatisitse jaaka motlhokomedi wa bathumi. Ngwaga o o tlang ke batla go ithutela borutabana.

Ke nna Jan mme ke nna kwa Kurumane kwa Kapa Bokone. Ke bua Seaforikanse. Ke bogolo jwa dingwaga di le 13 mme ke mo Mophato wa 7. Ke rata go jwala merogo le ditlhare tse di sa tlwaelegang. Ke rata go nna mojwadi wa dijalo fa ke fetsa sekolo

Ke nna Mandu. Ke nna kwa Umlazi Kwazulu-Natala. Ke bua Sezulu le Seesimane. Ke bogolo jwa dingwaga di le 14 mme ke mo Mophato wa 9. Ke mo setlhopheng sa thuso ya potlako kwa sekolong. Ke batla go nna mooki fa ke fetsa sekolo. Thuso ya potlako e mosola thata. Ke setse ke faloditse botshelo jwa mosimanyana.

Leina	Bogolo	Puo	Porofense	Sentshabodutu	Ke batla go nna

TEACHER: Sign

Date

Ka ga puo

Batlisia mo bathong gore ke dipuo dife tse ba di buang mo maemong a farologaneng.

A re kwaleng

Kwala maina a bona mo moleng o obotala jwa legodimo mme morago o bue gore ba dirisa puo efe.

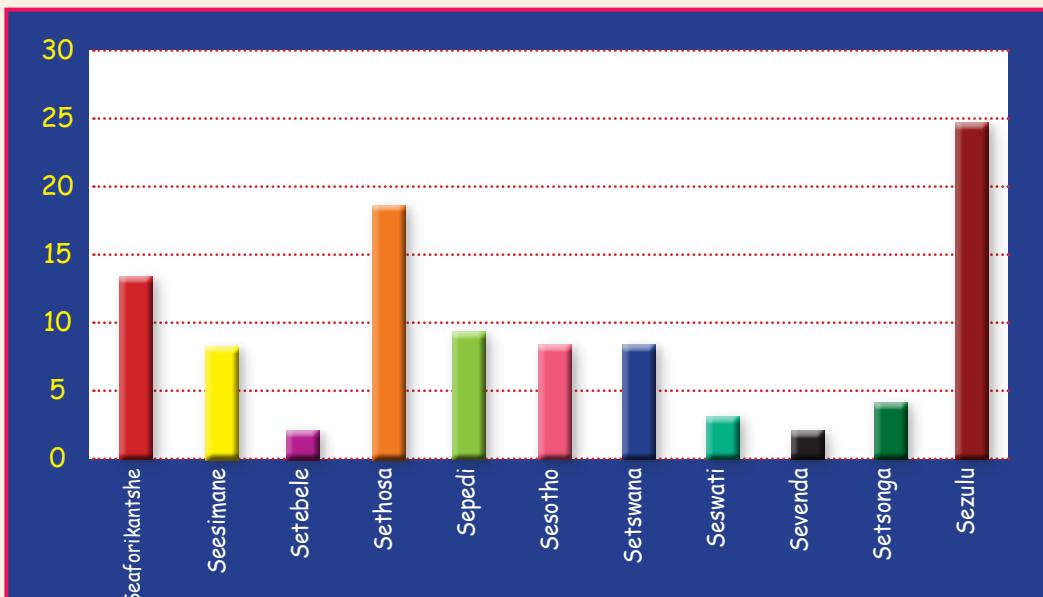
Maina					
kwa gae					
mo phaposiborutelong					
le ditsala					
kwa marekisetsong					

A re buiseng

Lebelela tshate mme morago o arabe dipotso tse di latelang.

% Ke puo efe ya semmuso e re e buang mo Aforikaborwa?

Ke puo efe e e buiwang ke batho ba bantsi mono Aforikaborwa?

Ke puo efe e e buiwang ke batho ba ba mmalwa mono Aforikaborwa?

Go ya ka tshate e, a go na le dipuo tse di buiwang ke palo e e tshwanang ya batho?

Puo ya gae ke efe?

Ke peresente efe ya Aforikaborwa e e buang puogae ya gago?

Letha:

A re kwaleng

Kwala dipolelo di ka nna robedi o tlhalosa dipuo tse ditsala tsa gago di di dirisang mo maemong a a farologaneng.

A re kwaleng

Leba mmepe o o mo tsebeng e e fetileng ka kelotlhoko mme morago o arabe dipotso tse.

Go na le diporofense di le kae mo Aforikaborwa?	
Ke porofentshe efe e e nang le batho ba bantsi?	
Ke porofentshe efe e e nang le batho ba ba mmalwa?	
Go na le batho ba le bakae mo porofensing ya gago?	
Motsetoropo wa Kapa-bokone ke ofe?	
Ke porofense efe e e leng gaufi le lewatle?	
Ke porofense efe e kgolo ka bogolo?	
Ke porofense efe e e nang le losi lwa lewatle lo lolleele?	

Go lebelela puo

Thalela madiri mo dipolelong tse.

Ke ile kwa sekolong mme ka nna mo phaposing.
Ke leleditse Jim mme ka mmolelela gore a tle moletlong wa me.
Ntšwa e tabogetse ka fa ntlong mme ya ja lerapo la yona.
O ragile kgwele mme ya tlolela kwa godimo ga dithulelo.
Ke ne ke tabogela kwa sekolong fa ke ne ke wa ke ikgobatsa leoto.

TEACHER: Sign

Date

Dikolo tse di leng go dikologa lefatshe

A re buiseng

Fora

Letsatsi la sekolo kwa France le simolola ka 8 mo mesong mme le felela ka 4 maitseboa, ka diura di le pedi tsa dijotshegare. Bana ga ba tsene sekolo ka Bolaboraro kgotsa Bolatshipi, mme ba ya sekolong seripa sa letsatsi ka Bolamatlhatsso. Ga ba tlhoke ga apara diaparo tsa sekolo.

Dubai

Diura tsa sekolo kwa Dubai di simolola ka 7:45 mo mesong go fitlha ka 1:30 maitseboa. Ka gonne go fisa thata ka selemo, malatsi a boikhutso a selemo a maleele tota. Bana ba sekolo kwa Dubai ga ba a tshwanela go rwala dikgetsana tsa dibuka mo mokwatleng wa bona ka gonne ka go dira jaana ga go a siamela mekwatla ya bona. Ba tshwanela go dirisa dikgetsana tse di gogiwang.

Borasili

Letsatsi la sekolo kwa Brazil le simolola ka ura ya 7 mo mosong go fitlha ka sethoboloko, mme barutwana ba ya gae maitseboa go arogana dijotshegare le balosika lwa bona. Dikolo tse dintsi di batla barutwana ba apara yunifomo kgotsa diaparo tsa sekolo.

Kenya

Dikolo tse dintsi kwa Kenya di naya bana dijotshegare. Barutwana ba bangwe ba somarela dijotshegare tsa bona gore ba tle ba di je le balosika. Barutwana ba ya sekolong go tloga ka Mosupologo go fitlha ka Labotlhano, mme bangwe ba ya le ka Lamatlhatso. Barutwana ba tshwanela go apara yunifomo kgotsa diaparo tsa sekolo.

Letha:

Irane

Kwa Iran, basimane le basetsana ba rutiwa kwa mafelong a a farologaneng. Basetsana ka gale ba rutiwa ke barutabana ba basadi, fa basimane ba rutiwa ke banna.

Koreaborwa

Le fa malatsi a sekolo a simolola ka 8 mo mesong go fitlha ka 4 maitseboa, barutwana ba bantsi ba nna kwa sekolong go fitlhela bosigo. Morago ga ura ya 5 barutwana ba nna le nako ya go ithuta. Mme, pele ba ya gae, ba phepfatsa diphaposi tsa bona.

Japane

Kwa Japane, barutwana ba tshwanelo go apara yunifomo kgotsa diaparo tsa sekolo, mme go na le melao e e gagametseng ka ga ditaele tsa moriri, ditlhako, dikausu le bolele jwa sekhete. Ka gale go na le barutwana ba le 29 ka fa phaposing, mme diphaposi di na le dikhomputara kana dikhomphiuta di le tlhano kgotsa di le thataro tse barutwana ba di dirisang mmogo.

China

Letsatsi la sekolo le simolola ka 7:30 mo mosong go fitlha ka 5 maitseboa le diura di le pedi tsa dijotshegare. Barutwana botlhe ba fiwa yunifomo kgotsa diaparo tsa sekolo mahala, mme fela go e apara ga go patelediwe.

Australia

Letsatsi la sekolo la bana ba Australia ke go tloga ka 9 mo mesong go fitlha ka 3:3. Maitseboa. Bana ba ja dijo tsa motshegaregare kwa sekolong.

TEACHER: Sign

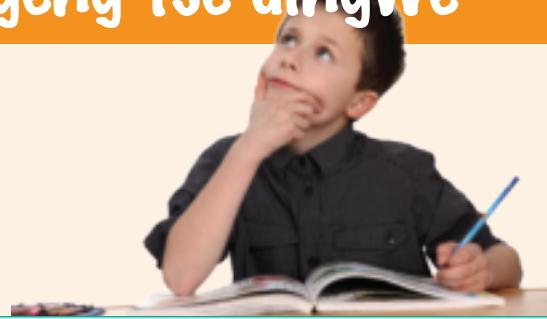
Date

Go ya sekolong kwa dinageng tse dingwe

A re kwaleng

Lebelela mmepe mme morago o
arabe dipotso tse di latelang.

Ke naga efe e e reng dikgetse tsa dibuka di boima go ka rwalwa ke bana ba sekolo?

Ke kwa nageng efe kwa bana ba yang sekolong diura tse dintsi ka beke?

Ke kwa dinageng dife kwa bana ba sa apareng yunifomo kgotsa diaparo tsa sekolo?

Ke dinageng dife kwa dijo di fiwang kwa sekolong?

A re bueng

Ke dikgwetlho dife tse o ka kopanang le tsona fa o ne o tshwanetse go ya
go ja dijotshegare kwa gae mme morago o boele morago kwa sekolong
maitseboa le bosigo? Sekasekang se ka ditlhophha.

Dira lenaneo la mathata a setlhophha se a akanyang?

Borasili		Japane	
China		Kenya	
Fora		Koreaborwa	
Irane		Australia	

Akanya
ka kelotlhoko
ka ga
Australia.

Letha:

A re kwaleng

Botsa ditsala gago tse tlhano
dipotso e mme o tlatse
pampiri ya dipotso.

1 A dikolo di tshwanetse go fana ka dijo tsa mahala?

2 A re tshwanetse go apara yunifomo kgotsa diaparo tsa sekolo?

3 A dikgetsana tsa dibuka tsa sekolo di imela bana thata?

4 A dikolo di tshwanetse ga fa bana yunifomo kgotsa
diaparo tsa sekolo tsa mahala?

5 A malatsi a sekolo a tshwanetse go nna maleele?

Araba tse di latelang ka ee kgotsa nnyaya:

	A dikolo di tshwanetse go fana ka dijo.	Re tshwanetse go apara yunifomo kgotsa diaparo tsa sekolo.	Dikgetsana tsa dibuka tsa sekolo di boima thata.	Dikolo di tshwanetse go fana ka yunifomo kgotsa diaparo tsa mahala.	Malatsi a sekolo a tshwanetse go nna maleele.					
Tsala 1										
Tsala 2										
Tsala 3										
Tsala 4										
Tsala 5										
Gotlhe	Ee	Nnyaya	Ee	Nnyaya	Ee	Nnyaya	Ee	Nnyaya	Ee	Nnyaya

A re kwaleng

Kwala dipolelo dingwe ka ga dikarabo tsa dipotso tse, tse ditsala tsa gago di di neetseng.

Phiri le dipotsane di le supa

A re buiseng

Buisa motshameko o, o o ka ga naane e e
itsegeng thata mme morago o arabe dipotso mo
letlharetirong le le latelang.

A o ne o itse
gore re bitsa
dipodi tse dinnye
"dipotsane"? Buisa
motshameko o, o o
ka ga dipotsane di
le supa.

Go kile ga bo go le Mme Podi yo o neng a nna mo ntlong le bana ba gagwe ba dipotsane ba le supa. Ka letsatsi le lengwe o ne a batla go tsena mo sekgweng go ba batlela dijo.

Mme:

Bana, ke ya go tsena mo sekgweng. **Tlhokomelang** phiri. Fa a ka tsena mo ntlong, o ya go le ja. Le tlala itse gore ke phiri fa le utlwa **lentswe la gagwe le le magwerekwere** le fa le bona maoto a gagwe a mantsho.

Bana:

O se ka wa tshwenyega ka ga rona, mma. Re tlala **itlhokomela** mme ga re kitla re bulela phiri.

E ne e setse e le sebaka Mme Podi a ile fa mongwe a kokota mo lebating

Phiri:

Bulang lebati bana ba me, mmaalona o gorogile. Ke le tletse dijo tse dintsi.

Bana:

Ga re kitla re bula lebati. Ga o mmaarona. Lentswe la gago le magwerekwere. O phiri.

Phiri e ne ya tsamaya mme ya bona lenathwana le legolo la tšhoko, mme a kometsa gore a nolofatse lentswe la gagwe.

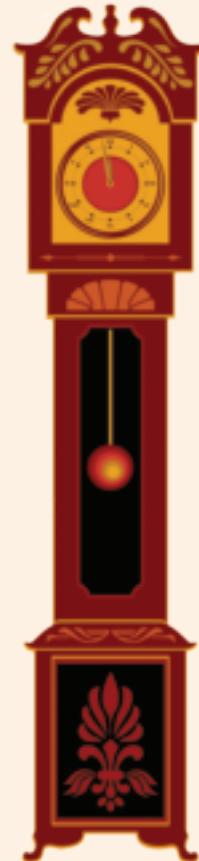
Phiri:

Bua lebati, bana ba me. Mmaalona ke yo.

Lentswe la ga phiri jaanong le ne le le bonolo e bile le le monate. Dipotsane di ne di setse di tlala bula lebati fa di bona para ya maroo a magoo a mantsho mo letlhabetaphefong.

Lethha:

- Bana: Ga re kitla re bula lebati. Mmaarona ga a na maoto a mantsho.
O phiri.
- Ka seno sebaka phiri o ne a tshwerwe ke tlala thata. O ne a taboga a ya go reka folouru ya dikuku mme a nonanona folouru mo maotong a gagwe. A nna masweu le boboanyana. Morago a boela morago a kokota mo lebating.
- Phiri: Bana, ke setse ke le mo gae! Mpuleleng lebati, tlheng! Ke le tletse dijo tse dintsi tse di monate.
- Bana: Re bontshe maroo a gago gore re bone gore o tota o le mmaarona.
- Ka jalo, phiri ya tsholetsa maroo a yona a masweu mme ya a tlhagisa mo lethhabaphefong.
- Bana: Go siame mma, re ya go lotlolola lebati.
- Fa ba bula lebati ba bona phiri. Ba ne ba tshogile e le ruri mme ba leka go iphitlha. Nngwe ya dipotsane ya tlolela ka fa tlase ga tafole, ya bobedi ya tlolela mo bolaong, ya boraro ya tlolela mo setofong, ya bone ya tlolela mo phaposiboapeelong, ya botlhano ya tlolela mo khabotong, ya borataro ya tlolela mo sinking mme ya bosupa ya tsena mo lebokosong la tshupanako ya tleloko. Phiri ya bona dipotsane di le thataro mme ya di kometsa. E nnyennye mo go tsona e ne e iphitlhile e babalesegile mo lebokosong la tshupanako ya tleloko. Ka bonako morago ga moo Mme Podi a boela gae go tswa kwa sekgweng.
- Mme: Le kwa kae, bana ba me ba dipotsanyane?
- Potsane ya 7: Mma, ke iphitlhile mo lebokosong la tshupanako ya tleloko. Phiri e jele boabuti le boausi!
- Mme Podi o ne a tenegile thata. O ne a tsamaya a ya kwa sedibeng go ya go batla phiri, mme a mo fitlhela a kaname a robetse ka fa tlase ga setlhare. Mme Podi a mo lebelela mo matlhakoreng otlhe mme a bona sengwe se ntse se **thebatheba e bile se tshikinyega** mo mpeng ya gagwe.
- Mme: A go a kgonagala gore bana ba me ba ka tswa ba sa ntse ba tshela?
Wena potsanyana, tsamaya o ye go batla sekere sa me le nnalete le tlhale.
- Fa a boa Mme Podi a bula mpa ya ga phiri ka sekere. Dipotsanyana tse thataro tsa tlolela kwa ntle ga mpa ya ga phiri.
- Bana: Huree, re santse re tshela!
- Mme: A re batleng matlapa a magolo. Re tlaa tlatsa mpa ya ga phiri ka matlapa fa a sa ntse a thulametse.
- Ba tladirse mpa ya gagwe ka matlapa mme Mme Podi a roka mpa ya ga phiri. Phiri kwa bofelong e ne ya tsoga. E ne e nyorilwe thata mme ya ya kwa nokeng go ya go nwa metsi.
- Phiri: Ke eng se se tlolatlolang e bile se dikologa mo mpeng ya me? Ke itheetse ka re ke jele dipotsanyana mme o ka re ke jele matlapa.
- Fa phiri e okomela mo sedibeng go nwa, matlapa a a bokete a mo gogela kwa tlase mme **ya nna bokhutlo** jwa phiri e e bosula.

Go akanya ka ga kgang

A re bueng

Re a itse gore dinaane gantsi di tlhalosa ditiragalo tse di sa kgonagaleng. Ke eng se se sa kgonagaleng mo kgannyeng e?

A re direng

Maitshetlego ke eng? Kgang e diragalela mo mafelong a mabedi a a farologaneng, ke mafelo afe a?

Dikapolelo tse di totobaditsweng mo sekwalweng di kaya eng?

A re kwaleng

Diragatsa kgang ka ditlhophpha tsa lona. Le tlaa tlhoka mme podi, dipotsane di le supa, phiri le moaneledi go buisa dikarolo tse di mo masakaneng kgotsa mo gare.

Tlotla kgang gape ka tatelano.

Dirisa mafoko a go go thusa.

morago

morago ga moo

la bofelo

kwa bokhutlong

Jaanong araba dipotso tse.

A re kwaleng

Mme podi o ne a kgalemela dipotsane ka ga eng?

Dipotsane di ne tsa iphitlha kwa kae?

1	2	3
4	5	6
7 tlelokong		

Ke tiragalo efe mo kgannyeng e e ka se kang ya kgonagala go diragala mo botshelong?

1
2
3

Letha:

Mainagoboka

A re direng

Dirisa ditshwantsho le dintlha tse di nayang lesedi go feleletsa phazele ya mafoko. Mme morago o tlatse leinagoboka le le nepagetseng mo dintlheng tse di nayang lesedi tse di fa tlase.

Go rapalala

- 1 Sekolo sa _____.
- 2 Bophadiphadi jwa _____.
- 3 Losaisai lwa _____.
- 4 Setlhophha sa _____.
- 5 Losagaripa lwa _____.
- 6 Matšhwititšhwiti a _____.

Go ya kwa tlase

- 7 Motshitshi wa _____.
- 8 Motlhape wa _____.
- 9 Moraka wa _____.
- 10 Phuthego ya _____.
- 11 Serapa sa _____.

Dipolelwana-lediri

Leba ditshwantsho tse mme o di dirise go go thusa go feleletsa dipolelo tse. Fa o dirile se, thalela lediri mo karolong ya polelo e o e kwadileng.

- 1 Mme o omanya Tebogo ka gonne o
- 2 Ke itsitse gore ga a itumela ka gonne o
- 3 E ne e le ramabelo yo o tlhotlhwa mme o
- 4 E ne e le letsatsi la me la botsalo mme ke
- 5 Ke ile kwa malatsing a boikhutso mme ka

TEACHER: Sign

Date

63

Go leba mainagoboka

Mainagoboka ke maina a dithlopha tsa batho, diphologolo kgotsa dilo tse di tshwanang. Dikao tse dingwe di tsenyeletsa **phuthego** ya batho, **motlhape** wa **dikgomo**.

Dikarabo: Go rapalala: 1 dithhapi, 2 metsi, 3 ditshoswane, 4 batshameki, 5 dinaledi, 6 batho
Go ya kwa tlase: 7 dinotshe, 8 dinare, 9 dikgomo, 0 bakerecete, 11 diphologolo

Kwala motshameko wa gago

A re kwaleng

Dira le tsala ya gago ya mo phaposiborutelong go dira motshameko.

Baanelwa Tlatsa maina a bana ba phaposiborutelo ya gago ba ba tlaa tshamekang karolo nngwe le nngwe.	Tlhalosa baanelwa.	Moanelwa mongwe le mongwe o tlaa apara eng?	Moanelwa o tlaa reng?

Ka ditlhophha, sekasekang dikakanyo tsa setlhangwa
mme le dirise mmapa wa dikakanyo go rulaganya
dikakanyo.

Baanelwa ke bomang?

Setlhogo

Lemorago ke eng?
Tlhalosa pono.

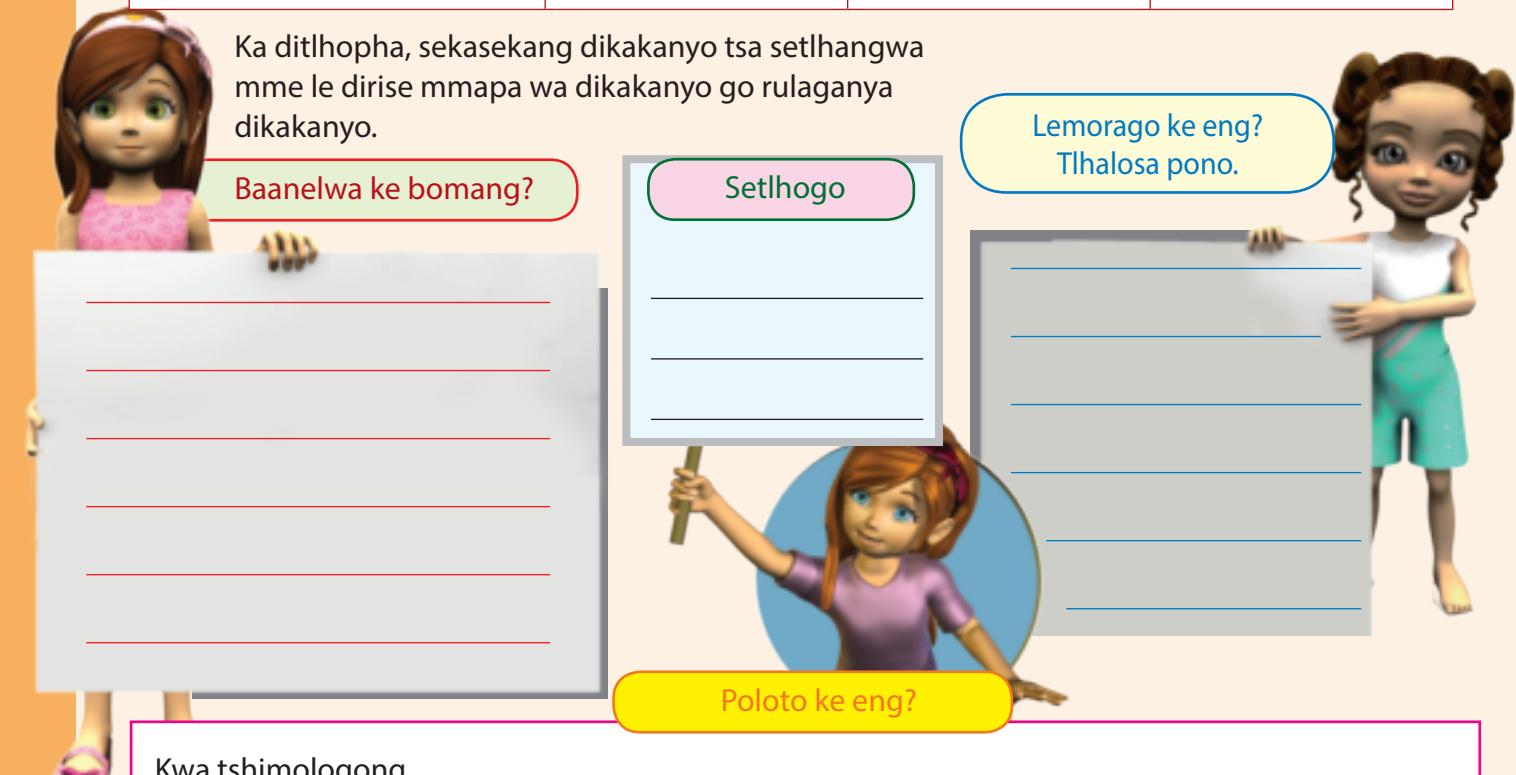
Kwa tshimologong

Morago

Morago ga foo

Kwa bokhutlong

Poloto ke eng?

Letlha:

A re kwaleng

Kgwaritsa mothsameko mo bukeng, o tlhotlhе diphoso mme o kwale mo phatlheng e e neetsweng. Fa o batla phatlha e e okeditsweng, tsenya tsebe go tswa mo bukeng ya gago.

Setlhogo

Go lebelela puo

Setlhongwanapele ke eng?

A re direng

Leba sekao: go diragala eng fa o golaganya
Setlhongwanapele le modi wa lefoko?
Bokao jwa lefoko le lentšwa ke bofe?

Setlhongwanapele (Tlhogo)

mo-

Modi wa lefoko

tho

A re kwaleng

Sekeletsa ditlhongwanapele mo lefokong lengwe le lengwe la mafoko a, mme morago o thalele modi wa lefoko.

monna

bosigo

boitumelo

lerato

sekwalwa

mokwadi

mopholosi

modumedi

selepe

sephaphathi

batho

basesana

mosimane

mohumagadi

moreri

selelo

Ditlhongwanapele tse di kaya eng?

Setlhongwanapele	Bokao
mo-	maina a batho mo bongweng
se-	maina a dilo mo bongweng
ba-	maina a batho mo bontsing

Setlhongwanapele	Bokao
mo-	bongwe
se-	bontsi
ba-	bontsi

A re kwaleng

Kwala dipolelo di le tlhano o dirisa mafoko le ditlhongwanapele.

Letha:

Setlhongwanapele ke eng?

Ditlhongwanamorago di tshwana le ditlhongwanapele, ntle le gore di gokelelwa kwa bokhutlong jwa modi wa lefoko go fetola bokao jwa lona. Sekao: bokhutlonyana bo kaya bonnye, ka jalo lefoko mosimanyana le kaya mosimane yo monnye.

A re direng

Leba sekao: go diragala eng fa o golaganya setlhongwanamorago le modi wa lefoko?
Bokao jwa lefoko le lentšhwa ke bofe?

A re kwaleng

Modi wa lefoko
bof-

Setlhongwanamorago
olola

Sekeletsa ditlhongwanamorago mo polelong nngwe le nngwe ya mafoko a Mme morago o thalele modi wa lefoko.

bosetlhana

mosetsanyana   leratswana   sekgweng   ntšwanyana   motshamekong   puong
bontle   bokoa   tlhaloganyesega   boatla   bothakga   tsholofelo   tlola
kota   kwa pele   bua   bonya   bonega   bina   tshameka   buisega   tidimalo

Ditlhongwanamorago tse di kaya eng?

Setlhongwanamorago	Bokao
-nyana	bonnye
-ana	lenyatso
-olola	dirolola
-ega	direga

Setlhongwanamorago	Bokao
-ng	go ya ka dikaelo
-ng	dirilwe ka
-ana	ledirtsweledi
-nyana	ka mokgwa o e dirwang

A re kwaleng

Kwala dipolelo di le tlhano o dirisa mafoko le ditlhongwanamorago.

TEACHER: Sign

Date

KE KGONA GO

buisa baatshate.
 buisa leboko.
 buisetsa leboko kwa godimo kago itlhalosa.
 araba dipotso ka ga tshate.
 araba dipotso ka ga leboko.
 araba dipotso ka ga mmepe.
 kwala motshameko.
 kwala leboko.
 kwala dipolelonolo.
 feleletsa phazele ya mafoko a a kgabaganyang.
 feleletsa temana ya leboko ka go tlatsa ka mafoko a a rumisanang.
 nopola tshedimosetso go tswa mo mmepepeng.
 tlatsa pampiri ya dipotso.
 batla mafoko a a rumisanang mo lebokong.
 lemoga poeletsomodumo mo lebokong.
 lemoga poeletsomodumo mo diraraanyalolemeng.
 lemoga mainagoboka.
 lemoga mothofatso mo lebokong.
 lemoga sediri le letiro mo dipolelong.
 lemoga madiri.
 lemoga gore a dipolelo ke ditaelo, dipotso, dithagiso kgotsa
 ditsiboso.
 sedimosa leboko.
 rulaganya motshameko.
 bonela pele gore leboko le ka ga eng ka setlhogo le ditshwantsho.
 dirisa makopanyi go kopanya dipolelo.
 dirisa makopanyi go bopa dipolelopate.
 dirisa ditlhongwapele.
 dirisa matshwaopuso.
 dirisa di ditlhongwamorago.

Thitokgang 7: Ntlha le maitlhamele

Kgweditharo 4: Dibeke 1 - 2
E mo dikgannya

97 O ne a timetse mme o bonwe 70

Akanyetsa pele a ikaegile ka setshwantsho, setlhogo, tsekedi tsa athikele ya kuranta.
Buisa athikele ya kuranta.
Lemoga makaelagongwe mo sekwalweng.
Araba dipotsa tse di ikaegileng ka athikele ya kuranta.

98 Go akanya ka ga dikgang 72

Araba dipotsa tse di ikaegileng ka athikele ya kuranta.
Dirisa makopanyi go tshwaraganya dipolelo.
Araba dipotsa tse di ikaegileng ka athikele ya kuranta.
Kwala puosebui mo dipuduleng tsa puo.
Kwala ditsenywa tsa bukatsatsi a dirisa la ntlha, ga latela, morago, la bofelo.

99 Go kwala athikele ya dikgang 74

Tlatsa serulaganyi sa go kwala, go kwala athikele ya kuranta.
Tlatsa tshedimosetso ka ga athikele ya gagwe.
Tseleganya, thadisa athikele mme a e kwale ka bothakga.

100 Go leba puo 76

Lemoga madirimathusi.
Kgaoganya mafoko ka dinoko.
Buisana ka ga bokao jwa ditlhogo.

101 Buisa gotlhe ka ga se 78

Buisa athikele ya kuranta.
Nyalanya malatodi.
Araba dipotsa tse di ikaegileng ka athikele ya kuranta.
Anela kanelo gape ka tatelano ka fa tlase ga ditlhogo tse di kannweng.

102 Dikgang tsa reng? 80

Dira patlisiso mmogo le ditsala go ipaakanyetsa go kwala athikele ya kuranta.
Tlatsa serulaganyi sa go kwala sa athikele ya kuranta.

103 Se bukafoko kana thanodi e re rayang sona 82

Lemoga ditlwaelwa mo bukafokong jaaka mafokokaedi, mafokoketelelapela, dithanolo tse di farologaneng, le dikarolo tsa puo.

104 A o a gakologelwa? 84

Dirisa dipopi tse di totileng batho mo dipolelong.
Tlatsa karatatshedimosetso ya dinomore tsa mogala.
Dirisa makopanyi go tshwaraganya dipolelo.
Tlatsa malea.

Kgweditharo 4: Dibeke 3 - 4
Go ya sekolong se se الوا

105 Jojo o ya sekolong se se الوا 86

Akanyetsa pele a ikaegile ka setshwantsho le setlhogo.
Buisa kanelo ka bofelo.
Buisa kanelo.
Rulaganya dikarabo tsa dipotsa tse di ikaegileng ka kanelo.
Kwala bokhutlo jwa kanelo morago diragatsa bokhutlo.

106 Go diragala eng ka ga Jojo 88

Buisa kanelo yotlhe.
Bapisa baanelwa ba babedi.

107 Go akanya ka ga Jojo 90

Araba dipotsa tse di ikaegileng ka kanelo ka ga Jojo.
Tsenya ntlha mo bukatsatsing a itlhoma go nna Jojo, go supa se se diragetseng tsatsi leo.
Tlatsa matlhalositekayetso a a tlhaelang.

108 Go kwala lekwalo 92

Tlatsa serulaganyi sa go kwala, go kwala lekwalo.
Kwala lekwalo ka fa tlase ga ditlhogo tse di kannweng, a dirisa tshedimosetso go tswa serulaganying sa go kwala.

Kgweditharo 4: Dibeke 1 - 4

109 Go buisa bukatsatsi 94

Buisa dintlhatsenngwa kgotsa ditsenywa tsa bukatsatsi.

110 Ke dira sentle 96

Rekota dintlhatsenngwa tsa bukatsatsi tsa matsatsi a le mararo.
Tlatsa matlhalositekanyetso a a nepagetseng.
Kgaoganya mafoko ka dinoko.
Tlatsa matlhalosipapiso a a nepagetseng.

111 Go leba puo 98

Tlatsa matlhalosi a felo go feleletsa dipolelo.
Bopa dipolelo ka dikapolelo tsa maina.
Tlatsa dipolelo ka tiriso ya dipolelwanaina.
Tsenya maemedi go feleletsa dipolelo.

112 Kwala kanelo 100

Tlatsa serulaganyi sa go kwala, go kwala kanelo.
Dira buka e e segololwang, kwala le go bontsha kanelo.

O ne a timetse mme o bonwe

A re buiseng

Leba athikele ya kuranta mme o leke go akayetsa pele gore athikele e, e ya go nna ka ga eng. Molathogo, molafelo, temana ya ketelalapele, setshwantsho le setlhogo kgotsa tsekedi di re bolelela eng ka ga athikele?

Pele o buisa

● Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng. ● Buisa tsebe ka bofeso go bona gore o ya go buisa ka ga eng.

Fa o ntse o buisa

● Bapisa kakanyetsa gago le se o se buisang. ● Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

Leina la kuranta

DIKGANG TSA LETSATSI LE LETSATSI

28 Lwetse 2014

Letlha

BARUTWANA BA MAEMOGODIMO BA TIMETSE MME BA BONWA

Molathogo

Nadine Murdock

Molathoko

Durban

Molafelo

Temana ya ketelalapele

**Maabane ba le babedi
ba basetsana ba
maemogodimo ba
Mophato 4 kwa Greenway
Primary School ba ne ba
timetse mme morago ba
fitlhelwa ke ba SAPS.**

Barutwana ba le masomeamatlhano ba Greenway Primary School ba ne ba isiwa leetong la sekolo kwa Durban Beach Front Amusement Park. Barutwana ba ne ba isiwa leetong le le kgethegileng ka gobo ba ne ba dirile sentle tota mo tlhatlhobong ya bona ya ANA.

Mogokgo wa Greenway, Mme Shirley Ntuli o rile barutwana ba diphaposi di le pedi tsa Mophato 4 ba isitswe leetong ka gobo

ba tokafaditse dipholo tsa bona mo tlhatlhobong ya ANA.

"Mophato 4 A le B e nnile ditlhophpha tse di itokafaditseng go gaisa mo sekolong" ga rialo mogokgo yo o motlotlo. "Maduo a bona a tlogile go 36% mo go Mophato 3 go ya go bogodimo jwa 68% mo go Mophato 4."

Barutwana ba supile **tokafalo** e e gaisang mo tlhatlhobong ya dipuo.

Mongwe wa barutabana ba Mophato 4, Rre Keith Brown o rile "Ke ne ka **rotloetsa** phaposi ya me go dira ka natla mo tsamaong ya ngwaga mme maduo a bona ke dipholo tsa go dira ka natla!"

Tsekedi

Barutwana ba ba timetseng ba bonwe ke Constable Shozi

"Re nnile le letsholo la **buisa-buka-ka-beke**, mme ke ne ka netefatsa gore morutwana mongwe le mongwe o ikwadisa kwa laeborari," ga rialo morutabana yo mongwe wa Mophato 4, Mme Elsie Myeza. "Se se ba thusitse go tsholetsa maduo a bona ka bokana ka 20%", a rialo **ka boipelo**.

Basesana ba a timela

Go ba lebogela tokafatso ya bona ya maduo, barutwana ba Mophato 4 ba ne ba tseelwa kwa phakeng ya boitumediso kwa lewatle. Ka maswabi basesana ba babedi, Nomsa Shabalala le Ann Smith ba ne ba timela.

Morago ba ne ba bonwa fa ba sena go ipega go lephodisa kwa phakeng ya boitumediso. Nomsa o rile, "Ke ne ke tshogile gore ba bangwe ba tsamaila ka bese." Ann, a roroma, o rile, "Go ne go setse go fifala mme re sa bone sentle."

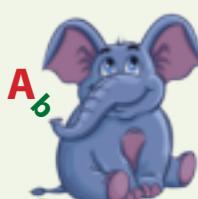
Basesana ba ne ba tsamaela

kgakala mme ba se tlhole ba fitlhelela setlhophsa bona. Morago ga go batlela kwa le kwa, basesana ba ba neng ba tshogile ba ne ba bona lephodisa mme ba mo lopa gore a ba thus.

"Bana ba le bantsi ba a timela kwa phakeng ya boitumediso ka gobo ba itumediswa ke dipalangwang, gore ba bo ba lebale go nna gaufi le barutabana ba bona kgotsa batsadi. Ke ne ka gokagana le badirakanna mme ba ne ba **fitlhelela** setlhophsa sa Greenway School, ka jalo

re ne ra kgonia go busetsa basesana pabalesegong ka ponyo ya leitlho," ga rialo Konsetabole Shozi yo o **bokgoni**.

Tlhatlhobo ya ANA e kwalwa ngwaga mongwe le mongwe ka Phatwe, mme barutwana ba Mephato 1 go ya go 6 le ba Mophato 9 Aforikaborwa yotlhe, ba kwala tlhatlhobo e. Dipholo di kaela Lefapha la Thuto gore ke dikarolo dife tsa lenaneothuto tse di dipisang barutwana, gore Lefapha le nonotshe ditlamelwana tsa thuto mo dikarolong tse.

Tiriso ya mafoko

A re kwaleng

Go tswa sekwalweng, batla makaelagongwe kgotsa mafoko a a nang le bokao jo bo tshwanang le a a latelang.

tlhabololo	
rurifatsa	
kuka	
segongwana	
tshireletsegong	
potlako	

Tlatsa tshedimosetso e e latelang.

Leina la kuranta ke lefe?	
Setlhogo ke sefe?	
Molathoko ke ofe?	
Molafelo ke ofe?	
Setlhogo ke sefe?	
Letlha la kuranta ke lefe?	
ANA e emetse eng?	

Go akanya ka ga dikgang

A re kwaleng

Buisa athikele ya kuranta mme o arabe dipotso tse di latelang.

Go diragetse eng?

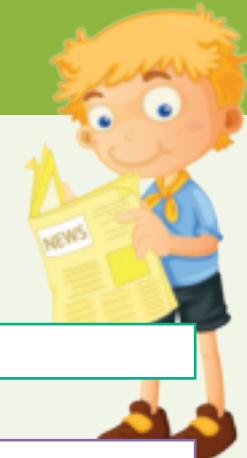
Go diragetse leng?

Goreng sekolo se isitse bana leetong?

Ke mang a boneng basetsana?

Go tlile jang gore basetsana ba timele?

Ke eng se se bakileng gore basetsana ba timele?

Makopanyi

A re kwaleng

Dirisa makopanyi a a kwa bofelong jwa mola mongwe le mongwe, go golaganya dipolelo tse.

ka gobo

mme

pele

le

le gale

Phaposi ya Mophato 4 e akgotswe. | Phaposi ya Mophato 4 e tokafaditse maduo a yona. | ka gobo

Ba ne ba batla morutabana wa bona. | Ba kopile thuso go lephodisa. | pele

Nomsa o ne a rata meswinki. | O tlhophile leotwana le legolo. | le gale

Ann o dirile sentle mo Mmetsheng. | O dirile sentle mo puong. | le

Ba dirile bokoa mo go Mophato 3. | Ba dirile sentle mo go Mophato 4. | mme

Letha:

Leba athikele e e mo letlharetirong la pejana.

A re buiseng

Tlatsa tshedimosetso e mongwe le mongwe a e neetseng.

Leina	Ke mang?	O rileng?
Mme Ntuli		
Rre Brown		
Mme Myeza		
Nomsa		
Ann		
Mme Shozi		

Kwala se mongwe le mongwe
wa batho ba a se buang.

Itlhome o le Ann kgotsa Nomsa. Tsenya dintlha tsa bukatsatsi
o soboke se se go diragaletseng ka tsatsi leo. Dirisa mafoko a:
la ntliha ga latela morago ga moo kwa bokhutlong

Bukatsatsi e e rategang Letlha:

Handwriting practice lines for the sentence "Bukatsatsi e e rategang Letlha:"

TEACHER: Sign

Date

Go kwala athikele ya dikgang

A re kwaleng

Jaanong o ya go kwala athikele ya gago ya kuranta. O eletsa go kwala ka ga eng? Dirisa mmapakakanyo o go go thusa ka thulaganyo ya athikele ya gago.

- Dirisa mmapa wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya mokwalo wa gago
- Kwala paakanyo magwata • Kopa tsala go tseleganya paakanyo • Boeletsa diteng tsa gago mme o dire ditshiamiso tse di tlhokagalang • Morago o e kwale ka bothakga mo bukeng ya gago.

Go diragetse eng?

Go diragetse leng?

Goreng go diragetse?

Kwala setlhogo sa athikele ya gago

Go diragaletse mang?

Go diragaletse kae?

Go feletse jang?

Tlatsa tshedimosetso e ka ga athikele ya gago.

Leina la kuranta	
Letlha la kuranta	
Molafelo	
Molathoko	

Lopa tsala ya gago gore e tseleganye kgotsa e baakanye diphoso tsa athikele ya gago. Morago o dire diphetogo tse di maleba mme o kwale athikele mo sebakeng se se mo tsebeng e e latelang.

Letlha:

A re kwaleng

Kwala athikele ya gago ka bothakga mo sebakeng se se neetsweng.

Leina la kuranta	Letlha
	Setlhogo
Molafelo	Molathoko
	Temana ya matseno
	Kwala dikgang tsa gago
	Kaela athikele ya gago
	Kwala tsekedi kana setlhogo

TEACHER: Sign

Date

75

Go leba puo

A re kwaleng

Thalela madirimathusi mo dipolelong tse. Morago o thale sediko go madiri a a a thusang. Kwa bofelong, fetolela dipolelo tse go dipotso.

O <i>robetse.</i>	<i>A o robetse?</i>
O lala a gona bosigo jotlhe	
Re setse re feditse go apaya	
Ija, ke batlile ke wa!	
O nna o ntsena ganong fa ke bua!	
O tsamaya a opela fa a ya sekolong	
Lo dula lo balabala ka pelo	
Lo tlhola lo arametse letsatsi tsatsi lotlhe	
Ke tlhaga ke siane ke re lo a ntlogela	
Ke bona gore bogolo ke itsamaele ke le esi	
Ke utlwa ke tshogile ditlhathlhobo ngwaga o	
O sale o gotsa molelo	

Tiriso ya mafoko

Kgaoganya mafoko a ka dinoko mme o bolele gore lengwe le lengwe le na le dinoko di le kae.

se/phu/the/lo	4	baesekele	dirurubele	
makopanyi		matlhaodi	tshedimosetso	

Go leba madirimathusi

O setse o itse gore **ledirilegolo** mo polelong le re bolelala se sediri se se dirang. Madirimathusi a thusa **madirimagolo** go re bolelala ka ga tiro e e dirwang. Ela tlhoko gore madirimathusi a tshwana le madirimagolo ka popego, mme a farologana ka tiriso le bokao. A dirisiwa mmogo le madirimagolo mo dipolelong.

Mangwe a madirimathusi ke a a latelang: setse, letse, batlile, nna, tsamaya, lala, dula, tlhola, tlhaga, bona, utlwa, sale

Letha:

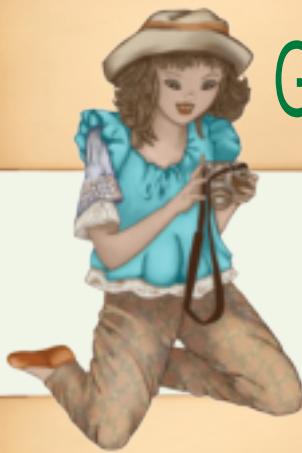
A re buiseng

Leba ditlhogo
tseo mme o
buisane le tsala ya
gago gore di kaya
eng.

Ga e ne e a komakoma

Ga se koo ke kwano

O re go mpona!

Ke tshoo ga Motshodi!

A re kwaleng

Leba ditshwantsho tse di latelang. Tsenya ditlhogo tse di maleba
morago o tlhalose ka ditsekedi gore ditshwantsho di ka ga eng.

Ditlhogo

Tsekedi

Ditlhogo

Tsekedi

Ditlhogo

Tsekedi

Ditlhogo

Tsekedi

TEACHER: Sign

Date

77

Buisa gotlhе ka ga se

DIKGANG TSA LETSATSİ

5 Diphalane 2015

BAFENYI BA BATLILE GO LATLHEGELWA

Ansie de Beer

Cape Town: Basimane ba sekolo ba babedi ba batlile go swa ka ntlha ya botlhole morago ga go fenza kgaisano ya kgwele ya dinao. Basimane ba babedi ba nwele parafene ka phoso ba akanya gore ke metsi.

Pierre Cilliers wa dingwaga di le 10 le tsala ya gagwe Jabu Zondo wa dingwaga di le 11 ba ne ba itumetse fa mongwe le mongwe wa bona a sena go nosa nno mo motshamekong wa kgwele ya dinao gompijeno kwa New Town School. Morago ga motshameko basimane ba ne ba ya kwa gaabo Jabu. Mmaagwe, Mme mmaZondo, ke moroki wa diaparo mme o ne a ile tirong. Fa basimane ba sena go goroga, ba gotetse, ba ne ba ne ba tsaya tshwetso ya go nwa senotsididi. Ba ne ba tlhakanya matute le parafene ka phoso ba ithaya ba re ke metsi. Parafene e ne e le mo lebotlolong le le sa tshwaiwang, mme basimane ba ithaya ba re ke metsi.

Fa ba simolola go tlhakatlhakana, Jabu o ne a ikgogela kwa ntlong ya moagisani. Rre Shozi o ne a akanyetsa ka pele mme a letsetsa ba Senthara ya Keletso ya Botlhole. "Ke lemogile gore ba tshetswe ke parafene mo diaparong le diatleng. Ba ne ba lela ka mala. Ke ne ka ba potlakisetsa kokelong koo matshelo a bona a bolokilweng," ga rialo moagisani yo o molemo.

Ngaka Zuma, yo o neng a alafa basimane, o tlhalositse gore "batho ba le bantsi ga ba itse gore parafene e kotsi tota. Fa o ka e metsa, e ka go tlholela bolwetse jo bo kotsi, le fa e le loso.

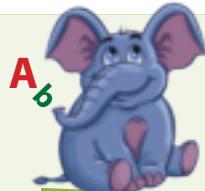
Parafene ga e a tshwanela go tsholwa mo lebotlolong le le sa tshwaiwang. Fa ngwana a ka metsa parafene, mo ise ngakeng kgotsa tleliniking ka bonako jo bo kgonegang. Sa bothokwa: se mo fe sepe sa go ja kgotsa go nwa.

Parafene e bile e kotsi le ka ditsela tse dingwe. E tlhola melelo mo matlong ngwaga le ngwaga. E botlhole e bile e a tuka. Fa o dirisa sediriswa sa parafene jaaka setofo kgotsa lebone, o se ke wa se tlogela se sa tlhokomelwa. Se tswe mo phaposing, mme ka gale o se bee mo felong go leng popota e bile go le phaphathi. Netefatsa gape gore ga se kitla se kgopiwa ke bokatse, ntšwa kgotsa ngwana yo monnye. La bofelo, fa o dirisa sediriswa sa parafene, nna o beile kgamelو ya santa gaufi. Metsi a ka se time molelo wa parafene, a ka mpa a thusa malakabe a molelo go anama. Ke fela santa kgotsa setimamolelo se ka timang molelo wa parafene.

Morago fela ga go nosa nno ya phenyo, basimane ba babedi ba lwela botshelo jwa bona.

Letha:

Tiriso ya
mafoko

Thala mola go nyalanya mafoko a mola wa kwa godimo le
malatodi a ona mo moleng wa kwa tlase.

potlakisetsa

tsala

ka phoso

phenyo

gotetse

tatlhegelo

mmaba

ka bomo

gatsetse

diegisa

A re kwaleng

Buisa athikele mme morago o arabe dipotso tse di latelang.

Leina la kuranta ke lefe?

Setlhogo ke sefe?

Molathoko ke ofe?

Molafelo ke ofe?

Letlha la kuranta ke lefe?

Kotsi e tlhagile ka letlha lefe?

Ditlhogo ke dife?

Anela kanelo ya kotsi ya botlhole gape. Dirisa mafoko a a
mo sethalweng se se fa tlase go go thusa.

A re kwaleng

La ntlha

Ga latela

Morago ga foo

Kwa bokhutlong

TEACHER: Sign

Date

Dikgang tsa reng?

A re bueng

Jaanong o ya go kwala athikele ya kuranta ka ga bothata mo tikologong ya gago.

Lopa ditsala di le tlhano go go bolelela gore a nngwe ya tse di latelang ke bothata mo karolong ya lona. Tshasa semikana se le sengwe ka kheraeyone nako nngwe le nngwe fa ba re ke bothata. Tlhola gore ke bothata bofe jo bo anetseng go gaisa. Bua le ditsala tsa gago ka ga tiragalo e o ka kwalang pegelo ka ga yona.

- -
  -
  -
  -
  -
- Dirisa mmapa wa tlhaloganyo go go thusa go rulaganya mokwalo wa gago
  - Kwala paakanyo magwata • Kopa tsala go tseleganya paakanyo • Boletsa diteng tsa gago mme o dire ditshamiso tse di tlhokagalang • Morago o e kwale ka bothakga mo bukeng ya gago.

5					
4					
3					
2					
1					
	Molelo	Botlhole jwa legae	Pabalesego mebileng	Ditiragalo tsa metsi	Tlhokofatso ya bana

Diria mmapakakanyo go go thusa go baakanya athikele ya gago.

Kwala setlhogo sa athikele ya gago

Go diragetse eng?	Go diragaletse mang?	Go diragetse leng?
Go diragaletse kae?	Goreng go diragetse?	Go feletse jang?

Lopa tsala ya gago go tseleganya athikele ya gago. Phosolola fa go tlhogegang mme o kwale athikele ya gago mo sebakeng se se mo tsebeng e e latelang.

Letlha:

A re kwaleng

Kwala athikele ya gago ka bothakga mo sebakeng se
se neetsweng.

Leina la kuranta	Letlha
Setlhogo	
Molafelo	Molathoko
Temana ya matseno	
Kwala dikgang tsa gago	
	Kaela athikele ya gago
	Kwala tsekedi

TEACHER: Sign _____ Date _____

Se bukafoko kana thanodi e re rayang sona

A re buiseng

Mafoko a a
kaelang kgotsa
ditlhogo tsa mafoko
kwa godimo ga tsebe
di go bolelela gore
mafoko a ntlha le a
bofelo mo tsebeng
ke afe.

Lefoko la ntlha le
le ntshofaditsweng
le bidiwa lefoko
la ntlha. Lefoko la
ntlha le kwadiwa
ka ditlhaka tse di
ntshofaditsweng.

Gaufi le lefoko la
ntlha setlhangwa
kana sekwalwa
se sennyse se se
ntshofaditsweng se
bontsha karolopuo
le bontsi jwa lefoko.
E re bolelela gore
lefoko ke leina, lediri,
lekopanyi kgotsa
bontsi, jj.

Thanodi e go bolelela bokao jwa mafoko le gore o a kapodisa jang.
Mafoko mo thanoding a rulagantswe ka tatelano ya dialefabete.

apole

Aa

apole

b

c

d

e

f

g

h

i

j

k

l

m

n

bonolo

o

dijo

pikromo

epa

ema

folaga

feelaa

gopane

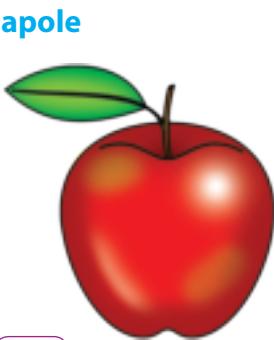
gotsa

hutshe

hempe

inama

93

ikama

jeke

jase

koloi

kota

legong

loga

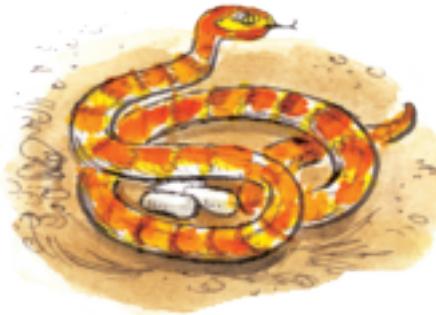
monna

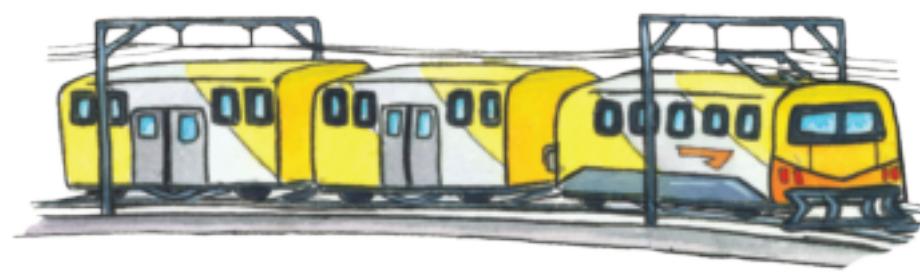
mosadi

nona

noga

opa opa

ZOZ**opa****ota****pitsa****poo****roka****rema****supa****sela****tonki****terena****upa****utlwā****video****vuvuzela****wulu****wena****yokate****yole****zipi****zozo**

a

b

c

d

e

f

g

h

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

zz

Tlhaloso e bolela
bokao jwa lefoko.
Fa lefoko le na le
bokao jo bo fetang
nngwe, dithhaloso
di a nomoriwa.

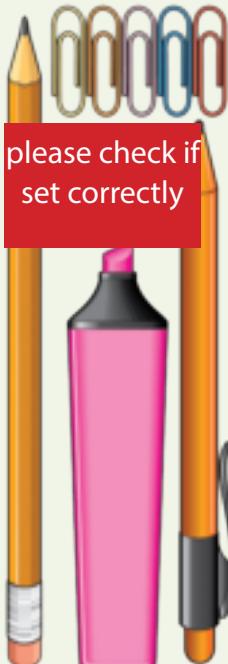
Ditthaloso tse
dingwe di na le
sekao sa polelo
go bontsha gore
lefoko le dirisiwa
jang.

94

A o a gakologelwa?

A re kwaleng

Tsenya popi e e nepagetseng mo go tse o di neetsweng mo tshimologong, go feleletsa dipolelo tse di fa tlase.

lo

re

ba

o

ó

ke

Nna _____ tumeletse gore o boile.

Wena _____ gorogile leng kwa gae?

Nna _____ itumela fela fa o boile.

Mosimane ena _____ rata kgwele ya dinao.

Rona _____ nna kgakala le sekolo.

Bana bona _____ tsenya dibuka mo dikgetsaneng.

Kana _____ ga lo Batswana?

Nna le Masego _____ fapaana ka dikakanyo.

Ba re Boitumelo _____ tshotse mosimane!

_____ go reile ka re o ntlele senotsididi!

Wena _____ bogale, ke ka moo bana ba go tshaba!

Ga ke itse gore Moduru _____ ile kae.

Ruri _____ tlaa dika re di bone!

Nomsa _____ batlile a timela.

Mmapulane _____ dingwaga di kae?

Tota nna ga _____ itse.

A re kwaleng

Lenaneo la me la megala le le bolokesegileng

Batla dinomoro tse di nepagetseng mme o di tlatse.

Maphodisa	10111
Emelense	10177 112 fa o le mo selefounong
Senthara ya bottlhole	Gauteng: 0800 111 229 (toll free) KwaZulu-Natal: 0800 333 444 (toll free) Diporofense tse dingwe tsotlhe: 021 9316129
Mogala wa tsa bana	0800 055 555 (toll free) 0800 123 321 (24 diura, toll free)
Batsadi ba me	
Mongwe yo ke mo ikanyang	
Tse dingwe	

Letha:

A re kwaleng

Tshwaraganya dipolelo tse, o dirisa lengwe la mafoko a.

Kwala dipolelo tsa gago mo dibakeng tse di neetsweng.

le

ka gobo

gore

le gale

Jabu o rata matute a namune.

O bile o rata matute a mango.

Re rekile ntlo gaufi le sekolo.

Ke tlaa kgona go ya sekolong ka dinao.

O nna a timela.

Ga a na mmepe.

Ke rata go buisa dibuka.

Ga ke rate tsa metlae.

Thusa batimamolelo go fitlha kwa ntlong e e šwang.

TEACHER: Sign

Date

85

A re bueng

Lebang sethwantsho le setlhogo sa letlharetiro le mme lo buisane ka ga se lo akanyang kgang e ka bo e le ka ga sona. Buisa kanelo ka bofelo ka go buisa mola wa ntlha le wa bofelo mo temaneng nngwe le nngwe.

Akanya ka ga gore go ne go tlaa utlwala jang fa o ne o le ngwana yo mošwa mo sekolong se sešwa.

A re buiseng

Buisa kanelo mme o arabe dipotso tse di latelang.

Jojo o ne a tshwere bothata kwa sekolong. "Goreng ke tshwanetse go tla sekolong se?" A ngunaguna a tsentse sefatlhego diatleng. "Bana ba setlhogo tota!"

Ngogola Jojo o ne a tshwanela go ya go dula le rraagwe kwa Gauteng. A tshwanewa ke go tlogela mmaagwe le kgaitsetdie kwa Limpopo. A tlogela le sekolo sa gagwe kwa motseng o monnye, le ditsala tsa gagwe. Jaanong o ne a dula kwa Johannesburg mme a tsena sekolo se segolo sa bana ba ka nna 1 000.

Fa Jojo a goroga la ntlha kwa sekolong sa gagwe se sešwa, bana ba bangwe ba ne ba mo lebile ka kgakgamalo. O ne a sa itse Seesimane sentle ka gore o ne a sa se bue kwa sekolong sa gagwe sa pejana. Bana ba bangwe ba ne ba mo rumola ka gobo a ne a le monnye ka popego mme a rwala matlhomanne a makima. Kwa sekolong sa gagwe sa pejana bana ba ne ba amogelana jaaka ba ntse. O ne a tlhologeletswe ditsala tsa gagwe mmogo le maikutlo a pabalesego a a neng a na le ona kwa sekolong sa gagwe sa pejana. O ne a tlhologeletswe mmaagwe le kgaitsetdie.

Mongwe le mongwe kwa sekolong se sešwa o ne a lebega a le mogolo go Jojo mme a gaisa mo metshamekong. Le fa Jojo a ne a sa tshameke kgwele ya dinao, o ne a itse go le gontsi ka ga yona. Ka gale o ne a lebelela metshameko e megolo mo go TV. O ne a itse batshameki bothhe mme a itse ka ga dikgaisano.

Metshameko e ne e se botlhokwa kwa sekolong sa gagwe sa pejana.

Batsadi ba ga Jojo ba ne ba se na madi a go mo rekela dibutshe tsa kgwele ya dinao. Le gale kwa sekolong se sešwa metshameko e ne e tseelwa godimo. Fa o le mogaka mo metshamekong o ne o tsewa o le monate, go seng jalo o tewa mainaina.

Thapama nngwe fa bana bothhe ba ile patlelong ya metshameko, Jojo o ne a ema a ba bogetse a eletsa e kete a ka nna mongwe wa bona.

Pele o buisa
Leba ditshwantsho le ditlhogo mme o leke go akanyetsa pele gore sekwalwa se tlaa nna ka ga eng. ● Buisa tsebe ka bofelo go bona gore o ya go buisa ka ga eng

Fa o ntse o buisa
● Bapisa kakanyetsa ya gago le se o se buisang. ● Fa o sa tlhaloganye karolo, e buise gape ka iketlo. E buisetse godimo.

Le gale o ne a ikela gae a le esi. A tsamaya ka tsela e a e tlwaetseng. Go kgabaganya borogo, go feta benkele la dilo tsa metshameko, go feta Wimpy le go kgabaganya patlelo. Jojo o ne a sena go kgabaganya borogo fa badipa bangwe ba mo emisa.

Mongwe wa bona a phamola kgetsana ya ga Jojo. Ba simolola go e latlhela kwa le kwa. Morago Bruce, mongwe wa basimane ba ba goletseng godimo kwa sekolong, a phamola digalase tsa matlho tsa ga Jojo a sia ka tsona. Jojo a mo rapela gore a di buse. "Tsweetswee, ga ke kgone go bona kwantle ga tsona" Le gale Bruce a di latlhela mo tseleng. Jojo a inama go di sela. A se dumele lesego la gagwe. O ne a itheile a re di tlaa bo di robegile, le gale ga se nne jalo. Ka lesego di ne di wetse mo lebokosong ka jalo tsa se robege.

Jojo a kuka kgetsana ya gagwe le digalase tsa matlho. Morago a kuka le lebokoso. Lebokoso le ne le imela. Go ne go le sengwe ka fa gare.

Bapisa tsela e Jojo a neng a tshela ka yona pejana le ka fao a tshelang ka gona jaanong.

A re kwaleng

	Ka fao go neng go le ka teng	Ka fao go leng gajaana
Lelapa	O ne a tshela le mmaagwe le kgaitse die.	O tshela le rraagwe.
Sekolo		
Puo		
Ditsala		
Metshameko		
Maikutlo		

A re etsiseng

Bua ka ga tsela e o akanyang gore kanelo e ya go khutla ka yona. Itlhamele bukhutlo mme o bo diragatse.

A re kwaleng

Kwala bokhutlo jwa kgang.

Handwriting practice area with four horizontal lines for each row.

Go diragala eng ka ga Jojo

A re buiseng

Buisang kanelo yotlhe. Fa lo fetsa tlholang gore ke kanelo ya ga mang e e nang le bokhutlo jo bo tshwanang le jo.

Jojo a tshikhinya lebokoso a nna a le pitikolosa go bona gore ke la ga mang.

A le bula ka kelotlhoko mme a gakgamala go fitlhela butshe e le nngwe ya leoto la moja.

A lebaleba go bona gore a mongwe o e tlogetse. A e rwala mme ya mo lekana sentle.

"Le gale ga go thuse" A bua a le esi. "Go butshe e le nngwe fela!"

Mo nakong e, mong wa lebenkele la dilo tsa metshameko a latlhela butshe e nngwe.

"Ga re kgone go di rekisa," a rialo go Jojo. "Re ne re di dirisetsa gore bareki ba itekanye.

Para e e nnye mme ga re kgone go e rekisa"

Jojo a tsholetsa butshe. E ne e le ya molema go tswa pareng e le nngwe.

"Di a ntekana." A goa ka boitumelo a bofa marala.

"Gone ke tsa gago!" Ga rialo rralebenkele. "Re amogela tse dintshwa ka moso le ka ura ya boraro gompijeno. Mogaka wa maloba, Marks Maponyane, o tlide go rotloetsa theko. Ke phepfatsa lebenkele."

Ka nako yona eo, Marks Maponyane a goroga.

"Heela monna!" a goa Jojo. "Ke ya go katisa setlhophha sa sekolo mo mmileng o o latelang. A o a tla?"

"Nka se kgone rra" ga rialo Jojo. "Ga ke kgone go tshameka kgwele ya dinao. Totatota ga ke kgone sepe rra."

"Leina la gago ke mang monna?" Marks Maponyane a botsa.

"Jojo rra".

Aa monna Jojo, o ya go siama mosimane wa mel!" Ya re Jojo a santse a tlaa bua sengwe, Marks a bo a setse a mo phamotse mme a mo gogela kwa patlelong ya kgwele ya dinao.

"O dira'ng fa? "Ga botsa mokatisi a lebile Jojo.

"Jojo o na le nna. O mo letlhakoreng la me." ga rialo Marks Maponyane. "A re ye Jojo, ke batla o tsene fa mme o tshameke jaaka mogaka.

Tsepamisa matlho a gago mo kgweleng ka nako tsotlhе, mme o gakologelwe, o rwele dithhako tsa gouta!"

Jojo a rwala digalase tsa matlho mme a simolola go thala ka kgwele mo lebaleng.

Ya nna jaaka e kete dibutshe ke tsona di mo laolang. A thala, a raga, mme batho ba goa "Jojo! Jojo!"

Mme Jojo a fosa kgwele.

"A re ye Jojo, dirisa dibutshe tsa gouta monna!" ga goa Marks.

Jojo a nosa, a boa a nosa gape.

Marks a baa seatla se segolo mo legetleng la ga Jojo mme a re, "Bontle fela mosimane wa me. O itsile go dirisa dibutshe tseo. Wena tswelela fela ka go ikatisa!"

Bruce le lekoko la gagwe la badipa ba ne ba lebile ka kgamarego, ba sa dumele matlho a bona.

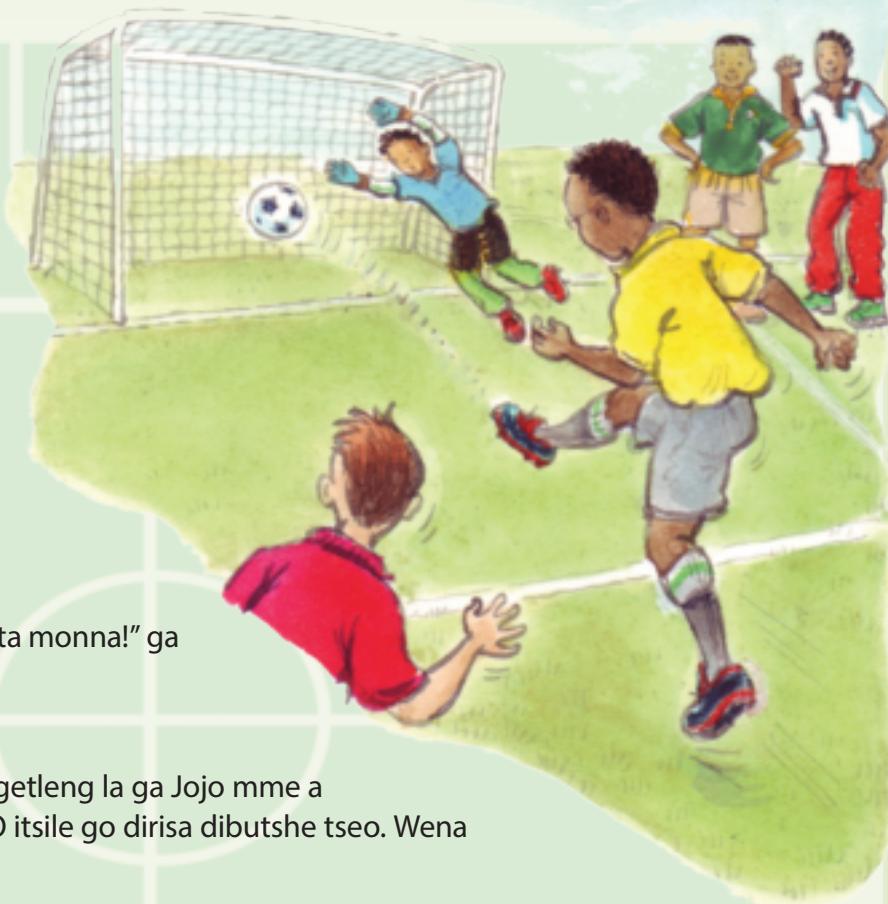
"Jojo," ga rialo Marks, "Go lebega e kete ga o itsege jalo mo sekolong se, le gale sa botlhokwa ke gore wena o akanya jang ka ga gago," a rialo a supa tlhogo ya gagwe.

Tota le mokatisi o ne a gakgametse. "O dirile bontle Jojo. A o ya go tsenela setlhophha?"

"Nnyaya mokatisi, ke a leboga," a araba. "Ke siame rra."

"Ke ka ga gore nna ke akanya jang ka ga me," a itshebelia.

Ka jalo, go sa kgathalesege gore o ya kae kgotsa o dira'ng, Jojo o ne a ikutlwа e kete o rwele dithhako tsa gagwe tsa gouta.

A re bueng

Bapisa batsaakarolo sa ga **Bruce wa** modipa le sa ga **Marks Maponyane** mogaka wa kgwele ya dinao.

Re itse jang gore Marks Maponyane o lerato?

Batla o bo o thalele dipolelo go tswa kanelong tse di re kaelang gore Marks o rotloeditse Jojo.

Go akanya ka ga Jojo

A re kwaleng

Buisa kanelo ka ga **dibutshe tsa ga Jojo** ka kelotlhoko, morago o thale sediko go tlhaka e e bapileng le karabo e e nepagetseng.

Goreng Jojo a ne a hutsafetse kwa tshimologong ya kanelo?

- A O ne a se na dibutshe tsa kgwele ya dinao.
- B O ne a se mo setlhopheng.
- C O ne a sa kgone kgwele ya dinao.
- D Basimane ba bagolo ba ne ba mo dipisa.

Molaetsamogolo wa kanelo ke ofe?

- A Tshabela mathata
- B Nna le boitshepo go wena
- C Lwaa kgatlhanong le badipa
- D Se ikanye ope

Goreng rralebenkele a ne a latlha dibutshe?

- A Di ne di senyegile.
- B O ne a na le setlhako se le sengwe fela.
- C O ne a sa tlhole a di rata.
- D Batho ba ne ba di itekantse mme a sa kgone go di rekisa.

Jojo o ne a tsaya tsela efe fa a ya gae?

- A Borogo, Wimpy, lebenkele la tsa metshameko, patlelo
- B Borogo, lebenkele la tsa metshameko, patlelo, Wimpy
- C Borogo, lebenkele la tsa metshameko, Wimpy, patlelo
- D Wimpy, lebenkele la tsa metshameko, patlelo, borogo

Jaanong □ mafoko a a tlhalosang badiragatsi sa ga Marks Maponyane le Bruce.

Marks Maponyane

molemo	□		bosula
botlhale			sematla
itumetse			mabifi
go thusa			go sa thuse
pelokgale			dišaše
maatla			bokoa

Bruce

molemo		□	bosula
botlhale			sematla
itumetse			mabifi
go thusa			go sa thuse
pelokgale			dišaše
maatla			bokoa

Kwala dipolelo di le pedi ka ga se Marks Maponyane a se dirileng go dira gore Jojo a ikutlwé botoka.

1

2

Lethha:

Maikutlo a ga Jojo a fetogile jang mo tsamaong ya kanelo?

Kwa tshimologong ya kanelo Jojo o ne a ikutlwa

gonne

Mme kwa bokhutlong

A re kwaleng

Ikakanye gore o Jojo. Tsenya dintlha tsa bukatsatsi go supa se se go diragaletseng ka tsatsi leo. Simolola ka tsela e Jojo a neng a ikutlwa ka yona mo karolong ya ntlha ya kanelo, morago o tlhalose se se diragetseng fa Marks Maponyane a mo tseela kwa patlelong ya kgwele ya dinao. Kwala dintlha tsa bukatsatsi ka pakapheti, o dirisa motho wa ntlha.

Bukatsatsi e e rategang

Lethha:

A re kwaleng

Tlatsa mathhalositekanyetso a a tlogetsweng

Matthalositekanyetso

O setse o itse gore **letlhlosi** ke lefoko le le go itsiseng go feta ka ga lediri. Matthalosi a go bolelala gore tiro e direga jang. **Matthalosi** a ka dirisiwa gape go bapisa dilo

- Re gokelela popi nngwe go lediri le le okeditsweng mo kgatong ya ntlha.
- Re boeletsa kgato ya ntlha go lediri le le okeditsweng mo kgatong ya boraro.

<i>kgakala</i>		<i>kgakalakgakala</i>

	<i>godingwana</i>	

TEACHER: Sign

Date

Go kwala lekwalo

A re kwaleng

Ikakanye o le Jojo. O ya go kwalela tsala ya gago lekwalo, kwa sekolong sa kwa motseng, se o neng o se tsena pele o ya Johannesburg. Mo lekwalong le, tlhalosa sekolo sa gago se sešwa. Morago tlhalosa se se diragetseng fa o sena go bona dibutshe tsa kgwele ya dinao.

Dirisa mmapakakanyo o go go thusa go rulaganya lekwalo.

1

2

3

4

Lethha:

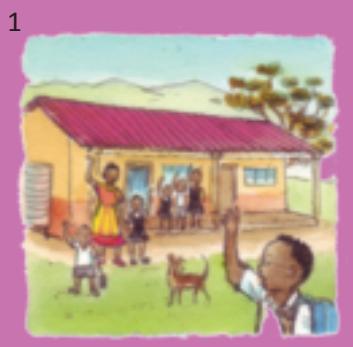
A re kwaleng

Jaanong dirisa mmapakakanyo go go thusa go kwala lekwalo la ga Jojo go ya go tsala ya gagwe kwa sekolong sa gagwe sa bogologolo.

Dirisa mmapakakanyo le ditshwantsho mmogo le ditshikhinyo tse re di go neetseng malebana le temana nngwe le nngwe. Kgwarinya lekwalo la gago pele, mme o nte tsala ya gago e le tlhole. Morago le kwale ka bothakga mo tsebeng e.

Tlatlsa aterese ya gago

Letlha

1

Yo o rategang

Tlhalosa kutlobotlhoko ya gago fa o tsamaya kwa motseng.

2

Tlhalosa sekolo sa gago se sešwa, bana, le gore o ne o ikutlwang jang.

3

Tlhalosa gore go diragetse eng fa badipa ba tsaya digalase tsa gago tsa matlho.

4

Tlhalosa ka fao Marks Maponyane a dirileng ka teng gore o ikutlwwe botoka ka ga gago.

Tsala ya gago

Kwala leina la mokwadi

TEACHER: Sign

Date

Go buisa bukatsatsi

A re buiseng

Gompijeno ke tshamekile mo kgaisanong ya kgwele ya dinao. Re fentse 3-0. Morago ga fao mme o re isitse kwa Wimpy. Ke jele beka le ditšhipisi. Ke bone Bongi le kgaitsadie koo.

Morago ga moo, ka bo ura ya 4 ya thapama, re etetse ntsalake Sadi. Re tshamekile bolotloa mo segotlong. O mphentse ka dino di le 24 go 14. Ke nnile le letsatsi le le monate.

**Simolola temana
nngwe le nngwe ka
lefokonako.**

**Dirisa motho wa
ntlha "Ke"**

**Bolela gore
mang, leng,
kae le eng.**

A re buiseng

Buisa bukatsatsi e e kwadilweng ke tsala ya ga Jojo kwa motseng mme morago ga moo, buisa bukatsatsi e e kwadilweng ke Tshepo, tsala e nngwe ya ga Jojo.

Bukatsatsi e e rategang

*Ka tsatsi le ke tsogile phakela jaaka gale.
Ke thusitse koko go ga metsi kwa pompong mme
morago ka sianela bese go ya sekolong. Ke nnile
maswabi gore ke tshwanetse go ya sekolong ka gobo
moagisani wa rona o mphile ntšwanyana e nnye e ntlenyane,
mme ke ne ke eleditse go tlhola ke tshameka le yona.*

*Fa re ntse re lebile toropong, mokgweetsi wa bese a lemoga
gore leotwana le lengwe le phontšhitse. Re ne ra tshwanelo
go ema gore a le fetole. Bontsi jwa bapagami ba ne ba
bifetswe ka gobo ba ya go goroga thari kwa tirong.
Ba befetswe le go feta fa a tlhalosa gore ga a na
lekgwatlhelo gore go ya go tsaya ura le halofo gore bese e
nngwe e tle go ba tsaya. Nna ke ne ke sa bifelwa le e seng.
Ke tlile gae go tla go tshameka le ntšwanyana ya me.*

Keitumetse

Bukatsatsi e e rategang

Ke nnile le letsatsi le le itumedisang tota gompieno. Re nnile le leeto la sekolo mme ra ya kwa Cradle of Humankind kwa Porofenseng ya Bokonebophirima. E nnile leeto la ura go tswa Johannebsurg. Re bone Sterkfontein Caves mmogo le lefelo le go fitlheletsweng masaledi a ga "Me Ples" le "Little Foot" (Raleotwana). A ke masaledi kgotsa matlhotlholo a dingwaga di le 3.3 milione. Se se dira gore matsatsi a me a matsalo a se nne botlhokwa.

Karolo e e lapisitseng e nnile go boela gae. E ne e kete ga re ye go fitlha mme ka tsenwa ke serame. Maswabi e nnile gore ke ne ke tlogetse jeresi ya me ya sekolo kwa lefelong le, ka jalo fa ke goroga Mme o ne a mpifetse tota.

Tshepo

Ke dira sentle

A re kwaleng

Itsholele bukatsatsi matsatsi a le mararo a a latelang. Kwala se o se dirileng tsatsi le letsatsi, gore o ikutlwile jang, o bo o kwale ka ga boitumelo le tse di nyemisang mooko.

Bukatsatsi e e rategang   Letsatsi: Letlha:

Bukatsatsi e e rategang   Letsatsi: Letlha:

Bukatsatsi e e rategang   Letsatsi: Letlha:

Letha:

Matthalositekanyetso

A re kwaleng

Tlatsa popego e e nepagetseng ya lefoko le le mo masakaneng go feleletsa dipolelo tse di fa tlase.

Mosidi o dula (kgakala) _____ le sekolo go na le nna.

Ntlo ya rona e agetswe kwa (godimo) _____ go na le ya bo Neo.

Nong e kgona go fofela kwa (godimo) _____ e gaisa dinonyane tsotlhе tsa lefatshe.

Thato o rata go goroga (morago) _____ kwa sekolong, bana botlhe ba setse ba gorogile.

Refilwe o emetse bese (sebaka) _____ go na le Phaladi.

Lebone la mo phaposiboapeelong le (phatsima) _____ go gaisa la mo phaposibotlhapelang.

Ka selemo ke robala (ka pele) _____ go na le mariga.

Ke utlwile ke (itumetse) _____ fa ba re ke feditse mophato wa marematlou.

A re kwaleng

Jaanong leba matthalosi a.

Kgaoganya mafoko ka dinoko mme o bolele gore lefoko lengwe le lengwe le na le dinoko di le kae.

Fa e sa dirise dikgato tse di fa godingwana, re dirisa ka go tlhalosa gore tiro e dirwa jang. Leba mafoko a.

ka ma/tse/tse/le/ko	4	ka iketlo	ka bonako
ka letshogo			
ka go iphitlha			
ka bokhutshwane			
ka tshoganyetso			
ka tidimalo			
ka matlhagatlhaga			
ka iketlo			
ka lerata			

TEACHER: Sign

Date

Go leba puo

Matlhalosifelo

A re kwaleng

Matlhalosifelo a re bolelala gore dilo di kae.

Tlatsa matlhalosifelo ano go feleletsa dipolelo tse di fa tlase.

O tshwanetse go dirisa lefoko lengwe le
lengwe gangwe fela.

magareng

gaufi

kwano

godimo

kwa ntle

gotlhe

Se tshamekele mo tlung, ya go tshamekela _____.

Re agile _____ le sekolo.

Mosidi o batlide _____ mme a se fitlhele founu ya gagwe.

Heela Dineo, atamela _____ !

Tlosa sejana fa fatshe o se bee _____ ga tafole.

Gale heke e nna _____ a dipala tse pedi.

Dikapolelo tsa maina

Buisa dikapolelo tse di fa tlse mme o feleletse polelo nngwe le
nngwe ka go ikakanyetsa.

Phikoko e mebala e mentle tota.

Moriri wa ga Moduru _____.

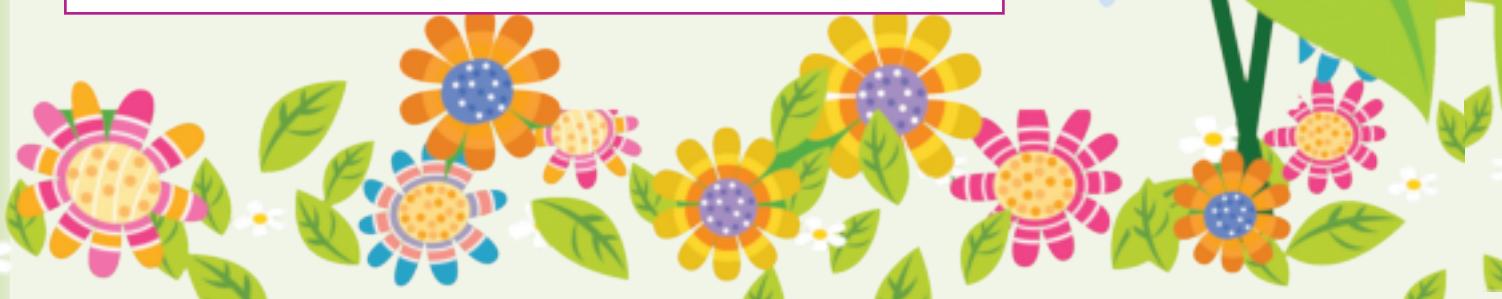
Matsatsi a boikhutso _____.

Baesekele ya me _____.

Go tshameka metshameko _____.

Dimonamone _____.

Metsi a sediba _____.

Letha:

A re kwaleng

Dipolelwainina

Feleletsa dipolelo tse.

Pene e ke ya ga mang? Ga ke itse gore ke pene ya ga mang.

O dula kae? Ga ke itse _____.

Leina la gagwe ke mang? Ga ke itse _____.

O tlaa tla leng? Ga ke itse _____.

Ke eng se? Ga ke itse _____.

Ke mang? Ga ke itse _____.

Maemedithotota

A o sa gakologelwa maemedithotota? Re dirisa maemedithotota go tlhalosa maina a a totileng batho fela; sekao: **Ena** o tlaa goroga kamoso. Maemedithotota, fela jaaka maemeditota a mangwe, a kgona go ikemela a le osi, kgotsa a ka dirisiwa mmogo le leina.

Tlatsa maemedithotota go tlaleletsa dipolelo tse.

boena

bonna

ena

bona

rona

nna

wena

lona

1. _____ o rata dijo tota.
2. _____ ke ya go robala jaanong.
3. _____ o rile o tlaa goroga ka Lamatlhatso.
4. _____ kwa gae ga re je nama ya kgomo.
5. _____ lo dula gaufi le sekolo.
6. _____ ba feditse tirogae ka pele.
7. Nna ke batla go dira tiro e ka _____.
8. O dirile tirogae ka _____.

TEACHER: Sign

Date

A re kwaleng Rulaganya go kwala kanelo ya gago.

E ya go nna ka ga eng?

Baanelwabagolo ba gago e tlaa nna bomang?

O tlaa neelana ka tshedimosetso efe?

0 ka kgona go dira eng?

KE KGONA GO

buisa athikele ya kuranta.	
buisa kanelo.	
anela kanelo gape ka tatelano.	
araba dipotso tse di ikaegileng ka diathikele tsa kuranta.	
araba dipotso tse di ikaegileng ka kanelo.	
kwala ntlhatsenngwa ya bukatsatsi.	
kwala leboko.	
kwala bokhutlo jwa kanelo.	
kwala, tseleganya le go thadisa kanelo.	
diragatsa patlisiso.	
tlhalosa badiragatsi.	
kgaoganya mafoko ka dinoko.	
lemoga mathalosi a felo le nako.	
lemoga madirimathusi.	
nyalanya mafoko le malatodi a ona.	
nyalanya mofoko le makaelgongwe a ona.	
rulaganya le go kwala lekwalo.	
rulaganya le go kwala kanelo.	
rulaganya le go kwala dintlhatsenngwa tsa bukatsatsi.	
akanyetsa athikele ya kuranta ke ikaegile ka ditshwantsho le setlhogo.	
akanyetsa kanelo ke ikaegile ka setshwantsho le setlhogo.	
etsisa bokhutlo jwa kanelo.	
buisa kanelo kgotsa athikele ya kuranta botlhoho.	
tlhaloganya bokao jwa ditlhogo.	
dirisa matlhalositekanyetso.	
dirisa makopanyi go tshwaraganya dipolelo.	
dirisa puosebui.	
dirisa dipolelwana tsa maina.	
dirisa dikapolelo tsa maina .	
dirisa maemedithotota.	
dirisa dipopi tse di totang maina a batho (ke, re, o, jj) mo dipolelong.	

Itirele buka ya gago mo go ditsebe 101–102. Mo bokafantleng, kwala setlhogo sa buka. Kwala leina la gago fa tlase ga setlhogo, ka gobo ke wena mokwadi. Thala setshwantsho mo bokafantleng. Jaanong kwala kanelo ya gago e e nang le tshimologo, bogare le bokhutlo.

TSEBE YA KWA MORAGO

KA GA MOKWADI

Kwala leina la gago

Dingwaga tsa gago

Madulo a gago

8

SEPHUTHELO

Thala setshwantsho fa.

Kwala setlhogo sa buka fa.

Kwala leina la gago (o mokwadi).

1

Kgato L: Seg a mo molenq o o kompa fa o sena go tlamanya buka ya gago

Kgato l: Mena mo moleng wa dikhutlo

5

Tswelela ka kanelo ja gago fa.

4

Kwala bogare jwa kanelo ja gago fa.

Thala setshwantsho fa.

Thala setshwantsho fa.

Thala setshwantsho fa.

Kgato 2: Melenq mo molenq o o kompa fa o sena go tlamanya buka ya gago

Kgato 3: E tla melenq mo molenq o o kompa fa o sena go tlamanya buka ya gago

Thala setshwantsho fa.

Thala setshwantsho fa.

Simolola go kwala kanelo ya gago fa.

Konosetsa kanelo ya gago.

2

7

3

9

Tswelela ka kanelo ya gaggo fa.

Kwala se se diragdlang kwa bochutlong jwa kanelo ya gaggo.

Thala setshwantsho fa.

Thala setshwantsho fa.

Thitokgang 8: Batho, mafelo le pok'o

Kgweditharo 4: Dibeke 5 - 8

Kgweditharo 4: Dibeke 5 - 6
Go ya sekolong se se'lwa

113 Kampa ya Banyana 104

Buisa papatso.
Buisana ka ga dipotso tse di ikaegileng ka papatso.

114 Go akanya ka ga papatso 106

Kwala dikarabo tsa dipotso tse di ikaegileng ka papatso.
Lemoga madiri le matthalosi.
Laolela matthalosi go jang, leng, kae.
Lemoga popego e e nepagetseng ya dipopi tsa maina a a totileng batho.

115 Go rulaganya papatso ya gago 108

Tlatsa mmapakakanyo go tlhama phousetara e e bapatsang leeto la seko lo mo ditlhogong tse di kannweng.
Dira phousetara ba dirisa dintlhha go tswa go mmapakakanyo.

116 Dipolelo, dipotso le ditsibogo 110

Lemoga matlhaodi le maina.
Tsenya matshwaopuso mo dipolelong ka nepagalo.

117 Diphologolo tse di tlhaga 112

Buisa tshedimosetso ka ga diphologolo.
Rulaganya dikarabo tsa dipotso tse di ikaegileng ka tshedimosetso ka ga diphologolo tse di tlhaga.
Nyalanya maina le bokao jwa ona.
Buisana ka ga dintlhha dingwe tse di ithutilweng ka ga diphologolo.

118 Tlhama phamfolete 114

Tlatsa serulaganyi go tlhama phamfolete ka ga phologolo.
Segolola ditsebe le go dira phamfolete, ba kwala tshedimosetso ka bothakga.

119 Segolola tsebe ya phamfolete 115

Kgweditharo 4: Dibeke 7 - 8
Bana jaaka rona

120 Go leba puo 117

Lemoga madiritota, pakapheti le pakajaanong.

121 Mosimane yo o ganneng go ithuta 118

Buisa terama ba dirisa badiragatsi botlhe le mmegi.

122 Go akanya ka ga terama 120

Buisana ka ga terama le dipotso.
Kwala dikarabo tsa dipotso ka ga terama.
Thala dipono tse pedi tsa terama le go lemoga modiragatsimogolo.
Lemoga makaelagongwe.
Kwala tshoboko.
Lemoga matlhaodi.
Kwala tlhaloso ya semelo sa badiragatsi ba le babedi.

123 Go kwala terama 122

Tlatsa serulaganyikwalwa go kwala terama ka fa tlase ga ditlhogo tse di kannweng.

124 Badiragatsi 124

Dirisa poeletsomodumo go tlhama maina a badiragatsi mo terameng ya bona.
Tlhama maina ba dirisa maetsi.
Tlhatlhoba diphousetara tse dingwe tsotlhe le go tlhopha e e gaisang.

125 Mosetsana wa Moriti o femela letsatsi 126

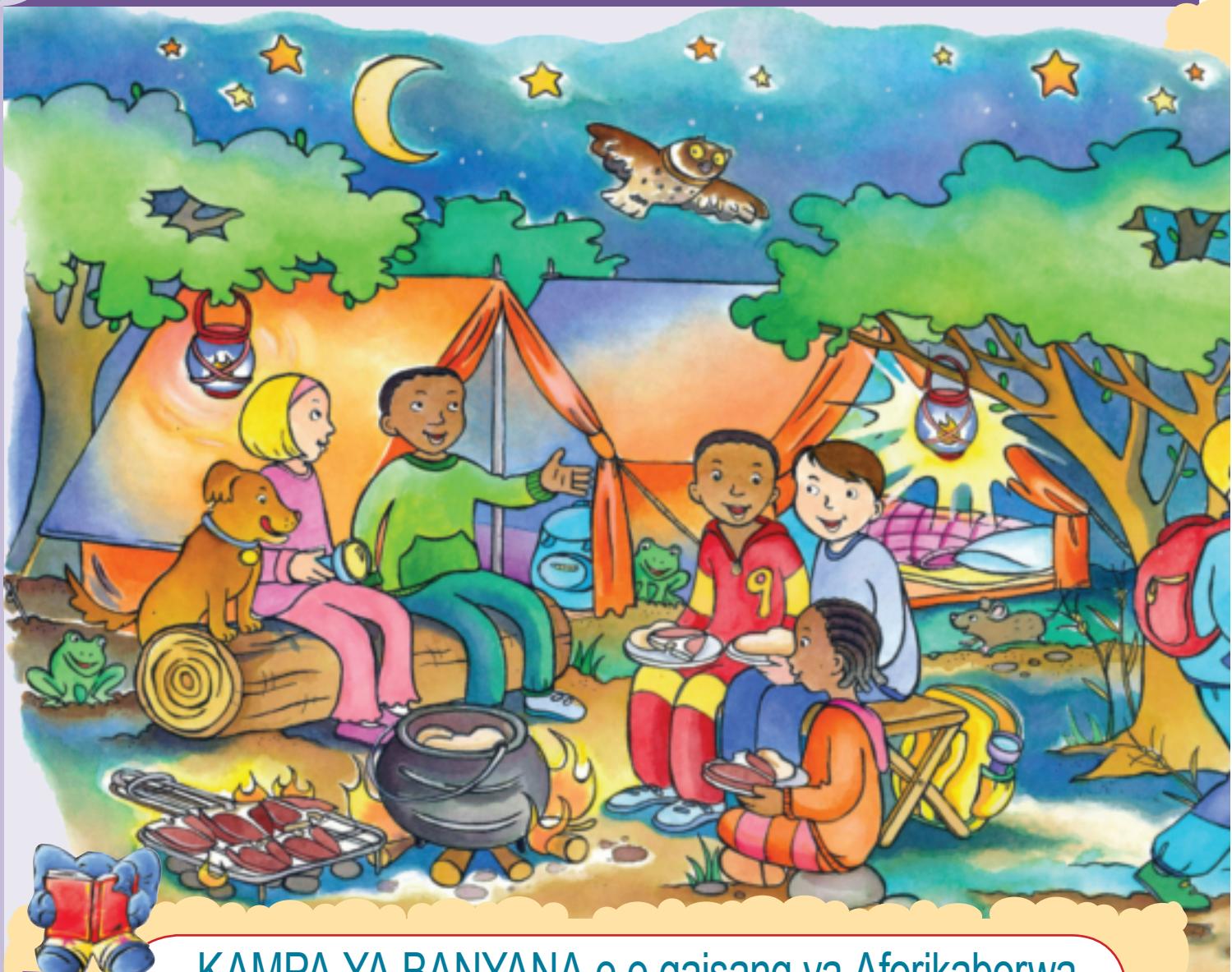
Buisa terama.
Buisana ka ga kanelo.

126 Go akanya ka ga kanelo 128

Diragatsa terama.
Araba dipotso tse di ikaegileng ka terama.
Lemoga dipolelwana tse di ikemetseng.
Tlatsa ditshwantshanyo.

O kgethegile. 130

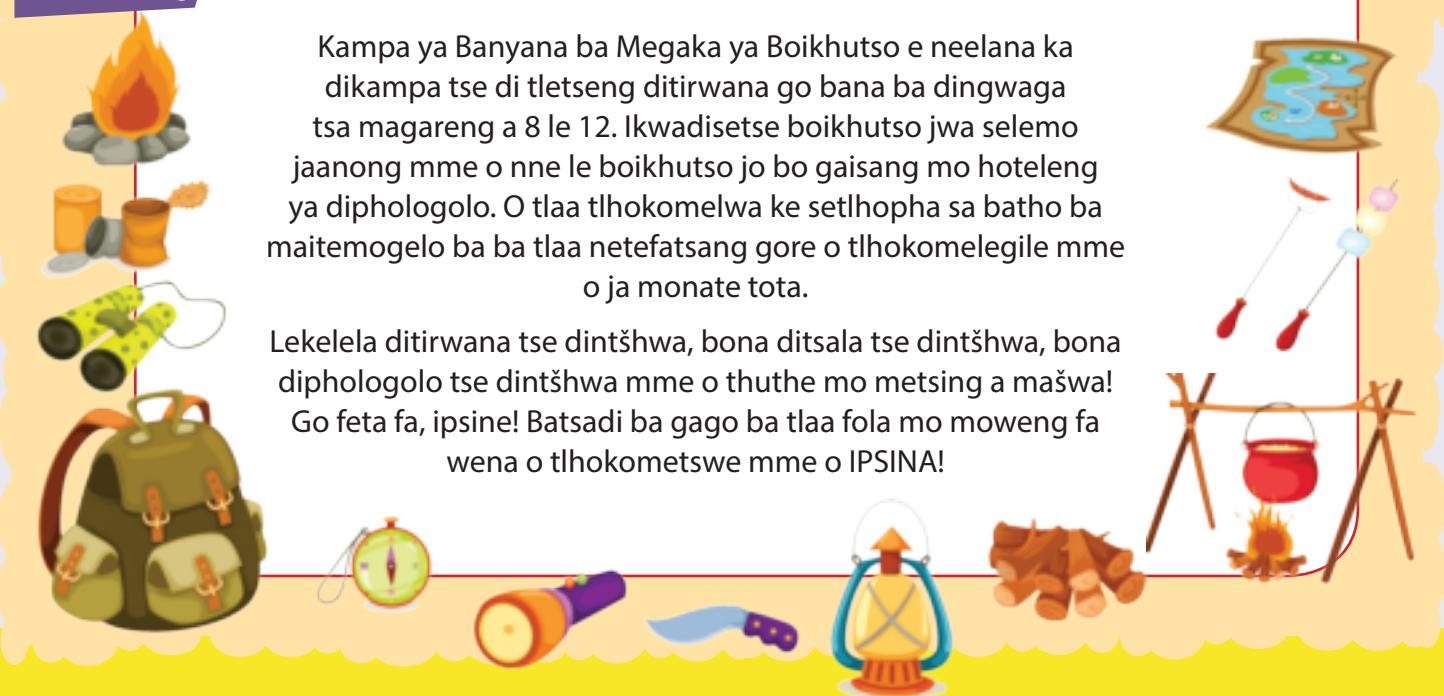

A re buiseng

KAMPA YA BANYANA e e gaisang ya Aforikaborwa

Kampa ya Banyana ba Megaka ya Boikhutso e neelana ka dikampa tse di tletseng ditirwana go bana ba dingwaga tsa magareng a 8 le 12. Ikwadisetse boikhutso jwa selemo jaanong mme o nne le boikhutso jo bo gaisang mo hoteleng ya diphologolo. O tlaa tlhokomelwa ke setlhophha sa batho ba maitemogelo ba ba tlaa netefatsang gore o tlhokomelegile mme o ja monate tota.

Lekelela ditirwana tse dintshwa, bona ditsala tse dintshwa, bona diphologolo tse dintshwa mme o thuthe mo metsing a mašwa! Go feta fa, ipsine! Batsadi ba gago ba tlaa fola mo moweng fa wena o tlhokometswe mme o IPSINA!

Sengwe sa mongwe le mongwe!

Molelo wa kampa

Go otlolola dinao bosigo

Metshameko

Khasele ya go tlolatlola

Go bona diphologolo

Botaki le Botswretshi

Go thuma

KAMPA YA BANYANA YA BOFELO!

Go neela bana maitemogelo a mofuta o,
Ba tlaa fela pelo gore ba boa leng!

Letsetsa Kampa ya Banyana mo go
20121 212

Tlholtlwa R300

Matsatsi: Mosupologo go ya go
Labotlhano beke nngwe le nngwe ya
matsatsi a boikhutso.

Tlaa le diaparo tsa go thutha, setlolo
sa letsatsi le dithibatsatsi.

A re bueng

Leba papatso ka kelotlhoko mme lo buisane le tsala ka ga tse di latelang.

- Mokwadi o dira eng go ngoka kgatlhego ya babuisi?
- Ke ditlhogo dife tse di kwadilweng ka bokima kgotsa di phatsimisitswe?
- O bona matshwaotsiboso a le kae mo papatsong?
- O akanya gore ke goreng papatso e tletse ditshwantsho jaana?
- O akanya gore papatso e lebisitswe bomang? O ka tshwaya mabokoso a feta bongwe.
Neela lebaka la go tshwaya lebokoso.

Basimane	Basetsana	Ba dingwaga di le 4 go ya go 7	Ba dingwaga di le 8 go ya go 12	Bagolwane	Makgarejwana le makawana

Go akanya ka ga papatso

A re kwaleng Leba papatso ya tsebe e e fa pejana mme o kwale dikarabo tsa dipotso tse.

E batatsa eng?

E lebile setlhophpha sefe bogolosegolo?

Ngwana yo o nang le bogole a ka dirang kwa kampeng?

A o ka etela kampa mo mafelelong a beke?

Goreng papatso e re "tlhokomelwa ke setlhophpha sa batho ba maitemogelo"?

Kwala ditirwana tse o ka di itumelelang kwa kampeng.

Go tewa eng ka molaetsa o?

Go kaiwa eng ka molaetsa o o latelang?

**KAMPA YA BANYANA
YA BOFELO!**

Go neela bana maitemogelo a mofuta o,
ba tlaa fela pelo gore ba boa leng!

Goreng o tshwanetse go tla le setlolo sa letsatsi?

Goreng batsadi ba gago ba tlaa "fola mo moweng" fa o le kwa kampeng?

Letha:

Madiri le matlhalosi

A re kwaleng

Thalela madiri mo dipolelong tse, morago o thale sediko go matlhalosi otlh a a tlhalosang madiri. Fa o fetsa, kwala mathalosi a mo mabokosong a a maleba.

Ngwana o tsamaya bonya.

Mme o gorogile maabane

Ke gorogile thari kwa sekolong.

Re tshameka kgwele kwa ntle.

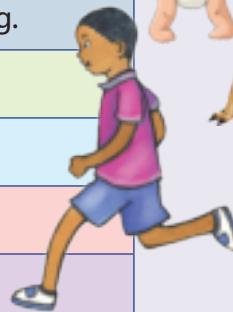
Pula e nele maabane.

Katlego o bua ka iketlo.

Karabo o dira kwa Gauteng

Ke tlaa go bona kamoso.

Mosimane o siana ka lobelo.

Matlhalosi a tlhalosa
madiri. A re bolelela gore
tiro e diragala jang. leng.
kgotsa kae.

Jaanong tsenya matlhalosi a o a thaletseng mo ditlhogong tse di maleba.

Jang	Kae	Leng

A re kwaleng

Thala sediko go popego e e nepagetseng ya popi ya maina a a totileng batho mo dipolelong tse.

Nna **ba/ke** ya serapeng sa diphologolo.

Wena **lo/o** ya go goroga thari kwa sekolong

Lona **se/lo** rata go tsamaya masigo.

Rona **di/re** etela lewatle ka Seetebisigo.

Bona **di/ba** rekile ntlo e ntshwa.

Ena **ba/o** rata go rumolana.

TEACHER: Sign

Date

Go rulaganya papatso ya gago

A re kwaleng

Dira le tsala. Rulaganya go tlhama phousetara go bapatsa leeto la sekolo.

Lo ya kae?

1

Leeto le leng? Go tloga ka la _____ go fitlha _____

2

3

Lo ya go bona eng?

Go ja bokae?

4

5

Go ya bomang?

Ba tle le eng?

6

Maele a go dira phousetera

- A e nne kgolokgolo ka fa go kgonegang.
- Mokwalo le ona o nne mogologolo ka fa go.
- Kgonegang gore batho ba o buise bonolo.
- Taka phousetara ya gago go gogela batho.
- Se tlopele ditshwantsho.
- Kwala setlhogo sa leeto.
- Dirisa dipolelo tse di bonolo, di tlhamaletse.

Letha:

Dirisa mmepekkanyo kgotsa mmepe wa tlhaloganyo le dintlhapaakanyo go tlhama phousetara ya gago.

A re kwaleng

TEACHER: Sign

Date

Se gakantshe matlhaodi le matthalosi

- **Letlhaodi** le tlhalosa leina. Le neela tshedimosetso ka ga motho, lefelo kgotsa sengwe.
- **Letthalosi** le tlhalosa go feta ka ga lediri. Le neela tshedimosetso ka ga tiro, gore e direga jang, leng kgotsa kae.

A re kwaleng

Thalela matlhaodi mo dipolelong tse di latelang, mme o thale sediko go maina a matlhaodi a, a a tlhalosang.

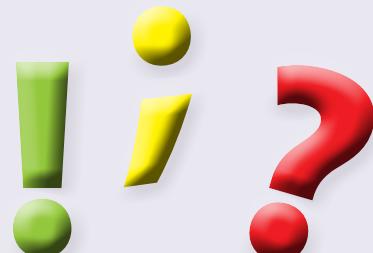
- O tlaa bona lewatle le legolo le na le makhubu a mantsi.
- Thuma mo metsing a botalalegodimo, o katoge maruarua a a bogale.
- Thuma o metsing a lewatle a a botala jwa legodimo mme o bone phatsimo ya lebopo.
- Tlisa dibonelakgakala tsa gago mme o bone mamphorwana mo dintlhageng tsa ona.
- Tlhophya ditsala tse pedi, lo tshameke “jumping castle” mmogo.
- Reka dimonamone tse dintsi o itumelele matsatsi a boikhutso.
- Tsamaya go bapa le dinoka tse di elelang mo phešwaneng e e tsididi.
- Ja dijo tse di monate kwa mmesong o o bolelo.

- Polelo nngwe le nngwe e simolola ka tlhakagolo.
- Potso e khutla ka letshwao la potso.
- Polelo e e tlwaelegileng e felela ka khutlo.
- Polelotsiboso le taelo di felela ka letshwaotsiboso.

Matshwaopuso

A re kwaleng

Buisa dipolelo tse. Jaanong di kwalolole o dirisa ditlhakagolo le matshwaopuso fa go leng maleba.

bona koo koloi ke eo e mo lebelong

a o tlaa nketela mafelo a beke e

ijaa ke lebetse buka nngwe kwa gae

Letha:

o se kgabaganye fa pele ga llori

dijo tse di lonko lo monate

jeresi e ke ya ga mang

heela masego, nkemele foo

katlego le karabo ba etetse lewatle

a le wena o tlaa etela lewatle ka seetebosigo

ke rekile sephatlo senotsididi le disimba

tshela mašwi pele morago o tshele sukiri

naare o ntebile eng

A re kwaleng

Thalela letlhalosi mo polelong nngwe le nngwe, mme o thale sediko mo lediring le
le tlhalosiwang ke lethlhalosi le.

Re tioletse mo beseng ka boitumelo.

Ke gorogile thari kwa gae.

O bee dibuka tsa gago gaufi.

Re tsamaile ka iketlo go ya gae

Ke tlaa go bona kamoso.

O re fetile ka pele mo tseleng.

Rona kana re dula kgakala le sekolo.

Maitseboa ga ke kgone go ja thata.

TEACHER: Sign _____ Date _____

A re buiseng

TAU

Tau ke losika loo katse. Gantsi tau e bidiwa kgosi ya diphologolo. Ditan di tsoma le go ja diphologolo tse di jaaka phala le pitse ya naga. Go le gantsi go tsoma tse ditshegadi. Di tsoma ka ditlhophpha, bosigo. Ditan di rata go tshela mo nageng e e bulegileng, e tletse bojang. Di tshela ka ditlhophpha. Setlhophpha se bidiwa seboka.

TLOU

Gareng ga diphologolo tse di tshelang mo lefatsheng, ditlou ke tsona tse dikgolo go gaisa, mo mofuteng wa diamusi. Di tshela mo nageng e e bulegileng, ya bojang. Gale di mo kotsing ya go bolawa ke magodu a diphologolo a a batlang meno a tsona. Tlou ga e emise go gola. E dirisa selopo sa yona go isa medi, maungo le metsi leganong la yona. E ja go fitlha go 200 kg ya dijo le go nwa dilitara di le 19 tsa metsi ka letsatsi.

TSHUKUDU

Tshukudu e dula mo felong ga bojang. E ja bojang le dijalo. Ditshukudu di rata go nwa metsi gabedi ka letsatsi, le gale fa go le leuba, di kgonia go fetsa matsatsi a le mane go ya go a le tlhano di sa nwe metsi. Go mefuta e le mebedi ya ditshukudu – e ntsho le e tshweu. Le gale ga di dintsho kgotsa tshweu, tsoopedi di mmala o kwebu. Tshukudu ga e bone sentle, le gale e kgonia go dupa kgakala. E kgolo tota, e ka bega go fitlha go 2 500 kg. E matshosetsing a go tsongwa ke batsomi le magodu, ba batla lonaka lwa yona. Re tshwanetse go sireletsa tshukudu kgatlhanong le magodu.

Letha:

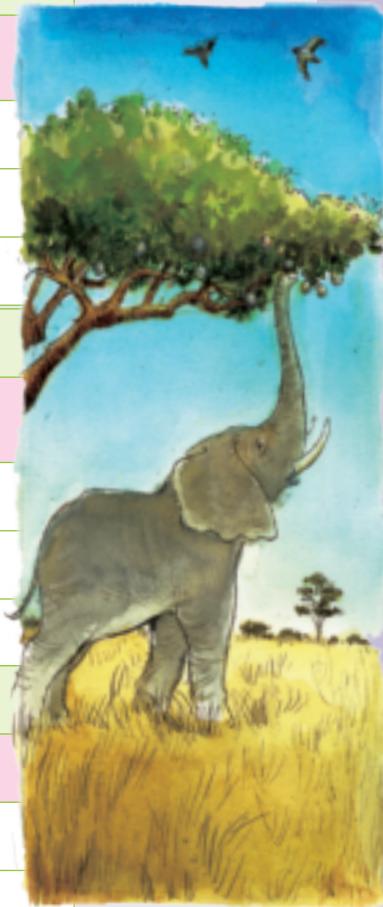

A re kwaleng

Buisa ditemana ka ga diphologolo tse 3 gape mme o tlatse sethalwa
se se latelang.

Di ja eng?

Ditau	Ditlou	Ditshukudu

Di tshela kae?

Ditau	Ditlou	Ditshukudu

Goreng di le mo matshosetsing?

Ditlou	Ditshukudu

Thala mola go nyalanya mafoko a le bokao jwa ona.

A re bueng

diamusi

matshosetsi

seboka

selopo

diphologolo tse di
amusang "bana" ba tsona

setlhophpha sa ditau

"nko" ya tlou e e e dirisang
go isa dijo ganong

kotsi

Tlotlela tsala ka
ga dintlha di
le pedi tse o di
buisitseng ka ga
nngwe le nngwe
ya diphologolo
tse tharo.

TEACHER: Sign

Date

Tlhamá phamfolete

A re kwaleng

O ya go tlhama bukanatshedimosetso ya gago ka ga phologolo. Dirisa serulaganyi sa phamfolete se se latelang go go thusa. Tsebe ya gago ya ka fa ntle e nne le setshwantsho go ngoka babuisi. E nne le setlhogo le polelwana kgotsa tsekedi, tse di ngokang, sekao: "Tshukudu e kotsing!" Thala setshwantsho mo tsebeng nngwe le nngwe go senola dikakanyo tsa gago. Mo tsebeng ya kwa morago, kwala leina la gago le mogala, ka gobo ke wena motlhami wa phamfolete.

3	2 Tshedimosetso ka ga phologolo.	1
6 O sireletsa phologolo jang?	5 E bogolo bo le kae? Ditlwaelo tsa yona ke dife? E ja eng?	Tsebe ya fa pele. 4 Batho ba ka e bona kae?

Are diren

Jaanong segolola tsebe e e latelang mme o e mene gore e bope phamfolete ya karata ya Z. Dirisa thulaganopaakanyo ya gago go feleletsa phamfolete ka bothakqa.

1

TSEBE YA FA PELE: menela pele

6

TSEBE YA MORAGO: ya tshedimosetsokakaretso jaaka
mogala wa gago, atere se le imeile.

5

115

2

3

4

A o a gakologelwa?

Lediri le legolo mo polelong le bidiwa **lediritota**. Madiritota a re bolelela gore motho/phologolo jj, o dira eng. A fetoga go ya ka paka.

Sekao: Gompijeno ke a **apaya**: Maabane ke **apeile**.

A re kwaleng

Thalela madiritota mo dipolelong tse, mme
o bolele gore a madiri a, a mo pakajaanong
kgotsa pakaphethi.

Paka

Ke ya sekolong.	
Ke ja nama.	
Ba rekile sephatlo.	
Thekisi e ntshiile.	
Ditlhako di a tlhodia.	
Malome o ikgoretse.	
Ba nole matute a namune.	
Ba tsamaile ka bese.	
Katse e sule.	
O ntimile dijo.	
Ba nkamogile sakatuku.	
Ke kwala buka.	

TEACHER: Sign

Date

A re buiseng

Buisetsa terama e kwa godimo mo setlhopheng sa gago. O tlaa tlhoka badiragatsi ba le barataro, Khumo, Thami, Annekie, Morwesi, Kgomotso le Mme Mboya. O tlaa tlhoka le mmegi yo o buisang dikarolo tsa kanelo tse di sa bolelweng ke badiragatsi ba bangwe.

Pono le ditaelo tsa serala (tsé di bolelelang badiragatsi gore ba dire eng) di kwalwa mo masakaneng a sekwere. Ka gale di mo modirisopegong, pakajaanong.

[PONO 1 Phaposi ya ga Mme Mboya. Bana botlhe, kwantle ga Khumo, ba dira ka setu. Ba thala dimmapakakanyo le go kwala dintlha. Khumo o dutse mo desekeng e e kwa pele, o tshameka Nintendo.]

Mmegi:

Mme Mboya o ruta bana ba ba batlang go ithuthela tlhatlhobo ya bofelo jwa ngwaga, malebana le dikarolo tsa tiro tse ba sa di tlhaloganyeng. Dithuto di tsenelwa ka boithaopo.

Khumo:

[O leba bana ba bangwe] Goreng lotlhe lo dira? Ke ya go tshameka le mang Nintendo ya me e ntšhwa e mme a e nthekeletseng ka Matlhato? Tlaang lo tshameke le nna.

Annekie:

Nna ke ithutela tlhatlhobo ya beke e e tlang. Le wena o tshwanetse go dira jalo Khumo.

Khumo:

Yaa kwa, tlhatlhobo e sa le kgakala gore re ka ithuta jaanong. Ao Thami, tlaa o tshameke le nna.

Thami:

Ga ke kgone Khumo. Le nna ke a ithuta monna.

Khumo:

Ao Kgomotso. A le wena o gana go tshameka le nna?

Kgomotso:

Nka tshameka le wena fa ke fetsa go ithuta Life Skills e re e kwalang Labotlhano o tlang.

Khumo:

Lo ditsala tse di jang ne? Morwesi, ke a itse gore wena o kgona metshamekwana. A ga o batle go tshameka?

Morwesi:

Nnyaya Khumo. Mme fa o sa ithute o ka se falole.

Mme Mboya:

Khumo, fa e le gore ga o batle go ithuta, gongwe o tshwanetse wa ya go tshamekela Nintendo ka fa tlase ga setlhare, wa tlogela go khidia bana ba bangwe.

Mmegi: Khumo o tshola kgetsana ya gagwe mme o ya go dula ka fa tlase ga setlhare. O tshameka Nintendo ya gagwe a ntse a opela a iketlile, a sema ditsala tsa gagwe dimatla go ithutela tlhatlhobo e e tlang morago ga dibeke tse pedi!

[PONO 2: Letsatsi pele ga tlhatlhobo, Khumo o tsena mo phaposing a roroma. O forogotlha kgetsana ya gagwe.]

Khumo: A mongwe a ka nthusa tsweetswee? E-e-e. ... ke ... Ke tlhoka go ithutela tlhatlhobo ya ka moso mme ke timeditse buka ya me. E-e-e ... gongwe e ka fa tlase ga deseke ya me. [O leba ka fa tlase ga deseke.] Nnyaya, e nyeletse.

[O thula deseke ka tlhogo.] Išuu! Tsweetswee, a mongwe a ka nkadima buka tlhe?

Thami: Nnyaya Khumo. O feditse dibeke di le pedi o tshameka, jaanong o batla go ipaakanyetsa tlhatlhobo mo letsatsing le le lengwe? Go na le nako ya go dira le ya go tshameka.

Annekie: Tsaa Khumo, dirisa mmapakakanyo wa me. Nte ke go supetse gore o dira jang.

Khumo: [O a lela] Iyuu iyuu! Nka se tshwarelele tshedimosetso e. Nka ithuta jang gotlhe go ka tsatsi le le lengwe? Ga nkitla ke falola!

Annekie: Nxanxae, se lele. Ke tlaa go thusa.

Mme Mboya: Didimala Khumo. Mo isagweng o tlaa simolola go ithuta nako e sa le teng pele ga tlhatlhobo. Kgomotso le Thami a lo ke lo thuse Khumo. Mo feng dintlha tsa lona.

Khumo: [O thikhitha tlhogo] Hmm. Ga go thuse. Nka se tlhole ke kgonna. Ke ipolaile ka go tshameka fa lotlhe lo ne lo dira.

Mmegi: Mo kotareng e e latelang Khumo o dira ka thata. O dira tirogae tsatsi le letsatsi mme o tlhama dimmapakakanyo tsa gagwe. O ithutile sengwe. Jaanong o a itse gore "go na le nako ya go dira le ya go tshameka".

Go akanya ka ga terama

A re kwaleng

Buisa terama gape mme o arabe dipotso. Buisanang ka ga tsona mo ditlhopheng pele lo kwala dikarabo.

Molaetsa wa terama ke ofe? Go tswa terameng, kwalolola polelo e e re rayang jalo.

Modiragatsimogolo ke mang?

Go tewa eng ka mafoko “dithuto di tsenelwa ka boithaopo”?

Re itse jang gore Khumo o bakile?

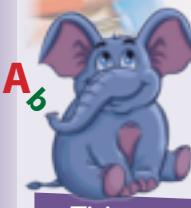
A kanelo e e tshwana le nngwe e o e itseng?

A o gakologelwa kanelo ya Tselane le Dimo? Fa o e gakologelwa, a o ka bolela gore dikanelo tse pedi tse di tshwana kae?

A re direng

Akanya ka ga boalo jwa terama e. Go bolelwa dipono di le pedi. Di thale, mme go pono nngwe le nngwe o bontshe modiragatsimogolo

A
6

Tiriso ya mafoko

Batla mafoko go tswa terameng a a nang le bokao jo bo tshwanang le jwa mafoko a, mme o a kwale mo diphatlheng tse di neetsweng.

Pono 1**Pono 2**

phuruphutsha		tetesela	
tshwenya		kaele	

Ikakanye o le Khumo. Kwala tshoboko ya se se go diragaletseng mo kanelong.

A re kwaleng

Ka lantlheng, Mme Mboya o re rulaganyeditse nako gore re ipaakanyetse tlhatlhobo, le gale ke ne ka ...

Morago Mme Mboya o ne a re ke ye kwa ntle, ka jalo ke ne ka ...

La bofelo, letsatsi pele ga tlhatlhobo, ke ne ka swetsa go ithuta le gale ka ...

Akanya ka ga matlhaodi a a tlhalosang Khumo le Annekie. A tlatse mo diphatlheng tse di fa tlase. Re go neetse matlhaodi a le mmalwa go go thusa.

A re kwaleng

tlhoafetseng

motlapa

molemo

boatla

Jaanong kwala tlhaloso ya mongwe le mongwe wa badiragatsi ba.

Go kwala terama

A re kwaleng

O ya go kwala terama le ditsala tsa gago, mo setlhopheng. Tlatsa papetla e, e e tlaa go thusang go rulaganya terama. Morago, kgwarinya paakanyo ya terama ya gago. Kopa tsala go e tlhola. Morago, kopa ditsala tse dingwe go buisa dikarolo tsa badiragatsi ba ba farologaneng ba terama. Kwa bofelong, fa o sena go baakanya dintlhakgwarinyo tsa gago, kwala terama e ka bothakga mo tsebeng e e lebaneng.

- Dirisa mmapa wa thhaloganyo go go thusa go rulaganya mokwalo wa gago
- Kwala paakanyo magwata • Kopa tsala go tseleganya paakanyo • Boeletsa diteng tsa gago mme o dire ditshiamiso tse di tlhogagalang • Morago o e kwale ka bothakga mo bukeng ya gago.

1

Neela badiragatsi ba ba farologaneng?

2

Badiragatsi ba itshotse jang?

3

Kanelo e diragala leng?

4

Neela dipono. Go diragala eng mo ponong nngwe le nngwe?

Setlhogo

Tlhalosa poloto.

La ntlha

Ga latela

Morago

Kwa bokhutlong

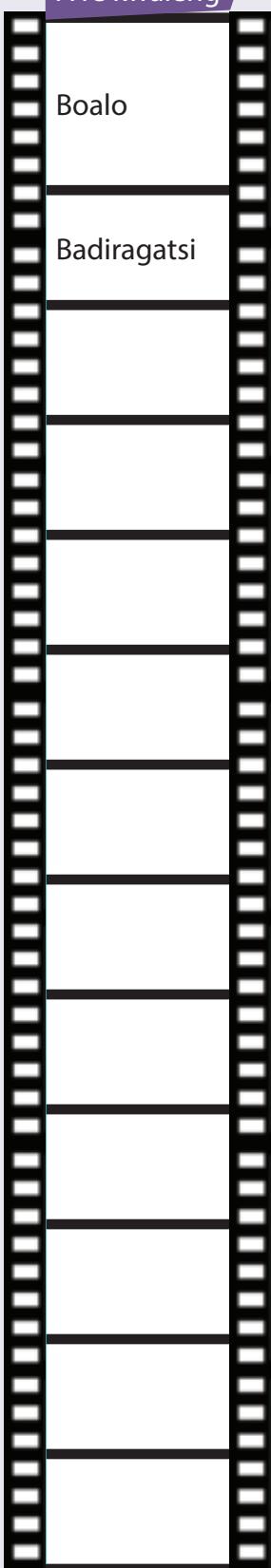

A re kwaleng

Kwala terama ya gago ka bothakga
mo tsebeng e. Gakologelwa go dirisa
modirisopego, pakajaanong malebana le
boalo le ditaelo tsa serala.

Setlhogo

Boalo

Badiragatsi

TEACHER: Sign Date

Badiragatsi

Poeletsomodumo

Gale mo diterameng kgotsa ditshwantshong tsa baeskopo, re neela badiragatsi maina a a simololang ka tlhaka e e tshwanang. Nako dingwe maina a, a na le bomotlae. Fa re boeletsa ditlhaka tsa ntlha mo lefokong lengwe le lengwe, re dirisa poeletsomodumo. Leba maina a, mme o bone jaaka medumo ya ntlha e boelediwa.

Bona Boitumelo

Puli Pule

Ikanye Ikaneng

Goga Gorowa

Maleka Maleke

Konya Kanyane

Goga Gorowa

Bonolo Bambo

Phala Phaladi

A re kwaleng

Dirisa poeletsomodumo go tlhama maina a badiragatsi ba terama ya gago.

MAETSI kgotsa mafokomodumo

Boela jaanong kwa terameng ya letlharetiro la 121 mme o thalele maetsi otlhe. Fa re dirisa mafoko go etsa modumo, re dirisa ketsiso, jaaka "iyuu" e bong ketsiso ya motho yo o lelang.

A re kwaleng

Leba dikao tse di fa tlase, mme o itirele maetsi a gago.

Piriga

Phoo

Mphala

Go bapatsa terama ya gago

A re kwaleng

Dira phousetara go bapatsa terama ya gago.

Dirisa poeletsomodumo mo maineng a badiragatsi ba gago. Dirisa le maetsi go ngoka kgatlhego.

- Leina la terama le nne ka ditlhaka tse dikgolo, tse dikima, tsa mebalabala (o tshwanetse go neela terama ya gago leina)
- Ke bomang ba diragatsang mo terameng e

- E ya go bontshwa kae
- Matlha le dinako tsa tiragatso
- Tlhaloso ka bokhutshwane ya se terama e leng ka ga sona
- Dintlha tsa go beeletsa bonno.

Maele malebana le go tlhama phousetara

- Dirisa puo e e tlhamaletseng.
- Fetofetola ditlhaka le bogolo jwa mafoko, dipolelwana le dipolelo.

- Dirisa mebala e e galalelang go ngoka kgatlhego.
- Taka kgotsa o kgomaretse ditshwantsho, go itsise batho tse dingwe ka ga terama.

Tlhola diphousetara tse di tlhamilweng ke ditsala tsa gago mme o tlhophe e o e ratang go gaisa.

TEACHER: Sign

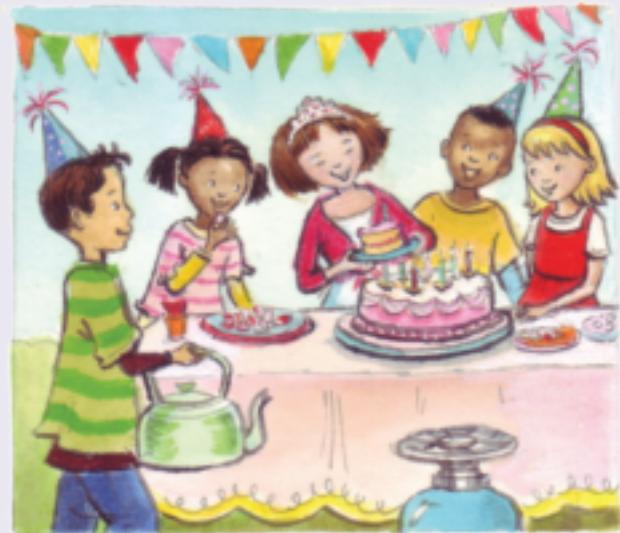
Date

Mosetsana wa Moriti o femela letsatsi

A re buiseng

[PONO 1: Phaka gaufi le noka. Go na le tafole ka fa tlase ga setlhare. Setlhare se kgabisitswe ka dibalune le malente. Go na le kuku e kgolo ya matsalo mo tafoleng.]

Mmegi: Ke moletlo wa matsalo wa ga Tania. O fetsa dingwaga di le lesomenngwe. Gareng ga balalediwa go Lindi Myeza wa dingwaga di le lesomenngwe. O apere mosewa gagwe wa meletlo. Le fa Lindi a lebega jaaka mosetsana wa sekolo, ke mogaka yo o kgethegileng mme o na le bokgoni jwa go iphetola moriti o o nang le maatla le lebelo tse di gakgamatsang.

Bana: [Ba a opela] O golegole, o golegole, o gole Tania, o golegole. Hip-hip hooray!

Tania: Ke ipotsa gore go eng mo diphuthelwaneng tsotlhe tse. Ke itumetse tota! Ga ke itse gore ke bule mpho efe pele.

Neo: Bula ya me. Ke go reketse sengwe se le nna nka se ratang.

Tania: Ija, ke koloi ya "Lego" A bontle Neo! Ah, lebokose la pente ya metsi ke le. Ke rata go penta! Ke bona le setshodi sa diphensele! Malebo Lerato. O itsile gore sa me se robegile!

Tshepo: Hee Tania. Ke masabi ka ke tlide thari. Mpho ya me ke e. A o a itse gore ke eng?

Tania: Ke utlwa botobetobe. Ah, ke mpopi. A bontle ruri!

Sam: Heel! Ke eng seo?

Mmegi: Ka tshoganyetso, legodu le le rweleng mmamatlhvana le a kgabola, le phamola dimpho tsotlhe le kuku.

- Bana: [Ba a goa] Thusang! Legodu!
- Mmegi: Mmaagwe Tania O tswa mo ntlung.
- Mma: Tlhokomelang bana! Maemo a a kotsi tota. Tlaang kwano go nna!
- Ntšwa: Hau, Hau!
- Lindi: [Matlho a gotogile mme sefatlhego se simolola go fisa] Se se a mpefisa.
- Mmegi: Mme Mosetsana wa Moriti a pheuga mme a fofa godimo ga noka. O tshwara legodu. Legodu le latlha dimpho le kuku fa fatshe. Ka lesego kuku e iphara sentle, e ntse kgaraga, ga e a senyega.
- Lindi: [A tshwaretse diatla tsa monna ka fa morago ga mmele wa gagwe.] O ithaya o re o botlhale sematla tote.
Lerato, bitsa maphodisa!

[PONO 2: Lerata la dikoloi tsa maphodisa.]

- Lephodisa: Malebo Lindi. Tswelela ka go losa borukhutlhhi.
- Mma: Kuku ke e, Rre lephodisa.
- Lephodisa: Nte ke lottelele senokwane se mo koloing pele.
- Mma: Ijaa, dikgakgamatso ruri! Lindi, ke ntse ke sa itse fa o na le dithata tsa mofuta o! Ke itheile ka re ke basimane fela ba leng bagaka ba ba kgethegileng, jaanong ke itumela go bona gore le makgarejwana a na le dithata tse!
- Tania: Ke lebogela gobo o busitse dimpho tsa me Lindi!
Ditsala, a re tsweleng pele ka moletlo. Mme sa nttha, a re lebogeng Lindi.
- Bana: [Ba a opela] Mogaka wa rona Lindi, mogaka wa rona Lindi, mogaka wa rona Lindi, mogaka wa rona Lindi!

Go akanya ka ga kanelo

A re kwaleng

Diragatsa terama mme o arabe
dipotso tse di latelang.

Modiragatsimogolo ke mang?	
Ke eng se se kgethegileng ka ga gagwe?	
Thuto ya kanelo e ke efe?	

Setlwaedi ke tumelo e e tsepameng ya gore batho botlhe mo setlhopheng se se rileng ba a tshwana. Fa o akanya gore basetsana ga ba na maatla, o dumela gore ga go mosetsana ope yo o ka tsogang a nnile le maatla. Se ke setlwaedi.

A o akanya gore kanelo e ke ya nnete? Goreng?

O itse badiragatsi bafe gape ba e leng bagaka ba ba kgethegileng? A bontsi ke banna?

Mosetsana wa Moriti o tshwana jang le bagaka ba?

Mosetsana yo, o roba jang setlwaedi se se leng teng?

A re direng

Thala dipono tse pedi tsa terama.

A re kwaleng

Tlhalosa poloto.

Pono 1

Pono 2

La ntsha

Ga latela

Morago

Kwa bokhutlong

Kwala tlhaloso ya ga Lindi.

DIPOLELWANA

Re leba dipolelwana: Polelwana e na le sediri le letiro.

Go na le mefuta e le mebedi ya dipolelwana:

Polelwana e e ikemetseng: E kgona go nna polelo ka boyona. Sekao: **Re ya sekolong.**

Polelwana e e sa ikemelang: Ga e kgone go nna polelo ka boyona. Sekao: **fa letsatsi le tlhaba**

A re kwaleng

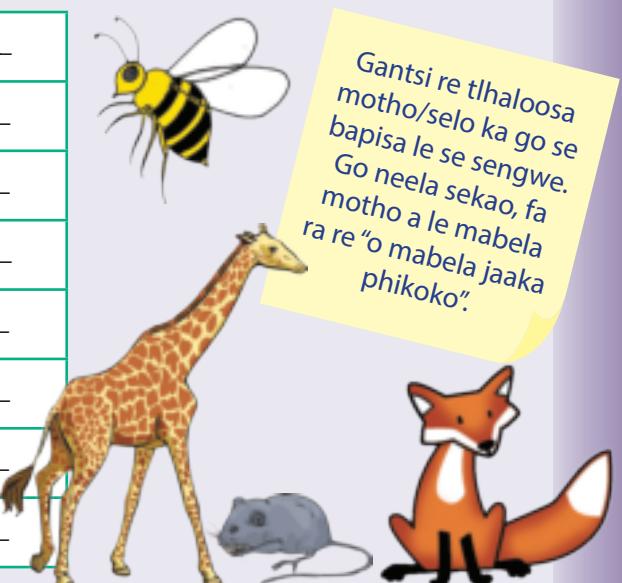
Leba dipolelwana tse mme o bolele
gore a di ka ikemela ka botsona jaaka
dipolelo tse di nang le bokao (ka mafoko
a mangwe, gore a ke dipolelwana tse di
ikemetseng.)

Dipolelwana tse di ikemetseng	Dipolelwana tse di sa ikemelang
Ee, e ka ema e le yosi	Nnyaya, e ka se eme e le yosi
fa ke boa	
Ke rata mmino.	
fa go kgonega	
Ke e fitlhets.	
mo go Mophato 4	
Re rulaganya leeto.	
fa baeskopo e tswa	

Feleletsa tshwantshanyo eno ya diphologolo, ka go tlatsa leina le le maleba la phologolo.

O bonya jaaka_____
O mabela jaaka_____
O lebelo jaaka_____
O nkga jaaka_____
O botlhale jaaka_____
O manganga jaaka_____
O bokgwabo jaaka_____
O moleele jaaka_____

TEACHER: Sign

Date

**O kgethegile.
Mmele wa
gago otlhe o
kgethegile.**

**Mmele wa gago
ke wa gago!**

**O tshwanetse go bolelela
mongwe fa motho ope fela a
tshwara mapele a gago.**

**O tshwanetse go bolelela
mongwe fa motho ope fela a re
o dire dilo tse o sa di batleng.**

**O ka leletsa mang go
bona thuso:**

Child Line: 0800 05 55 55

SAPS Crime Stop: 086 00 10111

**SAPS Emergency Number:
10111**

Life Line: 0861 322 322

**Child Protection Unit:
012 393 2359/2362/2363**

**OPE A SE KA A
TSHWARA FA GO SA
TSWHANELANG.**

KE KGONA GO

buisa terama.	
buisa papatso.	
buisa bukanatshedimosetso/ phamfolete.	
buisa terama ke dirisa badiragatsi le mmezi.	
diragatsa terama.	
araba dipotso tse di ikaegileng ka bukanatshedimosetso.	
araba dipotso tse di ikaegileng ka papatso.	
araba dipotso tse di ikaegileng ka terama.	
tlhama bukanatshedimosetso.	
tlhama phousetara.	
buisana ka ga dipotso tse di ikaegileng ka papatso.	
tlatsa foromo.	
lemoga matlhaodi le maina.	
lemoga matlhaodi mo temaneng.	
lemoga matthalosi a mokgwa, nako le lefelo.	
lemoga poletsomodumo.	
lemoga madiritota.	
lemoga dipolelwana tse di ikemetseng mo dipolelong.	
lemoga maetsi.	
lemoga tshwantshanyo.	
lemoga madiri le matthalosi.	
nyalanya mafoko le bokao jwa ona.	
nyalanya mafoko le makaelagongwe a ona.	
tsenya matshwaopiso mo dipolelong ka tolamo.	
dirisa dipopi tse di kayang batho ka tolamo (ke, re, lo, jj).	
dirisa pakajaanong le pakapheti.	
kwala terama.	
kwala motshameko.	

